

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.literaturaromana.ro/1901-1932

23131

V. Demetrius

Monahul Damian

Roman

DONAȚIE
Ing.
Eduard Ionescu

BCU Cluj-Napoca
BIBCN201209780

Editura
Librăriei
„Universala"
Alcalay & Co.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

832537

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaniaromanului/mcr1901-1932

Dincotrò băteà vântul, nu se puteà şti; jos, vârtejuri răsucite se înălţau cât plopul; de jur împrejur erà înorat şi, din toate zările, de peste culmi, de către şes, urcau spre creştetul bolţii albastre lespezi uriaşe de nori, vineţi, negri, cenuşii, ca balaurii închipuiţi, ca dihăniĭ fără nume.

Răceala ploii se simţî de grabă. Tunete răsbubuiră în ecourile multe ale pădurilor, râpelor şi văilor adânci.

Călugărul Damian, trimis să aducă o balercă de vin şi ceva merinde la monastirea Bârlogul, îngrijorat, oprì calul încărcat cu desagi grei. Dacă îl apucà ploaia, potopul care se vestia, n'aveà să îndure numai udeala până la piele, dar se puteà stricà şi din merinde, şi cine ştie ce puhoae aveà să întâmpine în calea toată numai pripor, până sus la monastirea aşezată între piscuri.

Din sat eşise. Să se întoarcă, să tragă la vreun han, nu-i plăceà. Işi aduse aminte că pe aproape e o casă pustie, dărăpănată. O văzuse în treacăt şi se şi gândise odată, că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acolo ar puteà să se adăpostiască un om la nevoe. Şi iată că aveà să-i prindă bine casa omenească părăsită.

Îndrumă calul într'acolo. Dărâmătura, cu cât se apropià Damian de ea, îşi deslușià încăperile. Aveà prispă joasă: acolo aveà să stea bălanul, ocrotit, fără sarcina din spate, ca să se odihniască şi el; în tindă nu erà de stat, —coperişul era prăbuşit pe alocuri, cu şindrila sburată de furtuni; dar cămara de îndată de după ea erà bine apărată, întreagă pe deasupra şi cu pereții întregi. Odăile de după ea, vre-o patru — căminul acela fusese pe semne boeresc,— erau ciuruite pe deasupra şi sparte în lături.

Damian legă funia căpăstrului de pălimar, dădù jos desagii, îi deslegă unul de altul, ca să-i poată cără pe rând înăuntru. Luă mai întâi sticloiul cu vin şi, tras către pământ, plecat de povara din mâni, intră în adăpostul cel bun.

Dar cum lăsă jos din mâni greutatea şi se ridică, mare-i fu mirarea, văzând că mai erà cineva acolo: o fată, o maică tânără, care se cutremurase o clipă de spaimă la vederea lui şi îşi venise în fire, bucuroasă, după o răsgândire. Înfiorarea şi bucuria tinerei măicuțe, una după alta, se petrecură într'o clipă, dar Damian avusese timp să le culeagă cu ochii lui.

Vederea dintr'odată, pe neaşteptate, a unui ins, o spăimântase firește pe fată. Deslușise apoi că e un monah, un om de omenie, care, se adăpostià şi el.

Damian voi să spună ceva. Nu vedeà bine venit din lumină la întuneric; se simți ca un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

strein intrat în căminul altuia. Măicuța însă, până a nu fi rostit el o vorbă, zise:

— Blagosloveşte, părinte! căci ea îl văzuse şi se liniştise.

Lămurit de îndată, întregind-o în privire şi în cuget, călugărul răspunse:

— Cu Domnul!

şi plecă iarăş, ca să aducă şi cellalt desag.

Călugărul şi călugărița, necunoscuți unui altuia cu desăvârşire, şezură unul în faţa altuia câtva, maica pe un pat de scânduri foarte întins şi jos ca un divan, cu un maldăr de pae vechi pe el,— dormià pe semne careva pe acì des,—monahul în picioare, ascultând parcă amândoi pregătirile de afară ale furtunii.

Vântul şuerà mânios, chiuià sălbatic; se simțiau izbirile lui de jur împrejurul casei ruinate. Frunzişurile multe se tânguiau avan; fulgere luminau până în încăperea ferită; trăznete bubuiau cumplit.

Stropi mari începură să cadă, să pliscăe pe acoperiş. O ploae repede şi grea se lăsă asupra pământului, luminări grabnic întinse şi dosite răzbătură până în casă. Intuneric se făcu.

Cei doi monahi îşi făceau cruce şi murmurau rugăciuni. Bălan îşi întorceà zadarnic capul, după stăpân, pe care-l simțià aproape, fără să-l vadă, pentrucă tocmai ochiul lui chior venià în partea de către adăpostul călugărului.

— Infricoşată vreme! spuse maica.

— Şi nu ştiu cât va ține!

— Parcă mi-ar fi fost frică să stau singură acì. Dar până la noi, la Trofina, erà cale, şi mă prindeà potopenia pe drum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da, da!... făcù Damian. A avut Dumnezeu grije de noi...

Gândurile lui erau împărţite. Prin lumina ce pătrundeà în încăpere la răstimpuri, bărbatul văzuse chipul fetei şi i se păruse nespus de plăcut. Ii părù bine că are asemenea tovarăş şi că ea se bucurà de tovărăşia lui; se gândì că ei poate îi e frig, şi tot deodată se gândì la Bârlogul, la pripoarele de până acolo, înţelegând că el nu puteà să plece, decât după ce va fi stat ploaia, şi socotì că ziua a trecut de nămiezi. Pe drumul de glod şi de puhoae, să înopteze, nu erà îmbiat. Aveà să rămână poate toată noaptea unde se aflà, să doarmă în mâna de pae, pe crivatul de scânduri de acolo. Dar maica?

— Ploaia asta poate să ţină mult! oftă călugăriţa. Doamne, cum aş plecà, mă gândesc? Făceam mai cuminte s'o înfrunt dintru'nceput... De acum...

— De acum suntem foarte bine unde ne aflăm! zise Damian, bucurat.

El îi sorbise cu lăcomie cuvintele. O lumină mare se aprindea în inima lui. Parcă nu erà omul de până atunci, frânt, obidit, într'o aşteptare nelămurită, cu un veşnic oftat al sufletului.

— Dar foame nu ţi-e, cuvioasă maică?

— Nici că mă gândesc... spuse tânăra.

Damian i se aşezase alături, întorsese faţa către ea. Acum o vedeà şi fără ajutorul fulgerului; i se deprinseseră ochii cu întunericimea ca de pivniţă. Aveà un benghi în bărbie, maica, şi se uità lung, pătrunzător înainte-i, şi rare ori îşi aşezà privirile pe el, urcându-şi-le

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până în ochii lui. Mânile ei mici, nemuncite, parcă erau de ceară albă.

— Cum te chiamă, cuvioşia ta? întrebă el.

— Magdalina.

— Ca să-ne cunoaştem... Mie-mi zice Damian.

Şi el îşi aduse aminte că târguise o bardacă pentru părintele Onufrie şi că damigeana de vin era acolo.

— Toate sunt pentru oameni: şi suferinţa şi voia bună şi mâncarea... Mie mi-e foame...

Şi scotoci în desagi: scoase dintr'unul urdă, caşcaval, pâine de brutărie; din celălalt numai gâtul sticloaei. Turnă vin în bărdaca mare de-o litră, o umplù şi o întinse măicuţei.

— Vai, dar nici n'am mâncat de prânz... Şi băutura...

— Poftim de mănâncă, zise el, şi puse între ei, pe pat, merindele.

Imbucau câte puţin amândoi, uitându-se unul la altul cu coada ochiului, printre gene.

— Bea zău, măicuţă! se ruga Damian. La aşa vreme şi întâmplare, nu-i nimic mai potrivit! Te 'ncălzeşti!

Pe semne că Magdalinei îi era frig; băù ca la o jumătate din cană.

— Sfârşeşte'l, ca să beau şi eu... glăsuì părintele, vesel.

— Bea, nu'i nimic! Eu nu mai pot! făcù maica.

Şi el dădù peste cap dintr'odată bardaca.

Sfiala dintre ei mai pierise. Afară ploaia sgomotà din plin. Vântul se mai potolise şi nu mai fulgerà.

Acum mâncau în lege; li se trezise foamea. Damian mai umplù bardaca, şi maica o golì iarăş de jumătate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Noroc! rosti monahul, goli restul şi umplù numai decât cana de o litră.

Măicuţa râse, prinsă de voie bună; dinţii îi străluciră printre buzele roşii. Ochii'i scăpărau; faţa, înviorată, i se înălţà tot mai des şi mai prietenoasă, mai dulce, către tovarăşul de chef, la restrişte.

Mai băură. Mânile li se atinseră în jurul merindelor pe sfârşite, şi oamenii, tineri amândoi, frumoşi, chipeşi, tresăriră înfioraţi, ochii li se întâlniră plini de întrebare.

Damian turnă iarăş băutură, şi Magdalina băù, — era tare vinul, dulce, şi până şi roşul lui poftià buzele să'l guste.

— Dacă nu te întâlniam, gândeşte-te! zise Damian, ameţit şi el.

— Ce mă făceam, zău, singură... şi sunt fricoasă de felul meu.

El îi luă mâna, ea n'o trase, dar mustră duios.

— Părinte... Damian.

— Cu voia lui Dumnezeu sunt toate! oftă el, şi erà şi mai apropiat de ea.

Erau alăturaţi. Unul altuià îşi simţià răsuflarea, caldă. El îşi vârî degetele lui aspre pe mânica ei, lungă; Magdalina se frământă pe locu'i, voì să'şi tragă mâna, dar fără putere. Gura bărbatului se apropie de faţa ei. Barba lui o supără, o înţepà, şi totuş îi plăceà, se supuneà, voia să cunoască, şi nu voia, fiorii care o cutreerau.

— Nu, părinte, nu, scânci fata, răpusă, beată de vin şi de noutatea simţirii. Dacă ne-ar vedeà cineva?

Inimile lor băteau şi se apropiau tot mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mult, se prinseseră una de alta, svâcnind, se strângeau, se împreunau, piepturile li se lipiră.

— Magdalino!

Dela o vreme, ei nu mai ascultaseră ce'i pe afară, şi ploaia stătuse de mult. Cerul se limpezise în creştet, şi de către apus norii cădeau parcă, se prăbuşiau pe după vârfurile munţilor în oceanele zării, departe. Printre clădării de nouri, soarele răzbătuse cu mănunchiuri de raze luminătoare.

Când monahii îşi dădură seama cât timp s'a scurs şi cât de încărcat cu viaţă de a lor, ce anume lucru de căpetenie se petrecuse între ei, ca dintr'un fund de mare eşiţi la lumină şi aer: el tăcù, împovărat, bogat, desprins de tot ce ţinuse de el până atunci; ea, spăimântată, se îngrijoră.

— S'a înserat! Nu mai plouă de mult! Şi ce-am făptuit, părinte! Doamne!

Damian voì s'o mângâe, s'o sărute; dar ea, înstreinată, îl respinse, trezită la spaimă şi la grije.

— Să te petrec până aproape de monastirea...

— Nu! răspunse femeia, încruntată.

Şi se repezì afară. Dar erà noroi; pârae se făcuseră. O matcă de gârlă, nebăgată în seamă la venire, seacă, erà acum de trecut cu calul.

— Ce fac? rămase maica înaintea apei.

— Mă descalţ şi te trec eu în braţe! şueră bărbatul, care voià s'o slujiască, să'i alunge supărarea, şi se simţià vinovat.

Magdalina nu vroià să'l audă; se gândià să strice pe veci prietenia cu el, dorià să nu'l mai vadă, să nu afle nimeni ce se petrecuse între ei şi să nu'l mai întâlniască de-apururea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dorià să se treziască mai de grabă la Trofina, şi să i se pară că a fost un vis, tot ce se întâmplase.

Să'şi ridice fustele şi să treacă prin apă, altă dată nu s'ar fi stânjenit; dar acum, faţă de omul lacom de trupul ei, care'i răpise taina frumuseţii sau urâciunii. faţă de el nu voià să se desgoliască. I se părea că i-ar dà încă un drept asupră'i, după ce îi dăduse, în neştirea beţiii, pe cel mai mare, mai desăvârşit. Iar într'un ungher al cugetului, femeia se mirà că ceeace se petrecuse, o desgustase, o îndurerase, şi mare nedumerire adunà în minte-i. Gândurile-i se amestecau: şovăià să deà prin apă. Gârla sporită, turbure, şi cele ce simţià nelămurit şi murdar, erau una parcă.

— Vreau să te petrec până aproape de monastire!... stăruià Damian, buimac, silindu-se a pricepe ce se urzià în tristeţea soaţei lui, veselă cu un ceas mai înainte.

— Nu! se împotrivì maica, supărată, hotărîtă.

Damian plecă de lângă ea, deslegă bălanul aţipit în picioare lângă pălimar, îl aduse lângă dânsa şi, pe neaşteptate, o luă în braţe pe femee, ca pe un copil, şi o aşeză pe cal. Nu'i dădù vreme nici să se împotriviască, nici să se mire, nici să ţipe.

— Hi! îndemnă el calul, îl îndrumă, şi calul se pornì, de înţeles.

Când fù pe malul celălalt, Magdalina sărì jos. Un zâmbet trecù prin ochii şi pe faţa ei, — îi plăcuse puterea bărbatului, şi râdea în sineşi, cum fără să vrea se trezise pe cal. Şi, privindu'l de astă dată, dădù din cap în semn de mulţumire.

Aşà îşi luă Magdalina adio dela Damian.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Monastirea Bârlogul dăinuià din bătrâni, ca într'o cetate, într'un găvan de piscuri cenuşii.

Păduri de brazi şi de fag urcau înălţimile, îngropând cu întunecată umbră monastirea scundă. Abia turla bisericii răsărià din hora măruntă a chiliilor, în mijloc,—izbutià să vadă soarele mai îndelung şi să'i trimeată o scânteere, cu braţele crucii.

Ca sub o pleoapă se întunecà lumina, de cum asfinţià. Şi amurgul venià de grabă în fundul văii adânci. Albastrul cerului, ca nicăieri de albastru, se făceà tot mai negru, iar stelele se aprindeau departe, reci, candele morţilor, unor morţi din altă lume poate, cu nici o nădejde pentru cei de jos, cu desăvârşire streine.

Lilieci, în sbor zăpăcit, zănatic, îşi aruncau pata neagră ca tăciunele prin văzduhul posomorît; treziau în minte vedenia lor hâdă şi fioroasă, ochii undrelitori, botul de şoarece scormonitor, aripile cu speteze, ghiarele scurmătoare ca păcatul,—mulţi, neobosiţi, fulgere negre. Bufniţe şi cucuvele se văitau, se chemau, îşi rotunjiau ochii de spaime, pe neaşteptate, găurind camilafca neagră a nopţii, pe când hohotele batjocoritoare ale râşilor se prăvăliau din bezna codrilor, peste monastirea Bârlogul, locaş de rugi, de pocăinţă.

Când erà lună, când luna privià drept în vatra monastirii, dăruind-o parcă anume cu dumnezeiasca ei icoană şi lumină, abia atunci adevăratul suflet al lăcaşului acela de taină, de dragoste şi de dor, se trezià în toată frumuseţea lui, se desvăluià ca un chip ascuns în deobşte.

Parcă s'ar fi deschis cerul, şi albastrul lui ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi pogorît din înălţimile pe care se rezemă, prins în stele, măritându-se cu verdele fraged al mâţişorilor brazilor, cu verdele tare al foilor late de fag. In amestecarea albastrului, cu verdele, cu argintiul lunii, erà ca o bucurie, ca o nuntă. Până şi trunchiurile negre căpătau un sclipet voios. Ca argintul viu licăriau sgomotoasele isvoare. Chiliile, albe ca miresele, ca îngerii, parcă ascultau liturghia frumuseţii. Norii, urmăriţi de vânturile înălţimilor, pe când jos erà linişte de stei, făceà să se creadă că luna fugià, plutind. Norul treceà peste faţa lunii, streveziu, se destrămà, se îmbina iară, fugar mereu, se mistuià departe. Privirile călugărilor se aninau de jocul din cer. Gânduri nedesluşite, asemuiri, dorinţe, se înfiripau. Norul vremelnic se spulberà ca o viaţă trecătoare, iar alba fântână urmà să adape cu lumina ei fericită, blajină, întreaga fire, în creştetul lumii.

Alte dăţi cerul părea un coviltir de catifea albastră, împodobit cu nestimate; coastele împădurite ale munţilor, pereţii găvanului monastirii Bârlogul, închipuiau, la olaltă cu cerul, un tot nedespărţit, o caravană din paradis. Ca în potirele unor crini, bondari negri, călugării şedeau nemişcaţi în cerdacurile albe ale căsuţelor, năzărindu-li-se că sunt purtaţi, călătoresc într'o arcă, îngânând verseturi sau tăcând adânc, legănaţi, fermecaţi, adormind.

Cereasca frumuseţe turburà pe unii din monahi, pe cei mai verzi, mai tineri. Glas de privighetoare se ridicà în sufletele lor, sub mângăerile de beteală mătăsoasă ale lunii, la ruperea din tărie a unei stele. Şi tinerii plecau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de lângă moşnegi, — stareţul Senar îi urmărià oftând, frământându'şi barba în palmă, văzându'i cum se răsnesc de uimirea cucernică a celorlalţi. Glasul de privighetoare cântà de pe vr'o potecă pierdută, singuratic, îndurerat, dulce şi tânguios. Sufletul stingher chemà, călătoria une-ori, nu mult departe, şi destrămà somnul altui suflet suferind neîmperechiat, din prea sfânta monastire de maici Trofina.

Tinerii nu vorbiau între ei despre dorul care le întunecà lumina, îi rătăcià pe departe de biserică, le furà somnul şi-i lăsà nepricepuţi şi îndureraţi înaintea frumuseţii munţilor şi codrilor limpeziţi de lună, auriţi de soare. Nici duhovnicilor lor nu se spovediau. Prin tainiţele singurătăţii, besmetici, fugiau unul de altul ca de urs, când se 'ntâmplà să se zăriască prin umbre, sau să se bănuiască apropiaţi.

Necunoscuţi, oameni care, deşi vorbesc aceiaşi limbă, nu s'au văzut niciodată până la călugărie; toţi în aceleaşi strae mohorîte şi în aceleaşi bărbi sălbatece, ca să nu se mai ştie parcă nici după chip cine e omul, cum va fi fost, şi să nu poată cere, el, nimic mai presus decât obştea călugărească, — monahii înţelegeau toţi că nu sunt la sihăstrie ca să se întovărăşiască, ci pentru ca fiecare să poată fi desăvârşit de singur, de ascuns, în dulama, în barba şi în pletele de o potrivă cu ale tuturora.

Toaca îi chemà; bătaia ei răsunà până la cele mai depărtate funduri ale văilor multe; răsunà ca un cântec neasemănat nici cu al lăutei, nici cu al fluerului, nici cu al cobzei or buciumului; auzul îi culegeà sunetele cu supu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nerea sufletului, sunetele frumoase, grăbite şi prea mult asemănate şi stăruitoare.

Şi călugării se adunau în biserică; ochii lor cu obezi de cearcăne vinete se înălţau greu şi se pironiau asupra altarului. Buzele lor murmurau «Fecioară!» cu smerenie.

La slujbă erau mai totdeauna toţi; stareţul rar avea de ce să murmure şi să pedepsiască. La trapezărie, la ceasul mesei, lipsia uneori câte unul din călugării tineri. Lipsiau şi din cei bătrâni, încârceiaţi pe patul lor, în tinda morţii. Şi se mai găsiau la olaltă, necunoscuţii, la ascultare: adică la muncile poruncite de stareţ şi trebuitoare pentru întreţinerea monastirii şi a lor.

Se îngăduiau plini de omenie, dar nici o prietenie nu se legà; căci mai de grabă se încheagă prietenie pe temeiul unui viţiu împărtăşit, decât pe al unei virtuţi.

Când frunzişurile de fag îngălbeniau şi începeau să se lase la pământ, să acopere verdele ierbii acum întunecat, bătrân, să se lase de pe crengi ca stoluri de canari, sub privirea soarelui rece; când frunza galbenă se scuturà, lăsând rărite, răschirate în văzduh ramurile, o mâhnire aproape de plânsul desnădejdii năpădià în sufletele unora dintre tineri.

Stareţul Senar îşi ascuţià privirea micilor lui ochi, iscoditori totdeauna, şi şi-o înfigeà sub fruntea grea a călugărului întristat.

— Cad frunzele! şuerà el. Apele vor veni mari şi turburi; pe poteci are să cure apa gârlă, de să se înfundè picioarele până la glesne. Şi pădurea se face rară, căci brazii nu ţin cu omul, nu vor să'l tăinuiască. Ei se înalţă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

drept la cer, ca fumul jertfei lui Abel. Pe unde-ţi hoinăresc gândurile, părinte Damian?

Mai cu seamă pe călugărul Damian îl urmărià cu ochii şi cu gândul părintele stareţ. Şade la pândă în fiecare om un vrăjmaş al vieţii omeneşti, un zăvod înrăit că nu se simte slobod, ci ţinut în lanţurile propriilor sale îngrădiri; zăvod care adulmecă păcatele celorlalţi, ispitele lor, şi-ar vrea să se repeadă ca să le desgoliască din vestminte, să sângere trupul omului, să'l ruşineze pe om, să'i dea în vileag scăderile. Nici bunătatea, nici înţelepciunea. n'au totdeauna putere asupra câinelui. Părintele Senar se pocăise pe semne prea mult, vreme de patruzeci de ani în călugărie, ca să poată ertà altora, ceea ce nu'şi ertà sieşi.

Şi el simţià că Damian, de câte ori se urcà pe vr'o muche, pe vr'un pisc, n'a ostenit şi nu'i mulţumeşte Domnului pentru tăria mădularelor sale, ci caută, ca un uliu curţile de galiţe, satele şi oraşele; caută şi cade asupra lor lacom de viaţă, se îmbată cu patimele cele nebune, se amestecă cu ele. Stareţul simţià că tânărul călugăr, de câte ori se înfundă în bungetele tăcute, în poenile cu cântec de pasăre şi de isvoare, visează să se iviască înnaintea lui — femeia. In mai multe rânduri i se spusese că Damian n'a dormit noaptea în chilie, că a plecat de cu seară, când răsărise luceafărul, către şes, unde toate ispitele eşiau întru întâmpinarea celui slab de înger.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'o dimineaţă, în a treia zi de Rusalii, trimis parcă de cineva, cu mare sârg plecase tânărul călugăr din chilia lui. Pornise fără ţintă, cu paşi mari, bălăbănind din mâni ca din două aripi spânzurate de umeri, înger căzut, privind cu temere la stânga şi la dreapta, şi uitând să priviască; înotând cu picioarele, parcă în valuri, ca înotătorii care calcă apa. Povârnişurile, pe care coborà de vale de Bârlogul, îl repeziau şi mai mult, şi se pomeni, gâfâind, într'o dumbravă.

Nu cunoşteà locul. Inţelegeà că trebue să fie în preajmà sfintei monastiri de maici Trofina. Statù drept, îşi şterse cu mâneca rassei faţa asudată. Răsuflà adânc, oftà fără tristeţe. Un cuc, pe aproape, îşi spuse rar numele.

Se oprise Damian pe marginea unui izvor. Apa îşi împletià şuviţele limpezi pe un nisip ca aurul; lumina se ţeseà ca un borangic subţire printre ramurile de curând înfrunzite, albă, aurie, verzue. Nici un copac nu părea acì trufaş, stăpânitor. Nici unul nu se încumetà să atingă norii, nu voià să fie el mai înalt, nu'şi întindeà larg ramurile, ca să ţină cât mai mult

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

loc în umbra sa. Arborii creşteau acì în voe, felurite mănunchiuri de crengi şi mlădiţe, cu luminişuri printre ei, cu desişuri, — după cum le abăteà. Nici un putregai, nici un buştean nu zăceà pe pământul tuturor morţilor, semn al înfrângerii puterii, al sfârşirii oricărei vieţi.

„Intr'o zi frumoasă ca asta, unde să fie Magdalina? N'o întâlnesc niciodată, măcar să nu'i vorbesc, doar s'o văd. Fuge de mine...

Amintirea zilei cu potop şi vijelie, a casei dărâmate, în care se aciuiase, a clipei în care o văzuse pe tânăra maică, se răsfoià ca o pravilă dinainte-i. Inchise ochii, părându-i-se că vede şi că simte mai bine îmbrăţişarea de atunci, perechea contopită la olaltă, într'o uitare a tot ce puteà să le impute fapta lor. Monahi amândoi! In rase călugăreşti! Cernitele vesminte, pavăză patimei, înlăturate, nesocotite!

Nu se căià. Nu'l mustrà cugetul, ca în atâtea dăţi, la Bârlogul, în mirosul de tămâe din biserică, în ceasul de slujbă, împresurat de chipurile zugrăvite pe ziduri ale mucenicilor; sau când, adâncit în citirea vieţii unui sfânt, carele fusese încercat de ispită şi izbândise s'o răpună, erà de odată năpădit de aducereà aminte a luptei, a împotrivirii de o clipă a maicii, a contopirii şi a beţiei desăvârşite de-atunci.

Intâmplarea i se părea firească. Şi aici, în dumbrava aceasta, erà aproape de ea, de lăcaşul ei din Trofina!

La monastirea de maici, ca să întrebe de Magdalina, nu cutezase niciodată să se ducă. I se părea că ar da de bănuit orcui, numai să'l priviască. Cum ar fi întrebat? şi pe cine?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De multe ori coborîse din munte, se oprise pe câte o muche de măgură şi căutase de-acolo cu ochi scormonitori, către monastirea Trofina. Şi starițul, bătrân hârşit, îl simțise că bate căi răzlețe.

Ruşinat sub privirile cercetătoare, mâhnit de zădărnicia hoinărelilor, plin adeseà de pocăință adevărată, se pornià a munci robace, sleindu'şi puterile, ca să uite, ca să nu doriască nimic, ca să intre în rândul închinătorilor smeriți ai altarului.

Şi-acum venise acì, în neştire aproape, sol al nimănuia, luat ca un fulg de boarea primăverii, izgonit de aceiaş trebuință de-a'şi cheltui puterile trupeşti şi a stinge văpăile nestinse ale sufletului, mereu viu, cu încăpățânare aprins la toată scânteia de frumusețe a firii, la toată şoapta crainică a primăverii. Apa curată se împletià ca o cosiță şi murmurà ca dorul în suflet. Era tihnă şi duioşie în dumbrava aceasta mândră, apropiată de Trofina, monastire de maici.

Drumețul pripit de până adineaurea se odihnia privind în crestele resfirate ale copacilor cu frunza proaspătă, la argintul viu pieptănat de o mână nevăzută pe stratul de aur al nisipului curat; privià la icoana fără de pereche a soarelui blajin de primăvară. Printre privirile lui îndelungi, furà cu ochii, în neştire, vedenià albă a unui crâng înflorit, la o sută de paşi departe de el, şi arătarea sfioasă dintr'un stuf de iarbă a unei vetre de micşunele.

Toată dumbrava, luă seama el, odihnindu-se şi deprinzându-se cu înconjurul, toată dum-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bravà era smălțată de ghiocei bogați, de albăstrele, de gălbioare mari. Păsările ciripiau, apa gânguria molcom.

Pentru că el nu plecase la un loc anume, ci razna, nemerise bine: zâmbia înseninat și mulțumit, ca de o îndestulare, fără chip și fără gând a inimii, neașteptată, și necăutată parcă. Își lăsă potcapul în iarbă, și erà să se tolăniască alăturea cu gârla, când i se părù că aude un foșnet.

Pe o cărărue, abia prizărità printre verdele nou al ierbii, răsărì înaltă, subțire, în legănări de trup molatice, o tânără maică. Nu'l văzuse, înaintà gânditoare, cu capul plecat oleacă pe umăr.

O tăcere mare năpădì peste tot coprinsul. Călugărul înțepenì ca de spaimă, ochii i se holbară sub sprâncenele îngroșate pe muchea frunții. Cumpătul i se pierdù. Ca o flacără îi trecù pe șira spinării și mușchii i se încordară, ca în adăstarea unei întâmplări de pomină.

Măicuța îl zărì, înălță bărbia cu gropiță, pleoapele i se bătură des, pieptul tânăr îi svâcnià și eșia în afară.

Erau aproape unul de altul, apa și câțiva pași îi despărțiau. Ea nu voia să'l priviască în față, și îl privia totuș necontenit. Il cunoșteà, îl mai văzuse, era *el*, era Damian.

Măicuța, cu pasul tot mai slab, mai nehotărît, mai plin de temere, nu da înapoi, ci își urmà poteca. Făcù un pas mai mare și trecù apa îngustă. Umbra ei lunecă o clipă peste fața apei fugare, întunecând'o ușor. Ca o gân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dire turbure se urzì grabnic şi pierì în tăcerea aceea, între cei doi monahi.

— Blagosloveşte părinte! murmură ea, din veche deprindere, şi trecù de el.

Damian răspunse, ca un ecou:

— Cu Domnul, taică!

Mai grăbit, înţepat, păşià măicuţa. Şi un noian de vreme trecù într'un minut de cumplită neştiinţă de sineşi, de nehotărîre, pentru Damian.

Şi iată că bărbatul se întoarse tot ca un lup; sbârlit, stacojiu în obraji, spăimântător. Se frânse dela brâu, cu o jumătate de trup pornit înainte, dar încă înlemnit în mişcări şi ca prins cu rădăcini de humă. Fiecare pas al lui părea că rupe o legătură, ce'l ţinea de pământ. Se smucì pe loc, într'o şovăială, se svârcolì ca un braţ, în rassa largă cu ochii săgeţi pe urma femeii.

Ea se depărtà. Cordeaua cărării înguste se puteà să cotiască pe după arbori, după crânguri, şi s'o piardă din ochi pe femee, bărbatul care o urmărià sălbatec, neînfrânat.

Măicuţa se plecă să rupă o floare, cotind tot de-odată. Se aplecase, numai spatele rotund i se vedeà bine, se săpà în ochii lui Damian.

Din câţiva paşi svârliţi din rassă năpraznic, ca prin valuri, bărbatul o ajunse. Răsuflarea lui grea, vijelioasă, şuerase, fusese auzită. Maica întoarse faţa. Un zâmbet îi încremenise Evei pe gură.

— Încotro, maică Magdalino? rostì călugărul, cu umerii smâciţi, cu faţa răvăşită, cu ochii aprinşi...

Femeia, şi ea aproape că nu puteà vorbi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Buzele îi tremurau, se strângeau, floare strivită, uscate, crăpate de focul ce le pârjolia.

— Dar... aicea, numai decât de vale... îngăimă dânsa.

Ochii călugărului trăzniau. Tremură tot, şi tremură ca de friguri şi maica, plină de amintire şi de primăvară.

— Să nu'ţi fie frică de mine... clănţăni el, şi întinse braţul către ea.

Călugăriţa opri cu mâna ei, cătând în jos, cu genele plecate şi nemişcate, mâna mare, neagră şi păroasă, a bărbatului cutezător.

Cele două mâni streine, una lângă alta, stătură un lung minut alăturate, fără să se prindă, să sdrobiască sau să respingă, simţindu-se una pe alta, ca două vietăţi deosebite. Degetele subţiri şi albe ale măicuţei erau îngheţate, pe când mâna bărbatului ardea, dogorià.

Şi mâna lui Damian apucă, înghiţi în ea, ca o gură lacomă de fiară, mânuţa femeiască, de copilă. Fruntea femeii se plecă mai adânc. Dulama, în care trupul înfrigurat şi speriat al ei era întreg învăluit, neprinsă în bumbi, se despică până la pământ, lăsând să se vadă făptura mai apropiată, mai obijnuită, în vesmânt laic — într'o bluză de stambă cu dungi şi într'o fustă legată cu băeri la mijloc.

Damian îşi repezi dreapta pe sub rassa desfăcută şi o aduse întreagă pe pieptul lui, săltând'o dela pământ, pe tânăra măicuţă, pe Magdalina lui. Ea gemù, capul îi căzù pe spate, barişul cu care erà legată pe sub bărbie se desnodă şi căzù cu comanac cu tot în iarbă.

— Ce faci? Ne vede cinevà!... borborosi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

femeia, arsă pe gură, înţepată în obraji de barba călugărului.

— Nu! crâşnì el. Nu! Nu ne vede nimeni! Magdalino!

Intr'adevăr nimeni nu turburà liniştea rodnică. Cucul îşi spuneà numele rar, departe. Pasări cântau, se sbenguiau în dumbrava minunată. Boii Domnului, câte doi, nedespărţiţi, se târau ici şi colo prin iarbă. Gârla curgeà ca de când lumea; nori se destrămau în albastrul fără de nouri; flori se scuturau depe crengi, lăsând în locu-le stropul închegat al rodului.

Dar în cele două făpturi omeneşti erà cutremur şi aprindere; turbare şi nebunie la bărbat; spaimă şi aşteptare netrebnică la femee. Femeia nu se împotrivià, încremeniseră în ea şi voinţă şi gândire; ochii ei holbaţi priviau cerul înalt, fără să'l vadă; privia lăuntric în simţurile ei, ca un tâmpit într'o vâltoare. Aşteptà. Ţintuită la pământ, numai faţa şi-o ferià de barba aspră, de pletele călugărului.

Numai decât mai apoi, călugăriţa se svârcoli scurt pe iarbă, se sculă, ca scăpată de sub un mal surpat, ruşinată, nemulţumită, răsvrătită, şi voi să fugă.

Dar omul, care se împărtăşise de ocara ei, de patima şi de păcatul ei, neridicându-se de jos, aşezându-se ca de odihnă, o apucă cu putere de mână şi o ţinù.

Magdalina se opintià crâncen să scape, lacrămi îi curgeau până în bărbie, dar cu cât pricepeà că îi este peste putinţă, că obideşte zadarnic, ochii pironiţi în ochii lui, fără să vrea, i se potoliau, răpuşi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când înţelese desăvârşit că ea nu poate luptà, Damian, îndulcit în sufletu'i ca niciodată în viaţa lui, recunoscător şi fericit, rostì limpede:

— Stai jos! Stai un pic lângă mine. Ai să tot pleci!...

Vorbele acestea parcă: «ai să tot pleci»!... rostite cu sfâşietoare durere, de omul cu chipul luminat acum, cu o lumină a cărei rază pătrundea şi fără să fie privită drept, făţiş, atinseră inima măicuţei, trecându'i pe dinainte tot pustiul propriei sale vieţi călugăreşti, veşnic la fel.

Trasă de mână, se aşează jos, cu picioarele strânse sub ea. Dar ce avea să'i spună el? După cele ce se petrecuseră, — iartă Doamne păcatele noastre! — ce avea de spus? Erau amândoi din tagma călugărească şi greu ar fi putut plecà din monastire, ca să înceapă altă viaţă, necunoscută, spinoasă, cu omul ăsta.

— Aşa a fost să fie, Magdalino!

— Părinte! scânci ea.

— Magdalino! Şi n'ai să'mi porţi mânie? La noi la Bârlogul e tare sălbatic, şi parcă toate culmile din prejur îmi apăsau inima. Nici nu ştiu când am venit încoace şi la ce-am venit. A fost să fie aşà; să te întâlnesc iară Magdalino, şi să-mi fii dragă... Nu ştiam pentru ce trăesc, şi aş fi vrut să mă înghită pământul. De-acu...

Magdalina tăceà, cu nici un gând limpede şi cu un caer de gânduri încălcite în cap. Erà scârbită, se simţià obijduită, năpăstuită, şi'l ascultà totuş pe omul de lângă dânsa, în silă şi tot de-odată cu dorinţa nelămurită ca să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rostiască ceva, în care ea să creadă, dela care să adaste vre-un bine.

— Acum suntem amândoi prea turburaţi; dar am să viu într'o zi să stăm de vorbă temeinic. Şi nu fi aşà de mâhnită! Nu ştie nimeni... Nu e maică, nici la Trofina, nici la alt schit, să nu fi păcătuit, sau cu fapta, sau cu gândul, şi e tot una, cum spune apostolul Matei. Şi eu cred mai culpeş păcatul cu gândul săvârşit, pentru că nu lasă 'n tine vedenia lui, şi cum şi cât, şi nu te poţi pocăi cumsecade, din toată puterea cu care ai greşit. Am să vin într'o zi..

— N'ai să mă găseşti...

— Am să vin, până te-oi găsì.

— Poate moartă de-acuma... rosti încet şi adânc maica, cu şiroae de lacrămi pe obraji, curse liniştit, fără suspine.

Şi Magdalina voì să se ridice.

Dar cătuşa slăbită de-asupra pumnului ei se strânse iarăş şi femeia înţelese că nu poate plecà. Oftă, îşi ridică ochii, îl văzu acum întâia oară bine: un călugăr trist, înduioşat, tânăr, cu ochii focoşi, mari, şi îi rostì numele în gând: «Damian», fără ură.

— Mai stai puţin. E aşà de bine aici, cu tine Magdalino, şi eşti aproape de chilia ta. De ce vorbeşti de moarte? Tu, care eşti izvor de viaţă, ca apa vie din poveste? Nu ţi-e groază de ea? Şi parcă poţi să mori când vrei? Iată, eu doriam moartea în toată clipa, şi de un ceas, de când te-am găsit iar, după atâta dor şi căinţă, vreau să trăesc, să mă gândesc la tine, să vin cât oi putea de des în dumbrava asta şi în locul ăsta, ca să-l văd,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca să răsuflu aici; ca să'mi aduc aminte, Magdalino.

— Acum lasă-mă, vorbi ea, înduioşată un pic, prietenoasă oleacă. Se înserează numai decât şi mi-e să nu mă certe maica Elisaveta.

— Maica Elisaveta! Ţi-e mumă adevărată?

— Aşa cred...

Şi ea se miră că nu răspunsese ca tuturor streinilor la întrebarea asta: «mă are de suflet». Ii încredinţase o taină, cea mai mare a vieţii sale. Dar alte gânduri, alte simţiri ciudate, încurcate, nu'i dădeau păs.

Se sculară amândoi în picioare. Ea îşi culese de pe jos barişul negru şi comanacul rotund, ca un căpăcel de cămin. Nu'l privià pe tovarăşul dragostii. Se coprinse în pulpanele rassei, gata de drum, de despărţire. Damian apucă amândouă mâinile măicuţei, le strânse mult, închise din ochi, lacrămi i se scurseră din pleoape. Clipa dăinuia, fericitoare, bărbatul se pătrundeà de căldura şi de dulceaţa mânilor până în suflet, — mânile maicii erau fierbinţi acum — şi el rosti înfrigurat:

— Am să te găsesc... Dacă nu aici... într'o seară, într'o noapte. Am să te aflù... Nu'mi purtà pică. Ai face mare păcat. Nici eu n'am vină; tu nu eşti de fel vinovată... Dumnezeu ştie mai bine decât noi de ce ne-a făcut aşà, şi de ce ne porunceşte altfel.

Măicuţa plecă, ţinându-se parcă a nu întoarce capul. Dar, la o cotitură a potecii, privì cu ochii mari, plini de întrebare, fără zâmbet şi fără ură, spre călugărul care îi fusese bărbat, ca taică-său maică-si.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O putere nouă, hotărîtă, umpluse trupul şi sufletul călugărului. Nu mai umblà razna, mâhnit, gârbovit, ca de o sarcină grea de gânduri pâcloase, prin silhue locuri, pe crestele munţilor, pe marginea prăpăstiilor, prin poeni. Se puteà lipsì de ele, şi nelipsit erà dela rugăciune, dela trapezărie, dela ascultare.

Stareţul Senar nu mai pricepeà nimic, iar câinele de lângă inima lui se smulgeà şi mai avan din lanţ, ca să rupă vesmântul mincinos de evlavie al călugărului tânăr. Bătrânul hârşit bănuia. In patruzeci de ani de călugărie pătrunsese multe unghere, multe taine desvăluise, pe mulţi oameni îi văzuse până în fundul sufletului.

— N'ai mai venit de mult la spovedit, părinte Damian.

— Vin mâine, sau şi astăzi, dacă sfinţia ta ai vreme, părinte stariţ, îşi pleca grumazul a supunere fiască, cercetatul călugăr. Cu biserica, cu ascultarea, că ne-ai trimis cuvioşia ta să cosim iarba...

— Isprăviţi pe coasta ceea; adunaţi fânul căpiţe, şi-apoi... Să te uiţi şi la ulee...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu se temea Damian de spovedanie, dar nici îmbiat nu se simţià. Chiar staritul erà duhovnicul lui, de când venise la monastire. Dar cine'l puteà face să spună alt ceva, decât ce chibzuià ?

Harnic, îndemânatic şi cu voe bună ca nealtădată, călugărul Damian erà pildă vrednică celorlalţi. Aveà parcă o mulţumire în lăcaşul inimii lui, la care privià mai cu drag decât până eri priveliştile din preajma Bârlogului. Muncind toată ziua, nimeni nu puteà bănui că el n'are atâta nevoe de somn, câtă aveau tovarăşii lui de obidă.

La trei patru zile, când noaptea erà prielnică, frumoasă, Damian se furişà din chilie şi, într'un suflet, ca vântul, pogorà în dumbrava scurtei, neaşteptatei şi vijelioasei lui fericiri omeneşti. De cum ajungeà acolo, îşi scoteà potcapul, îşi ştergeà fruntea asudată, răsuflà puternic şi începeà să alcătuiască cu gândul aevea întâmplarea de pomină. Privià adânc în umbrele multe, tot mai dese cu apropierea serii; sfredelia cu ochii, încordat, la cel mai mic sunet, nădăjduind s'o vadă pe Magdalina răsărind în cărare, de după o tufă, de după o perdea de crengi. Privià lung în apa susurătoare, luminoasă ca licuricii, ca la un tovarăş, ca la un martor tăinuitor.

Şi plecà ostenit, după ce se învârtià prin aceleaşi locuri până la saţiu. Pricepeà că maica nu va venì, că nu'l caută, că nu poate, că nu este în firea ei să colinde noaptea prin dumbravă, ca el, să încerce a'l vedeà. Nu'i venià însă a crede că ea s'ar ferì de el; că n'a vrut şi ea să'i fie femee, şi că nu'l doreşte cât de puţin.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi de fiece dată, raita lui zadarnică se întindeà tot mai aproape de monastirea Trofina. Intr'o noapte, intrat pe o hudiţă ce duceà în vatra monastirii de maici, văzù ivindu-se în pragul unei porţi o umbră, o femee, o călugăriţă. Cine puteà fi? Dumnezeule, cine putefi? Se dădù după un copac, oprindu'şi răsuà flarea. Urechile'i ţiuiau, gâtul i se încordase, picioarele i se îngenunchiau, de atingeau trunchiul pomului.

Maica cercetase uliţa pustie, ochii ei undreliseră noaptea, scăpărători. Apoi, sigură că nimeni n'o vede, cu pas larg, venì ca'n întâmpinarea lui. Damian fu nevoit să se mai suciască pe după arbore, ca să nu fie zărit. Dar nu erà Magdalina! Totuş, unde se duceà maica aceea, tânără, frumoasă? unde se duceà în taină, grăbită?

Damian s'ar fi repezit pe urmele ei, ca să afle, dar inima îi bäteà năpraznic şi simţì nevoia să răsufle tare, adânc. Maica pierise. Bărbatul stătù încremenit, copleşit de gânduri nelămurite. Murmurul izvorului, acelaş peste care trecuse Magdalina, când îl văzuse pe el, şi nu fugise, umpleà noaptea, statornicindu'i tăcerea, ca un orologiu într'o casă adormită.

De după vârful muntelui Gurguiul, cenuşiu, sterp, răsărise luna, jumătate. De câte ori i se năruise pe suflet culmea aceea, privită din vatra Bârlogului! Damian pătrunse în ulicioară, hotărît să intre în monastire, sigur că la ceasul acela maicile dormiau; erà trecut de miezul nopţii.

Ca un hoţ, se uità cu coada ochiului în lături şi se gheboşase. Un gard scurt, un pârleaz,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

oprià intrarea către biserică. «E pus pentru vite, se gândì monahul Damian, dar oamenii îl săr». Stătù totuş câtva, înaintea piedicii, suì un picior, încalecă, cercetă iarăş, sărì de tot. Se aflà în ograda largă a monastirii. Treptele stăreţiei urcau sub lumina de argint a lunii, spre cerdacul mare cu straşină. Hora încremenită a caselor albe toate, cu grădiniţe printre ele, înaintea lor, atât erà de frumoasă încât îl făcù şi pe călugăr să stea în uimire, fără să'şi dea seama. Albele şi graţioasele chilii dormiau vădit, cu tot cuprinsul lor, sub razele mângăetoare. Miros de tămâe, de flori sfioase şi de iarbă nouă tremura în aer. Biserica, înaltă în mijlocul curţii, cu o întinsă umbră, ca o mantie, nu părea nici ea că priveghează decât cu sclipirea crucii, sus, deasupra turlei ascuţite.

Călugărul se închină şi trecù, ca împins dela spate, repede, fără ţintă, prin vatra monastirii de maici.

Intră numai decât în altă ulicioară. Se aflà în partea în care monastirea aveà un început de sat. Mergeà prin umbra gardurilor, lipindu'şi hainele de trup, ca să nu foşniască. Un câine, trezit, începù să mârâe, apoi să latre, să se arunce mânios cu picioarele în uluci.

Damian zori pasul. Alt câine se pornì. Dar nici o făptură omenească nu se arătà, ca şi cum nu se pomenià om la ceasul acela în monastire. Se trezi în curând iarăş printre pomi. Poate că trecuse pe dinaintea cuibului Magdalinei. Poate că ea era trezită tocmai în ceasul acela şi îşi adusese aminte, ca omul culcat şi fără somn, de el, de fapta lor, de dragostea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lor; poate că ea bănuise pe cine îl latră câinii şi nu cutezase, or nu voise să'l vadă.

Damian înţelese că hoinărelile acestea noaptea nu duc la nimic, şi se hotărî să vie odată ziua 'n amiaza mare la Trofina, doar o va vedea, doar va află ceva despre Magdalina.

Ziua se scurtase cât «Tatăl nostru», iar noaptea se lungise cât «Crezul». Noaptea puteà să se furişeze Damian, ca o şopârlă pe sub frunzişul veşted al codrului, până la Trofina. Dar cum să cauţi la asemenea ceasuri de linişte şi odihnă pe o maică? Şi pe cine să-l trezeşti din somn şi să-l întrebi unde e cucernica monahă Elisaveta, aceea la care stă măicuţa Magdalina?

Şi totuş, de mai multe ori, în fiece noapte monahul Damian plecà cu gândul, ajungea la monastirea de maici şi avea norocul s'o vadă pe Magdalina. Cu gândul! Straiul întins pe scândurile patului ajungea jos, de atâtea răsuci, ale neodihnitului. Damian îl ridicà şi îl aşterneà iară. Potrivià lumina candelei, ascultà vuetul vântului ce pogora stăvilarele de piatră ale munţilor şi se ridicà, aburcându-le.

Se scuturà adesea monahul, din ticăloşia sa, uneori cu mânie, alteori cu milă de sine şi cădeà în genunchi înaintea icoanelor. Chema pedeapsa lui Dumnezeu asupra'şi, se rugà de ertare, cerşia harul uitării faptei sale şi-a turburătoarelor zile...!

Pregetând să se ducă la Trofina, iarna venì. Zăpadă multă căzù, dintru 'nceput, troenì că-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

rările şi drumurile. Nu mai erà chip să se coboare nimeni dela Bârlogul. Damian se linişti tot mai mult, începuse să uite, parcă şi peste inima şi cugetul său se lăsase neprihănirea omătului rece.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Zile ploioase veniră. Culmile munţilor nu se mai vedeau din gâvanul Bârlogului. Clădării de nori posomoriţi se grămădiau de-asupra monastirii, s'o îngroape. Repezi curgeau izvoarele, ajunse puhoae, pe povârnitele coaste, în urlet şi în muget. Văile se umpluseră de negură, de fumăraia aburilor, ca de oraşe aprinse. Mirosul de buştean putred, de pădure jilavă, ca de oae plouată, îmbăcsia văzduhul, răzbia în chiliile scunde şi strâmte. Până pe turla bisericii sărace atârna ceaţa, ca otrepe cenuşii.

O mâhnire soră cu desnădejdeà încovoià şi pe ţinerii şi pe bătrânii călugări. Nepieptănaţi, sgribuliţi, cu bărbile şi mai încâlcite, cu încălţămintea plină de noroi, cu dulamele ca aruncate pe trupurile lipsite de sprintenie, neînviorate de dorinţa frumuseţii, monahii se priviau ca prin ciur unii pe alţii, în trecereà grăbită prin vatra păcloasă a monastirii, prin fumul din biserică la slujbă, sub bârnele pocâltite şi negre ale trapezăriei.

Cea mai mare parte din vreme şedeau singuri, fiecare stingher în chilioara sa. N'aveau ce face între cei patru pereţi apropiaţi, ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

morţii deşteptaţi în criptele lor Candelele ardeau, — erau toţi drept credincioşi; — dar râvna închinării lipsia, căci Dumnezeu parcă uitase lumea; căci n'o mai privia şi n'o mai încălzia cu soarele lui, cu minunata lui icoană de foc şi de aur.

In chilia sa mohorîtă, Damian se aruncà pe pat, cu dispreţ pentru sineşi, ca pe o cârpă lepădată. Ii erà silă să ţină ochii deschişi, strângeà pleoapele şi, fără să vreà, ascultà larmătul pâraelor depărtate, ţârâitul şi şuşuitul ploii de afară, neîntrerupte mereu, la fel.

Pe o lespede pusă de curând într'un făgaş mâncat de scurgerea de pe acoperiş, a ploii ce nu voià să se îndrepte toată către un jgheab pus cumsecade, căderà la toată clipa, numărà clipele ai fi zis, câte un strop greu ca plumbul. Din tot sgomotul de afară, pe acesta îl deosebia Damian şi îl ascultà, în începerea minţii. Şi de la o vreme ar fi vrut să nu-l mai audă. Picul greu, statornic, i se părea că'l loveşte în ţeasta capului, că lespedea în care bate necontenit e însuşi capul lui, pe care are să i-l despice atâta nesfârşită şi silnică ciocăneală.

Se ridicà să plece din casă, coprindeà cu ochii turburi icoana Mântuitorului răstignit, suferind, însângerat, îşi scutura capul ca pe o titvă seacă, pletele'i fluturau până pe umeri, dregeà mucul candelei şi, când vedeà în gându'i cât de jalnic, de urât e afară; moale, descurajat, se întindeà iar pe crivatul tare, — ca iar să'l supună ascultarea căderii statornice a stropului pe lespede. Aţipià în cele din urmă, în truda luptei ascunse cu urâtul.

Şi iată că negurile grele îşi ridicară maldă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rile de ţoale, se risipiră ca mari clăbuci de fum. Vânturi spulberatice le grămădiră, le strâmtorară, le ridicară dela pământ şi le prăvăliră pe după munţi, — le risipiră. Piatra stearpă a vârfului Gurguiul străluci spălată, ca o cremene, încununată de o rază de soare, ce se strecură prin flamurile unui nor. Văile fumegară ceasuri peste ceasuri. Mirosul de buştean putred se înteţi, înfrăţit însă cu al vegetaţiei, ce dase de căldură. Lunci de cer albastru bucurară ochii, râseră lumii. Brazii brumării păreau înduioşaţi; florile de prin poene, ai fi zis că se mirau, drepte iarăş pe tulpinije, iar mireasma de răşină pătrunse cu putere până departe. Ca înebunite, toate păsările de zi ale pădurii glăsuiau, sprintene, vesele, neobosite. Huetul pâraelor se mai potoli, apele începură să se mai limpeziască, din lutoase or negrevinete, cum fuseseră sub potopenie.

Insuşi bătrânul stariţ eşise în cerdacul casei lui mai răsărite, aducând a conac boieresc, şi îmbunat căută pe înălţimi, prin nesfârşitul albăstrimii, ca să dea din cap, cu genele apropiate, privind la soare. «Mărire ţie, Doamne!» murmură uncheaşul.

Ca din cădelniţe uriaşe se ridică aburul în giulgiuri luminate, spre cer, din codri. Soarele nou, orbitor, scăpără, neasemănat de frumos, tcoană de biruitor şi de împărat al lumii.

Bătrâni şi tineri, cucernici toţi, monahii, ocoliau cu privirea roata de foc de pe cer, simţindu-se una cu toată firea, în smerenie, în mulţumita şi în lauda ce o aducea sufletul lor: darnicului vistier de lumină, de coloare şi deviată. Insuşi cimitirul erà o grădină.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Părintelui Damiau i se părea că dormise, ca ursul iarna în bârlog, şi că s'a trezit în plină primăvară, cu soarele în creştetul cerului, în ciripitul năuc al pasărilor. Amintirea Magdalinei, a casei dărâmate, a dumbrăvii, a sufletului lui de atunci îmbătat de puterile furtunatice ale trupului, îl creştea, îl scotea din rândurile bicisnicilor călugări, boltind în cugetu'i alt cer, plăsmuind în el alt soare, decât cel privit de toţi.

Damian uită descurajarea hoinărelilor lui zadarnice, până'n vatra monastirii de maici, noaptea, lătrat de câini ca un hoţ, ca un cerşetor; i se părea că totul este cu putinţă, numai să vrea; i se părea că ochiul lui ar fi în stare să străbată rând pe rând în toate sălaşele, prin ziduri ca de temniţă, şi că ar îndrăzni, el, monahul, să intre în chilia Magdalinei: pe uşe, pe fereastră, pe horn!

Magdalina spusese că este fata maichii Elisaveta. De aceasta dar avea să întrebe, nu de tânăra frumoasă, pe care or şi cine ar fi bănuit-o, la cea mai depărtată întrebare. Totuş, nu strica să'şi facă un plan iscusit. Vicleşugul izbuteşte mai de grabă. Trebuia să feriască de ponos, nu numai faima lui, dar şi pe a ei. Damian avea ce gândi.

Părintele Onufrie, un stâlp al monastirii, era lumânărar. Ţăranii de prin satele apropiate, cei cari aveau prisăci de albine, gospodarii din Târgul Mic, îi vindeau lui ceara, pe preţuri mici, pe pomelnice. Părintele Onufrie era îngăduit de stareţ să-şi facă meseria, numai să toarne fără plată lumânări pentru Bârlogul, iar marfa lui putea să şi-o vândă în alte locuri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Starițul Senar avea, ale sale, dar pentru nevoile monastirii, o seamă de ulee într'o poiană, depărtișor, sub paza unui moșneag, stăpânul locului, și care avea drept plată jumătate din miere. Ceara fagurilor, moșul o da întreagă monastirii.

Damian se gândi să se pună bine cu lumânărarul, procopsit de pe urma negoțului. Vestit de sgârcit, Onufrie nu depărta pe nimeni dela el; nu era din cărpănoșii, care urgisesc și se tem de tot omul. Ba se credea îndreptățit la ajutorul or cui, îmbia cu vorbă dulce, cu pilde înțelepte din viețile sfinților, atâta numai că nu știa să bage mâna în pungă și să plătiască sprijinul. Se cocoșase muncind, tușia în toiul verii, abia își târa piciorul drept și, singur la treabă, oftà și blestemà trândăvia boaitelor călugărești. El socotia că i se cuvin ajutoare fără plată, pentru că era nevoiaș, bătrân, și uità că poate plăti, și că e singurul din monastire care, afară de stariț, are o agoniseală. La ce? Pentru cine agonisia? Dumnezeu știe! Singur își cărà lemnele pentru cazanul de topit ceară. Avea o cioaclă, mai mult o sanie de copil, legase sfori de ea, curmee de tei și, după ce o încărcà în pădure, se înhămà la ea, opintindu-se din răsputeri, cu ochii eșiți, cu sufletul și cu blestemul vieții pe buze.

Damian își puse în cap să'l ajute pe moșneagul cărpănos. Sania se târșà greu vara, unde da de piatră, de pământ, dar el era tânăr, voinic. Avea un plan limpede în minte.

Se duse la coliba lui Onufrie. Il găsi pe unchiaș șezând pe prispă, încălzindu-se la soare. Il întrebă mai întâi de sănătate. Moșul se plânse numai decât de ploile multe, care nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

le daseră albinelor răgaz să culeagă ceară, spălase toată dulceaţa florilor şi zădărniciseră lucrul în stupi.

«Şi când te gândeşti, lămuria bătrânul călugăr Onufrie, că albinele au mâncat în vremea asta şi mult — puţinul ce'l adunaseră în vara de an. Dar o să mă întrebi, că ce'mi pasă mie de miere? Imi pasă, părinte Damian, pentru că ele de-acuma n'au să mai adune de fel ceară, ci numai miere, până or pune-o toată la loc, pe cât a fost. Şi au de furcă!»

Dar moşneagul mai aveà ceară, de an. Cu drumurile desfundate de ploi, nu venise nimeni să'i mai aducă; două săptămâni ţinuse vremea rea, adevărat potop. El s'ar fi apucat de lucru, dar n'avea lemne. Şi ce treabă uşoară pentru altul! Crăci erau din mila Domnului, şi numai la un pas.

Damian se acăţă de vorba moşului, se îmbie la cărat. Voia să vadă şi el, cum se toarnă făcliile. Visase că aprindea un mănunchi întreg de lumânărele, înaintea icoanei Maichii Domnului. N'avea de gând să se facă lumânărar, să'i fure meseria; dar dacă ajuta din toată inima la aşà treabă de seamă, fapta bună aveà să i se pună la catastif, colo sus.—Şi el arătă spre cer. — Iar dacă părintele Onufrie nu se puteà duce singur, şi era bine să se cruţe, primia cu mare drag el, să se ducă or unde, cât de departe, şi să le vândă. Auzise că, la monastirea Trofina, maicile se dau de ceasul morţii, că nu găsesc făclii de ceară curată... Lui nu'i trebuià nici un ban pentru oboseală.

— Bine, fiule! se mulţumi uncheaşul, şi ochii'i sclipiră şiret. Să începem. Şi eu nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aveam astâmpăr în cuget. Mă îmbolnăvia şi mai greu şederea. Munca şi grija mă ţin pe picioare. Când stau, mi se pare că am început să mor, să înţepenesc.

Şi tot el, mai gândindu-se:

— Dar cu starițul ai vorbit? Adică nu te îngriji, vorbesc eu. Îl cunosc mai de mult şi ne înţelegem mai bine.

— Ca din partea cuviosiei tale! strecură Damian.

— Fireşte, fiule, înţelese foarte bine tărăşania, căzutul moşneag. N'avea teamă. E bănuitor, îl ştiu.. Dar nu mă vede, că nu pot alerga eu?....

Şi Damian luă cioacla şi aduse un codru de crăci. A doua zi veni să vadă dintru'nceput toată meseria lumânărarului. Îl găsi pe Onufrie dinaintea vetrei mari, suflând din răsputeri, neizbutind să aprindă focul.

Tânărul îl dădù în lături cu fiască râvnă. Plouase pe horn, în vatră, şi nu avea hârtie. Damian îşi aduse aminte că are acasă un crâmpei de zeadă, — lemn îmbibat de răşină, ce arde ca chibritul. Dădù fuga la chilia lui, şi treaba fù gata.

Moşneagul vorbise de cu seară cu starițul, îl ceruse şi îl dobândise pe Damian. Senar avea să'l socotiască la ascultare. «Imi pare rău, spusese starițul, că tocmai la el te-ai gândit, dar l-am văzut robace în vremea din urmă şi ai să ai spor de pe urma lui. Dacă învaţă meseria, nu strică,—te poţi îmbolnăvi, poţi închide ochii, om eşti, supus morţii, şi e bine să te pomeniască şi să te urmeze care-va».

Părintele Damian frecă şi spălă cazanul de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aramă, mare ca de rufe, puse ceara în el şi o topì; muie la timp, după dăscălirea părintelui Onufrie feştilele spânzurate în cue, de atâtea ori câtă grosime voia să dea lumânărilor. Suferì mirosul de ceară fiartă, de leşie, al aburilor împrăştiaţi în tinda ce'i slujià de fabrică lumânărarului.

La răstimpuri, când eşià în lumina de-afară i se părea că e în cer, aşà scânteiau toate vârfurile ramurilor de brad, foile fagilor şi firele de iarbă. Mierle şuerau, necunoscute păsărì cântăreţe îşi rostiau viersul fermecat, şi plutià peste tot un duh de bucurie sărbătorească.

Damian agonisià într'o clipă cu ochii şi strângea în suflet privelişte bogată, dar se întorcea neşovăind în tinda cu aer greu, nădufos, sub privegherea bătrânului prepuelnic, ghemuit într'un unghi ca un motan bolnav. Căci moşul, din ce se apropià munca de sfârşit, se făceà tot mai posac, căzut la bănueli. De ce'l ajutà Damian? De ce'l silise—acum i se părea că fusese silit—să scoată ceara de unde o aveà ascunsă, să se apuce de lucru, ca apoi să plece el cu lumânările pe aci încolo? Nu cumvà se gândià să lepede straele călugăreşti, să arunce culionul şi, cu banii de pe făclii, să se treziască pe alte tărâmuri, în forfoteala lumii şi-a păcatelor ispititoare? Damian erà tânăr... Sorţi n'aveà să tragă, pentru că aveà un frate sub steag. Şi'l pusese pe prostul de el, unchiaş fără chibzuială, să'l ceară starițului! Şi el îl ceruse! Dar de ce voia să se ducă la monastirea Trofina? Vorbă de clacă să fi fost şi aceasta? Sau pusese ochii pe vre-o măicuţă? Dacă ar fi fost aşà,

Muzeul Digital al Romanului Românesc

n'aveà să fugă dela Bârlogul... Dar poate că se înțelesese cu maica, să fugă amândoi în lume... Cine poate ști ce se pune la cale între diavolii de oameni tineri?

Părintele Onufrie bolise toată iarna și se găsià tare istovit acuma. Îl răpusese și bătrânețea. Aveà peste șeaptezeci de ani. Altă dată, chiar în toamna ce trecuse, ceruse bălanul dela stariț—alt cal nu se pomenià la Bârlogul și, în cârca dobitocului blajin de soiul lui, se ghemuise ca o momiță și o plecase de vale. Înșirà câteva sate, unde aveà cumpărători, și poposià, o zi cu noaptea ei, să se odihniască bine la sfânta monastire de maici Trofina. Marchidanii, băcanii, cârciumarii, și când se întâmplà să aibă dela alții lumânări destule, cumpărau și de la unchiașul călugăr, sfătos și mucalit cu ei. Le socotiau mai sfinte, întrucât fuseseră turnate în schimnicia bine cunoscută tuturora a Bârlogului, și se gândiau că vor veni pe acolo, și-și înlesniau astfel o primire mai bună. Vlăguit însă cum erà, după atâta zăcere, părintele Onufrie înțelesese că nu mai poate călători.

Damian răbdă învederata morocăneală a unchiașului; răci lumânările, le cântări: erau la o sută de kilograme. Când văzù însă că moșul, după ce'i făcuse toată treaba, se întunecă și mai avan, și că e gata gata să'i arate ușa bordeiului, tânărului îi venì ca o răsvrătire, sângele i se suì la cap, și abia se ținù să nu izbucniască în ocări. Să'l păcăliască ciotul, în așà chip!... Și nu'i ceruse un gologan! De ce se temea? Totuș, îndrăgostitul se cumpănì ca asupra unei prăpăstii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1922

Avù putere să întrevadă o clipă ce s'ar întâmpla, de l-ar batjocori pe moşneag; că s'ar strică până şi cu starițul, că ar da de bănuit şi, rece de-odată, din atâta muncă fierbinte şi pregătire de planuri, rosti:

— De-acum, părinte, m'am scârbit de treaba asta! Bine c'am isprăvit, că n'o mai fac! Mă duc la părintele stariț, să'mi dea altceva de făcut. Cu ploile o fi crescut iarba la loc.

Şi se îndreptă către uşe, hotărît.

Mirat, întors în bănuelile lui, Onufrie tresări, se făcù mieros de-odată:

— Da de ce, fiule? Parcă erà vorbà să mi le şi vinzi? Ziceai c'ai auzit că la Trofina e mare lipsă de ele...

— O fi, aşà am auzit. Dar te'i duce sfinția ta, precum te-ai mai dus...

— Ba nu, fătul meu, nu te supăra. Nu te'i fi supărat...

— De fel, cinstite părinte.

— Poate vreai bani de drum, pentru vânzarea lor.

— M'a ferit Dumnezeu, părinte. Eu nu agonisesc. N'am ce face cu banii... Pe de geaba ți-am lucrat; pentrucă te văd neputincios pe sfinția ta. Vream să-ți viu într'ajutor şi să văd şi eu cum se toarnă făcliile. Dar dacă poți şi singur merge călare... Mie nici nu mi-ar împrumutà starițul pe Bălan.

— Lasă, fii pe pace, vorbesc eu prea cuviosiei sale. De asta te temi şi te lepezi de mine?

— Fă cum vei vreà, părinte; eu aicea sunt.

Şi Damian se ploconi înaintea bătrânului şi plecă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De cum eşì afară, tânărul călugăr se lumină. O mare bucurie îl coprinse, fusese fără pereche de viclean! Acum abià aveà să izbândiască cu părintele Onufrie. Trase 'n piept aerul îmbălsămat, dătător de viaţă, şi îşi zâmbi. Mintea lui sporia. Nu stătù locului. Numai de cât se duse la stăreţie. Urcă scările de lemn, cu urme de tălpi pe ele, aplecat de smerenie. Se plecă înaintea cinstitului obraz şi cerù să fie trimes la ascultare.

— Ai isprăvit cu lumânările?

— Isprăvit; dar părintele Onufrie ar vrea să mă trimeată să i le şi vând. Ducă-se sfinţia sa, i-am spus eu, că este mai cunoscut şi la Trofina şi ori unde...

— E nişte fân plouat, vedeţi de-l mai întindeţi la soare, făcù starițul, îngândurat.

Acum şi bănuelile acestuia începeau să aţipiască. Starițul se gândì că părintele Onufrie nu poate venì să-l vadă, dacă l-ar chemà, şi se grăbì să dea ochii cu el.

— Blagostoveşte părinte! rosti nacialnicul, trecând din tinda încă îmbâcsită de mirosuri grele, în odaia călugărului.

— Cu Domnul, prea cuvioase părinte stariț!

— A făcut ispravă bună, Damian?

— Cum nu se mai poate! Nu cunoaşte şovăiala şi răgazul. Iacă-tă!

Şi părintele Onufrie arătă starițului Senar maldărele de lumânări.

— Dar cum sunt eu zorit din fire, părinte stariț, aş vreà să le şi văd pornite. Ca mâine încep să'mi aducă ţăranii ceară, şi torn altele... Dacă ai vrea prea cuvioşia ta să'i porunceşti, că se lasă greu, şi nu vrea bani...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Adică să facă lucru deplin, tot el... întregì stariţul.

— Da, fireşte. Dacă i-ai da calul cuvioşiei tale, şi i-ai poruncì, n'ar aveà încotro...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Când zorile târzii ale monastirii înfundate între culmi, se scriau cu cerneluri deosebite printre frunzişuri, Damian deslegă de căpăstru calul priponit şi puneà de-a călare în şeaua de lemn, sarcina: douà desagi pline cu făclii de ceară. Işi luase şi o traistă mică cu ceva merinde, o pâine, un calup de brânză de oi, tare sărată, şi-atât. Grija bălanului n'o duceà; aveà să pască pretutindeni; erà din belşug iarbă, până şi pe marginile drumurilor.

Când se pornì către uşe, de plecare, sprinten, zorit, nemai putându'şi înfrână şi ascunde bine bucuria, părintele Onufrie, iar căzut la bănueli, se desgheboşease, se întinsese şi, holbat la tânărul călugăr, era mai gata să'l opriască, să'i spună că s'a răsgândit. Şedeà în uşe, întunecat, cu ochii scântei. Dacă ar fi avut ce spune starițului, dacă de acesta nu s'ar fi ruşinat, că vorbeşte seara într'un fel, iar a doua zi altfel, i-ar fi zis verde lui Damian, că se lasă păgubaş de bunăvoința lui.

Dar şi Damian simțise îndoelile bătrânului şi se zorì. Plecă, ducând calul de căpăstru, la vale. Starițul îi spusese să nu încalice la

Muzeul Digital al Romanului Românesc

dus, pentru că bălanul e prea încărcat, şi s'ar puteà spetì; şi'i mai spusese, că la întors să nu'l încalice, pentru că la suişuri e tare greu, şi calul ar puteà să capete năduf.

Pe pripoarele, pe care se ducea Damian, într'un suflet, la dumbrava de lângă monastirea de maici, nu se puteà merge cu calul. Ar fi venit de-a berbeleacul. Fu nevoit să ia alte drumuri, mai de ocol, să treacă prin trei sate.

Când pogorî, binişor departe de monastirea Bârlogul, călugărul se uità lung înapoi. Nimeni nu-i venia pe urmă. Işi făcu cruce, zâmbi.

Dar cum se întunecă fata lumii la trecerea unui nor peste soare aşà, de-odată, tânărul voios simţi o îngrijorare. Unde pornise el? La Trofina! Dar mai întâi aveà să treacă prin sate cu oameni şi aveà asupra lui nu mai puţin de o sută de kilograme de lumânări! Mai făcuse el negustorie vr'odată? Işi luase, ce'i drept, însemnare. Ştia numele tuturor hangiilor şi băcanilor care cumpărau dela părintele Onufrie. Dar dacă totuş nu puteà desface marfa, or se tocmiau cu el, vrând să'i rupă din preţ, şi erà nevoit să se întoarne la Bârlogul, netrebnic? Unchiaşul îi spusese la cine să mâe. pe cine să'l roage în numele său, ca să'l găzduiască, şi să nu fie, Domne fereşte, furat.

Dar el voia s'o găsiască pe maica Elisaveta, ca să dea ochii cu Magdalina, şi poate că aveà să fie nevoit să hoinăriască noaptea, să stea de pândă, să umble creanga prin zăvoae şi poene...

Privi cu îngrijorare la desagii puşi pe cal, din care vârfurile feştilelor de bumbac eşiau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

afară. Bălanul, chior, cu capul în jos, se mişca la fiece pas; repezia parcă piciorul, dar îl punea pe pământ cu grije, uitându-se cu singuru-i ochi, şi parcă şi cu botul, înainte, unde punea copita.

Muscuţe începeau să treacă aurii şi verzi prin aer; să ciupiască urechile bălanului, sfârticate şi netămăduite. Ca nişte mănuchiuri de verdeaţă se adunau sub privirea de sus a călătorului, de vale, dumbrăvile, câmpiile. Negrăit de frumos, mândru, soarele se înalţă printre unghiurile avântate spre cer, ale munţilor, tot mai în zare de-acum, şi lumina lui înlătură vederea, ca o apă, ca o volbură de ape lucitoare, ca o mare oaste de săbii noi. Păsările se aruncau din ramuri ciripind, şuerând, svonind, cântând; murmurul isvoarelor le ţinea ison; toate văile păreau locuri de tihnă, de bine, de dragoste, ademenitoare la viaţă şi la dulce lene.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Părintele Damian nu ajunse la Trofina decât cu douăzeci de kilograme de lumânări. Desfăcuse marfa pe la băcani. Vânduse pe preţul cel mai bun, pentrucă, după cum îl dăscălise Onufrie, ploile cele necurmate nimiciseră albine multe, stricaseră ştiubee, şi n'avea să fie ceară din belşug în anul acela. Le-ar fi putut da şi pe acelea lui Lipici,—un negustor pe la care nu se abătuse dinadins, şi pe la care n'avea să treacă decât dacă nu izbutià să vândă la monastirea de maici, făcliile rămase.

Pretutindeni fusese bine primit. Părintele Onufrie avea nume bun, negustorii se gândiseră la el, îl aşteptaseră şi aveau să vină să-l vadă la Bârlogul mai pe vară, pe vremea afinelor. Nevestele lor dădură călugărului Damian, două câte doi lei, una trei, ca să fie pomenite familiile lor în sfânta biserică, după liturghia cea mare. Şi-l poftiseră la masă, îi daseră ţuică şi vin, şi-l găzduiră pe tânăr cu toată dragostea.

Gânduri noi încercaseră cugetul călugărului. Se pierduse aproape, plânsese în inima sa, înduioşat. El îi crezuse răi pe oameni, fugise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de ei ca de molimă, şi până şi 'n monastirea înfrăţirii întru Domnul şi a pocăinţei, tot oameni găsise, bănuitori, zavistnici. Şi iată că nu întâmpină printre laici decât bunătate, încredere deplină. Se schimbase el? Se făcuse adică mai plăcut? Avusese cusururi vădite şi'i pieriseră?

Ar fi rămas un veac în lumea aceea îngăduitoare şi caldă. Ei, dar chiar că nu se puteà, pentru că toată înţelepciunea asta este: să stai puţin la olaltă cu oamenii, atâta cât vor ei, cât au treburi cu tine... şi să pleci. Mai bine să le pară rău că i-ai părăsit, decât ţie că n'ai ştiut să pleci la vreme.

Damian îl cercetase pe părintele Onurfrie, de care maică să întrebe la Trofina; iar în locul aceleia, care se puteà să fie bolnavă, răposată, sau dusă unde-va, de care altele să întrebe. Moşneagul îi spusese mai multe nume, dar nici unul nu'l mulţumise. Prefăcându-se că nu aude bine, întrebase:

— Maica Elisaveta, ai zis părinte?

— Nu, Epraxia! De maica Elisaveta am auzit, dar n'o cunosc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intrat pe poarta monastirii Trofina, când dădu ochii de ograda, de roata de case văzută de el noaptea, sub lumina, zăbranic de argint, a lunii, în bătaia inimii, holbă ochii, sorbi fără să vrea privelişţea, sub puterea amintirii, a icoanei păstrate şi trezită acum în mintea lui. Ce umbră neagră cădeà din vârful turlei până la pământ, ca un vesmânt de mare jale, în noaptea aceea de rătăcire! Şi ce tremur era în văzduh, şi cum i se păruse că rupe o taină, că pângăreşte un loc sfânt! Oare unde era pârleazul, sărit cu atâta cumpănă şi temere? Uite'l, pârleaz ca toate, cu gard de nuele împletite, să'l sari cu un pas de voinic. In hudiţa aceea, o maică se desprinsese din pragul unei porţi cu acoperitoare şi plecase la iubit. Căci unde ar fi plecat noaptea şi cu atâta pază? Dar cu cine se întâlnià? Erau bărbaţi pe aicea? Pe semne. Spuneau călugării că se face sat lângă Trofina.., In care parte va fi satul? Şi eşind din ulicioara aceea, sărind pârleazul, trecuse prin curtea monastirii ca un hoţ, repede, fricos, şi intrase în altă uliţă strâmtă, întor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tochiată, cu umbră multă. Care? unde era? Cât ar fi vrut s'o vadă!

Şi Damian o ghicì.

Privelişţea monastirii de sub ochii lui semănà pe departe numai cu ea însăşi, văzută de el noaptea. I se părea totuş foarte frumos la Trofina. Când venì să se ploconiască stariţei, să'i spună ţelul venirii lui acolo, pricepù cât e de mare deosebirea dintr'o monastire de maici şi una de călugări;—erà curat pretutindeni; era îngrijit tot lucrul; mirosiau a floare, ca un stup de albine, toate încăperile. Fusese pe la arhondaric; văzuse pe chelăreasa la lucrul ei; scormonise cu ochi lacomi un şir de cerdace; pătrunsese întâmplător în casa maichii Fevronia bătrână, oloagă de patru ani, care'l întrebase cum au dus-o în vremea ploilor necontenite, şi'i spusese că se rugase pentru ei.

„Omenie pretutindeni în lume, — se gândise între altele Damian, mişcat,—dar poate numai câtă vreme eşti mosafir".—

— Bună rânduială este la dumneavoastră, maică stariţă, şi mândre aşezări aveţi! spuse călugărul, primitoarei stariţe.

—Da, mulţumesc lui Dumnezeu! Ai intrat în biserică, părinte?

— Aştept să toace de vecernie, maică stariţă.

— Şi de câţi ani eşti călugăr, părinte Damian?

— De şapte.

Bătrâna înţelese că plecase la călugărie, ca să nu fie luat la oaste.

— E tare trist Bârlogul, spune tot ea. Ziua e mică, din pricina munţilor care stau zid de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

jur împrejurul monastirii. Nemerit locaş de pocăinţă. Mai trăieşte părintele Varsănufie?

— L-a luat Dumnezeu, maică.

— S'a îndurat de bătrâneţele lui. Trecuse de o sută de ani, gândesc.

— Şi-a fost întreg la minte, până a închis ochii.

Era amiază. Sunetele toacii de lemn începură să cadă, să răzbată. Starija se sculă din jilţ, îngenuche la icoane, făcu mătănii, Damian eşi din stăreţie, pogorî treptele largi, privind cu sete cuprinsul rotat al curţii, în mijloc cu biserica, şi la capetele plecate ale maicilor, multe, toate îndreptându-se către sfântul locaş.

El o căută pe maica Magdalina, dar simţia, totdeodată cu dorul de ea, sfinţenia ceasului şi locului acela. Frumuseţea locului dorit, chiverniseala, se tălmăciau în cugetu'i prin smerenie.

Nu putuse vedea nici un chip bine, începuse a se teme că n'o mai cunoşte. Şi îi trecu prin minte, cutremurându'l, că ea se va fi schimbat de pe urma întâlnirii lor în dumbravă. O cunoştea într'adevăr bine? Cât o privise? In întunecimea conacului acela ruinat, n'o văzuse bine... Abia o recunoscuse în dumbravă, deşi venise întins spre el. Căută să'şi-o aducă aminte, abia mişcându-se, zăbovind să intre în biserică, privind fără să vadă scrijelirile şi lucrăturile de pe cerdace. Mai mult stând locului, ochii i se mişcau sub fruntea aplecată, grea şi neclintită, urechile i se umpleau de foşnetul rasselor, şi'n vremea asta căută şi nu izbutia să plăsmuiască faţa ei, întreagă.

Se plecă intrând pe uşa bisericii, din de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

prindere, căci aci pragul de sus al uşii nu era jos, ca la Bârlogul. Ce limpede era coprinsul locaşului sfânt acì, mai larg şi luminat de ferestre mari. Icoane împărăteşti străluciau pretutindeni. Văzù candele de argint cu împletituri măestre, suflate cu aur; catapeteazma era zugrăvită cu frăgezime, ca de curând. In dreapta şi'n stânga, la sânii şi de-a lungul bisericii, stăteaù grămadă sau înşirate, prin strane şi în picioare, maici de toate vârstele.

Călugărul înaintă până în mijlocul bisericii, trăgând în neştire cu coada ochiului, în drumu-i; făcù mătănii multe la iconostas, apoi venì la altar şi sărută, închinându-se, icoanele pe rând.

Şi ea, Magdalina, îşi pusese buzele poate chiar azi, poate mai de mult, pe chipurile acelea de sfinţi; iar dacă'l vedeà acum, dintre maici, şi'l recunoştea, se gândià şi ea că el pune gura unde a pus-o şi ea, şi îşi aduceà aminte, acì în locaşul neprihănirii! Doamne miluieşte-ne pe noi! de sărutările lui.

Damian se smulse din aplecările'i cucernice, uită o clipă unde se află şi ce simţământ îi datoreşte sălaşului acela şi, drept, pe locul mai înalt, dinaintea catapetazmei, cu ochii învăpăiaţi, privì cu sete şi îndrăzneală în gloatele de femei, de lângă stranele cântăreţelor.

Cu bărbia în piept, dar cu ochii înălţaţi către el, îl privià ţintă, nu puteà să nu'l priviască, să'l urmăriască, o tânără maică, palidă acum, cu gura mică, răsfrântă puţin ca pentru a rostì ceva. Aveà un benghi în bărbie. Se înfioră sub raza ochilor lui: era Magda-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistele românilor 1901-1932

lina, fără îndoială! Şi'l recunoscuse şi ea. Dar cum s'ar fi putut să nu'l recunoască?

Călugărului îi venì sângele la cap şi, fără să ştie cum, se trezì peste drum de ea, cu capul plecat, privind neîntrerupt pe sub sprâncene, pe când slujba bisericească erà în toi. Ce-aveà să facă, nu puteà gândi cumsecade. O găsise. Iat'o la câţi-va paşi de el. Cântări îngereşti puteau să ridice în slăvi maicile prea cucernice, el nu mai preţuià nimic, nu pricepeà nimic. De vre-o două ori, din obicei, se pornise şi el a cântà, dar glasul îi sunase ca sugrumat în beregată, necunoscut şi neplăcut. Ochii i se împăejeniau, picioarele i se îngenunchiau sub greutatea trupului, îşi împrospătà luminile ochilor clipind, în zadar, pentru că tot privià cu preà multă încordare.

Dorià să se isprăviască vecernia, fără să ştie ce va face apoì: o và urmări pe Magdalina chiar când ea n'ar pornì singură din biserică? Dar dacă fugià de el, îşi pierdeà urmà, ce aveà de făcut?

Nu se mai mulţumià acum că o vede; voià să'i şi vorbiască, se afle dela ea ce crede că ar fi de făcut, deşì singur nu aveà nici un gând limpede de viitor. Uità să fie vesel că o recunoscuse, că o vede.

Puţină lume streină se aflà în lăcaş; nu erà zi de sărbătoare. După sfârşirea slujbei, biserica începù de-odată a se golì. Damian ridică fruntea; îşi înfipse privirile pe chipul ei, întors dintr'odată către eşire, întors parcă anume ca el să'şi ia gândul că are s'o mai vadă.

O lăsă să treacă şi o urmă numai decât.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

În ogradă, ea mergeà alături de o bătrână, de sigur maica Elisaveta. Mâna ei dreaptă, ca o floare de crin pe negrul rassei, numără grăbit un şirag de mătănii de lână.

Erà nevoită să meargă încet, Magdalina, din pricina tovarăşei, a maică-si, care nu ştia nimic din ce cuibăreşte în gând fiică-sa.

Femeile intrară în ulicioara prin care eşise el din monastire în noaptea aceea. Damian le urmă. Alte maici trecură înaintea lor, altele rămaseră mai la urmă.

Se gândià să se apropie de ele şi să le vorbiască. Nu cutezà. Puteà să fie bănuit de alte maici. Şi ce încet mergeau ele, şi cât de nepotrivit i se părea să meargă şi el în acelaş pas!

Când le văzù intrând pe o poartă, şovăi locului, trecù mai nainte câţiva paşi, apoi se întoarse şi intră, întunecat la minte. după ele.

Femeile abià apucaseră să intre în tinda casei lor, când auziră un ciocănit la uşe. Damian intrà, fără să fi aşteptat răspuns; urechile îi vâjiiau asurzite. Se ploconì totuş înaintea maicii vârsnice.

— Cu plecăciune, maică!

Şi se auzì vorbind, fără să ia seama că el trecuse prin tindă într'un iatac, şi se aşezase ca şi maica Elisaveta într'un scaun cu spată.

Plecase grabnic, spunea el, dela Bârlogul, îngrijorat de sarcina lui. Părintele Onufrie îi dase pe seamă o sută de ocale de lumânări, să le vândă.

Negustorie nu făcuse în toată viaţa lui şi aici la monastirea Trofina nu mai fusese, de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

cât odată, în treacăt, ca într'un vis. O sumedenie de călugări îl rugaseră să ducă vorbe bune cunoştinţelor lor, maici în sfânta monastire Trofina. Şi'i spusese unul, dar nu'şi aducea aminte care, şi de maica Elisaveta. Să-l erte cuvioasa maică, dar care anume dintre monahi, nu-şi aducea aminte!

Vocea lui tremură, dar gazda nu luă seama. Se uită rar în faţa maicilor; ţineà ochii plecaţi în podele, aplecat tot. Uneori îşi rotia privirea prin cămara albă, văruită, cu chilimuri lucrate 'n casă, cu câteva cadre, cu icoane spre răsărit, cu candelă de argint aprinsă, cu pat moale, înalt de câte saltele avea, cu cearceaf strălucitor de alb, scrobit, şi cu miros de busuioc şi de curăţie.

Ea ştia cine trimitea salutări: negreşit că părintele Metodie, prieten vechi, om tare aşezat, evlavios şi de neam. Tată-său fusese polcovnic. Şi maica 'l rugà să ducă din parte'i lui Metodie urări de sănătate şi voie bună. Dar din partea starituluí Senar nu adusese nimic maichii Fevronia? nici o vorbă? Fuseseră prieteni cum nu se mai poate! La dânsa trăgeà şi venià des într'o vreme...

La o ridicare de gene şi o privire anume a gazdei mai vârsnice, femee ca de cincizeci de ani, Magdalina plecă, fără să arunce vreo privire mosafirului. Când uşa, alta, nu aceea pe care venise el, se închise în urma tinerei, Damian amuţì, cu vorba nesfârşită. Apoi cu greu aducându-şi aminte unde rămăsese şi sperând să se arate iarăş Magdalina, îşi urmă cuvântul. Maica îl întrebă de câtă vreme e monah şi ce l-a îndemnat la călugărie.

Şi el prinsese a istorisì. Văzuse odată, mic

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

copil, Bârlogul, şi i se păruse frumos ca 'n poveşti. La toate mâhnirile şi la toate strâmbătăţile întâmpinate în fragedă vârstă, — rămăsese orfan de mumă din pruncie, — se gândià la Bârlogul, ca la un loc ferit de toată hula, zulia, zavistia şi supărarea. Aveà un frate geamân, care fusese luat la oaste, aşà că el n'avusese grije că va fi luat la sorţi. Şi iată că taică-său închisese ochii. Casa părintească se cuvenise soră-si,—atâţia erau ei: doi fraţi şi o soră—şi el încercase să fie slugă boerească.— Ştia carte; mai mult singur învăţase, şcoală nu era în sat, dela un dascăl, carele îşi dase sufletul. Cu cumnatu-său nu se înţelesese niciodată, erà beţiv, cârcotaş, zurbagiu, îşi bàteà nevasta. Boerul erà càpiu, batjocoritor şi hrăpăreţ. Lumea depe moşia acestuià trăia în obidă şi 'n suferinţă. Ar fi vrut să'l facă logofăt pe el, dar Damian nu puteà să nedreptăţiască, să pună oamenii la podvezi, să bată cu harapnicul. Se rugà câte odată lui Dumnezeu să'l ia depe lume, ca să nu mai vadă asuprire şi să nu mai audă blesteme şi ocări. Se întâmplase să rămână la el o carte cu vieţile sfinţilor şi ale mucenicilor, dela paracliserul care'i arătase buchile. S'ar fi făcut dascăl, dar biserica din sat şi cele din împrejurimi aveau asemenea slujitori. Şi necurmat vedenia Bârlogului singuratic şi sfânt îl chema. Venì totuş la oraş, şi cercă a munci cu braţele. Nu îndrăznì să se apropie de nimic şi de nimeni. Rătăcind aşà, nemeri la sfânta episcopie. Dormi sub bolta clopotniţei o noapte, fără să fi schimbat o vorbă, trei zile încheiate, cu vreun om. Şi-acolo iată că'l întrebă un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

uncheaş, monahul Dostoftei, ce caută. Şi el îi spuse că ar vrea să se facă monah la Bârlogul. Şi-a fost să fie aşà. Unchiaşul i-a vorbit episcopului şi, chiar a doua zi, cu o scrisoare la mână, a luat-o către munte.

Magdalina se întoarse în cămară, cu o tavă pe care se află o chisea cu dulceaţă, două pahare cu apă, un alt pahar în care erau două linguriţe şi, fumegând, se mai aflau pe tavă două filigene, pe farfurioarele lor, cu cafea neagră. Două şerveţele mici, înflorate, erau puse pe două colţuri ale tăvii.

Magdalina veni întins de astă dată către mosafir şi sta dreaptă înainte'i, întinzând tava cu amândouă mânile, dar tăcând.

Fâstâcit aproape, călugărul se sbuciumă o clipă pe scaun, se sculă în picioare, mulţumì din cap adânc gazdei mai în vârstă, luă o linguriţă şi, abia atingând în dulceaţa tare de chitră, luă din chisea mai nimic, trase grabnic linguriţa prin gură şi o puse la loc. S'ar fi cuvenit s'o pună în paharul lui de apă, sau de o parte pe tavă. Magdalina se trase de îndată cu un pas înapoi, şi puse pe o mesuţă apropiată, la mâna dreaptă a călugărului, filigeanul de cafea.

— Poftiţi şi cafeaua.. murmură ea.

Se înserà. Filigeanul sorbit până în fund, Damian pricepù că stătuse în casa necunoscută prea mult. Mulţumì, se ploconì, plecă fără bucurie, deşì o văzuse pe Magdalina şi încă de aproape; plecă fără o ţintă, ca să-i ţină vie inima, invoaltă, ca să primiască şi să coprindă că va să vie.

Trupul femeesc, care fusese în stăpânirea lui,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

păşune fragedă gurii sale, lucrul său frământat, pătruns şi răpus sub el, mai mult al său decât pământul în care îşi înfigeà călcâele şi decât cerul pe care îl aduceà din nesfârşirea lui, în ochi ; copila aceea pe care el o făcuse femee: stase înainte-i cu tava cu cafea, ca în faţa unui e străin, ca şi cum îl vedeà întâia oară şi nu aveà nici în clin nici în mânecă cu el. Iar el, la fel, luase ca un mosafir dulceaţa şi cafeaua, sporovodise verzi şi uscate, nu se mişcase de pe scaun, deşi făcuse atâteà ca s'o vadă, deşi'i trecuse prin cap la o vreme să'l ucidă pe Onufrie, dacă'l împiedicà să vină la Trofina,—Doamne, mari sunt păcatele noastre!— Nu'şi ridicase ochii spre ea, iar când şi'i aşezase întâmplător pe faţa ei, nu tresărise, nu se aprinsese, nu ţâşnise din scaun, nu se repezise la ea, s'o striviască în braţe!

Plecà acum, mai fără de rost decât venise. Aveà s'o mai vadă? Şi tot aşà? Şi la ce s'o mai vadă?

Un câine începu a'l hămăi de după un gard. Se; oprì locului, ameţit. I se părù că se trezeşte în noaptea aceeà de hoinăreală pe la Trofina, întors cu atâta vreme înapoi de lătratul unui dulău. Unde se aflà oare? Nu luase calea înapoi?

Erà în începutul de sat de lângă Trofina. O femee, o Ţigancă, îl privià lung şi nepăsător, fumând dintr'un muc de ţigară lipit de buză. Mutra asta o văzuse Damian de câteva ori, de când se aflà pe aci: la arhondărie, la chelăreasă, când primise banii pe lumânări şi'i băgase în sân, prin ograda monastirii.

— Mă rătăcesc eu pe aici? întrebă el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dacă apuci cuvioşia ta la mâna dreaptă, vezi îndată poarta cea mare a monastirii.

Tăcând mai întâi un răstimp, şi urmându'l ca să'i arate, iscodi:

— Dar cu ce treburi, părinte, pe la noi?

«La voi?» se gândì el şi spuse tare:

— Dar dumneata eşti călugăriţă?

— Nu, de-aici din sat. Dar suntem una...

— Cum aşà? Ce faci?

— Ajut pe cei neajutoraţi. De toate, părinte... Ai fost cuvioşia ta la maica Elisaveta?

Damian tresărì. Ţiganca rostise vorbele într'un fel plin de viclenie. Il văzuse negreşit eşind din casa maicii, precum ştià că venise cu făclii, că le vânduse şi purtà banii cu el. Il văzuse cum îi înoadă în basma şi'i înfundă în sân.

Se făcù tăcere. Ţiganca venià acum hotărît cu el. Picioarele'i desculţe lipăiau stăruitor în stânga lui. Privind necurmat cu coada ochiului, femeia spuse:

— Şi pe cuvioşia ta aş ajuta-o, dacă ai aveà vre-o nevoe. Şi cine n'are? Eu stau, unde m'ai văzut...

Şi socotind că sfârşise ce aveà de spus, că aruncase o sămânţă în pământ rodnic şi la vreme, pătrunzătoarea femee se lăsă în urmă se întoarse din drum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ca după o înfrângere, ostenit, stins, urcase greu povârnitele suişuri, spre Bârlogul, alături de bălanul chior, îngândurat parcă şi el, cu botu'n pământ.

Părintele Onufrie se lumină la chip şi ochii'i străluciră pe banii aduşi până la o parà, de către Damian. Vânduse cu preţ, neguţătorul cel nou. Voì să'l cinstiască; dar tânărul nu primì. Tristeţea ce'l învăluià tot, care'i suflase negură peste ochi, îl uimì şi îl amuţì pe părintele Onufrie. Ce'l putuse stinge şi frânge într'atâta pe tânăr? Vânduse cu preţ! Ce'i drept, nu pentru el, dar nici că voià să primiască bani. Atunci? Fusese la Trofina... Călugăriţele frumoase... Dar ce flăcău voinic şi arătos erà şi el! Fusese prin sate şi văzuse trăindu-se cum a lăsat Dumnezeu tatăl, oamenii perechi, atunci când a poruncit: «creşteţi şi vă 'nmulţiţi» şi se va fi întrebat, că de ce să fie stearpă viaţa lui, ca a bolovanului, iar nu ca a tuturor făpturilor, a erburilor şi a pământului.

Rămas singur, bătrânul tot se mai gândià la tânărul călugăr. Amintiri vechi, răsvrătiri, tre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cură, dar numai ca albe năluci, prin mintea apusului bătrân. Şi o mare milă se desvăluì în întunecimea de hrubă a sufletului său, pentru păcătosul Damian. Erà tânăr, erà plin de putere, numai de şapte ani se statornicise în monastirea silhue: greu aşà dar îi erà să priceapă, că toate sunt deşertăciuni, amăgiri, fierberi trecătoare, că bătrâneţea vine, că nimic din ce te-a împătimit, n'a fost alta decât turburare, minciună şi râs al Vicleanului.

Inţeleptul puse bărbia în piept, plin de milă pentru toate îndemnurile şi dorinţele omeneşti. Apoi, aducându'şi aminte de lumânările vândute de Damian, privì prin ferestruia cu geam, doar se uità în casă care va, închise uşà cu cheia şi dădù un dulap dela perete către mijlocul odăii, opintindu-se din toate puterile. Apoi scoase banii de sub perna căpătâiului, unde'i lăsase deocamdată, şi dându-se după dulapul înalt, îi numărà pentru a treia oară. Avea să'i dosiască acolo, într'o tainiţă numai lui ştiută, făcută într'o firidă. Şi o mare bucurie îi aprindeà ochii, în întuneric, pe hârtiile de bani soioase, pe carboavele de argint.—

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Ploaia stropià mai des culmile din jurul Bârlogului, decât şesul depărtat. Une ori venià parcă anume câte un nor să stea capac deasupra găvanului acela. Fără veste pierià, furat de vânturi, şi seninul râdeà vesel de-asupra monastirii. Se întâmplà să plouă de cateva ori pe zi şi să se însenineze.

Nemulţumit, veşted în suflet, fără nici o aşteptare, Damian privià în juru'i instreinat şi fără patimă. Nicăieri nu i-ar fi îndemnat cugetul să se ducă dar nici dela Bârlogul nu se simţià. Nu mai colinda potecile singuratice; chilia lui îl înăbuşia; biserica scundă, în uşa căreià se plecà întrând, fumurie, cădeà pe el; asultarea nu'i mai da osârdie. Chiliile din jurul monastirii, casele pocâltite toate, afară de stăreţie, i se păreau schilavi abia stând pe faţa pământului, rezemaţi în cârjile grosolane ale stâlpilor dela pridvoare. Dacă ploile ar fi abătut vr'odată un puhoi prin vatra monastirii, ar fi cărat toate cocioabele şi le-ar fi dus de râpă.

Şi, încet încet, tot mai stăruitor, icoana monastirii de maici Trofina, cu albele ei locu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

inţe temeinice, lucrate cu dragostea frumosului până şi la cercevelele ferestrelor, al căror lemn erà meşteşugit ca horbota, se trezià în el. Acolo trăià Magdalina... Iar dumbrava din apropierea Trofinei erà toată lumină şi coloare feluritä; apele acolo cântau, norii treceau grabnic, călători pe nesfârşirea albastră.

Intr'o noapte, deşi se trezise şi ascultà bătaia toacii de lemn, ce'l chemà la slujba numită miezonoptica, stătù loculni, mormăind, lipindu-se cu putere de crivatu-i tare. Nu ştià cum este afară, dacă sunt stele sau nori, dar nu voià să se ducă iară, ca ieri, ca alaltăeri, ca 'n sute de dăţi, printre feţele negre, printre umbrele alăturate din biserica mohorâtă,

Dar se trezise şi nu'i erà somn. Şi de-odată îi trecù prin minte:

«Dar dacă m'aş duce la Trofina?»

Inălţă capul de pe căpătâiul pietros şi privì prin fereastră. Erà lumină afară. Sări în picioare. Se îmbrăcă bâjbăind la slaba luminiţă a candelei. Nu'şi făcù cruce. Deschise binişor uşa. Nici o arătare nu se zărià. Tiptil se strecură din monastire şi o tulì de vale, pe pripoarele repezi de către dumbrava fericirii. Ajunse de grabă la Trofina, ca'ntr'un vis.

Voi să iasă de cealaltă parte a monastirii, fără să-i treacă prin vatră. Găsì cu greu satul îmbucat cu monastirea. Ii bătea inima cumplit, gâfâia,— când dădù cu ochii de casa maichii Elisaveta. Fără să dea păs gândului să'l opriască, sări gardul şi se îndreptă prin curte către intrarea casei.

Acì însă gândul faptei lui îl ajunse. Incremenì cu mâna întinsă către clanţă. Se cuvenià să

Muzeul Digital al Romanului Românesc

ciocăniască... Dar se aşteptă oare să audă strigându-i-se din năuntru: «intră»? Erà nebun să aştepte, şi tot nebun erà să bată! De ce venise dar până aci? Şi adică n'avea să intre 'n casă, ci aveà să se întoarcă dela uşe, când Magdalina erà la doi paşi de el! Să ia calea întoarsă, după atâta umblet în bătaia inimii şi în sdrobirea puterilor, luând iarăş muntele în picioare, gârbovit de nesăbuită trudă!

Iar dacă uşa s'ar fi deschis, intrà într'o tindă, iar de acolo în odaia în care dormea maica Elisaveta...

Nu, trebuià să caute altă uşă, dosnică. Prin aceea poate că ar fi dat de-a dreptul în iatacul Magdalinei...

Damian nu mai stătù în cumpănă. Căută cu ochii mai întâi, ceialaltă uşe de intrare în casă, sigur că trebuià să fie. Nu făcù treizeci de paşi în jurul locuinţei omeneşti şi o găsi. Culese cu ochii stropii de lumină, care'l priveghiau din ceruri.. Erà mai întuneric acum, decât la miezul nopţii, decât la plecarea lui dela Bârlogul,—semn că nu mai erà mult şi-aveà să înceapă a se limpezi, a se ivi zorile zilei. Inainte de răsărirea lor, totdeauna se întunecă mai tare,

Puse mâna pe clanţa uşii; împinse de încercare: uşa erà închisă. Să pună umărul în ea... ar fi sărit de-un stânjen. Dar ce faptă nechibzuită ar fi fost asta! Cei din năuntru ar fi crezut că au venit hoţii, ar fi strigat după ajutor, şi el ar fi trebuit să fugă, întâmpinat în drum de feţe spăimântate, ţinut minte, ajuns de poveste. Isprava lui ar fi bătut potecile, până la stareţul Senar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

«Magdalino!» şueră el, sugrumat, mai mult pentru sine, înţelegând bine că ea nu'l poate auzi. Oftă adânc, sfâşiat în inimă, descurajat amarnic. Şi o milă mare îl coprinse de toată rătăcirea lui, de nădăjdiile lui ofilite, de sărmanul de el. Braţele îi căzură de-alungul trupului şi închise ochii, bărbia i se înţepeni în piept şi, în umbra straşinei joase şi late a uşii nemilostive, nevăzut de nimeni, plânse. Şiroae de lacrimi se rostogoliau din ochii arşi, neînstare să le mai usuce cu focul lor; iar marile lacrămi veniau să se cajere în barbă, asemenea unor stele rătăcite într'o mreaje de întuneric.

Un câine lătră pe departe şi Damian, îngrozit de cutezarea sa, de aflarea'i acolo, se trase din umbra învăluitoare, veni pe după un şopron dărâmat, văzù gardul spart acolo, mai scund parcă, şi, ca împins, îl sări şi se cufundă într'o livadă.

Ca într'un vis ajunse acasă. Intră sdrobit în chilia lui, năuc. Când începù să bată toaca de sărbătoare,—era Duminică,—el n'o auzi; şi nu auzì glasul clopotului străbătător până departe, prin văi. Ingenuchiase înaintea icoanei şterse din cămăruia lui şi se uitase acolo, sdrobindu'şi genunchii, cu desnădejdea pe faţă, istovit de neizbândă, de descurajare, de trudă şi nesomn.

Ridicând la o vreme ochii către Răstignitul şters de pe iconiţa slab luminată de candelă, zărì pe care-va, că se uită cu tot dinadinsul în chilia lui. Cel de afară, iscoada, ţinuse cât-va ochii pe el.

— Vin numai decât, părinte stariţ! Mă rugam în taină! gemù mai mult decât vorbì, tânărul călugăr, recunoscând pe cel de afară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am văzut, fiule! Credeam că eşti bolnav; spuse dela fereastră stareţul, depărtându-se, şi vocea lui suna a părere de rău şi ruşinare.

Fusese prins bătrânul Senar şi văzuse o pildă de adevărat călugăr.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fugind, răznindu-se de oameni, cel care sufere îmblânzeşte gândurile lor asupră'şi, dar nu le obroceşte privirile. Iar când nu'l pot urmări cu ochii, gândul lor e pe urma lui.

Damian începù să nu mai simtă în juru'i protivnicie, bănuială şi morocăneală. Stariţul se îmbunase. Buretele cu fiere şi suliţa căzuseră din mânile sale, şi cu duioşie mărinimoasă judecà acum turma încredinţată lui. Asprimea şi răceala pieriră şi ele. Pilda căpeteniei înrăurià. Călugării îşi erau tot streini, Samariteni unul altuià, dar gata să'şi vorbiască, să se ajutoreze, ca 'n parabola Mântuitorului.

Suferinţa lui Damian se îndulcì în îngăduiala aceasta. Incepuseră să se facă pâlcuri monahii seara, în cerdace, să povestiască, să'şi încredinţeze amintiri, învăţături, cunoştinţe şi închipuirea propriului lor suflet. Vremea erà prielnică aproprierii dintre oameni, se ţineà senină, cu trecătoare întreruperi, înoitoare. Mai cu seamă bătrânii povestiau, tinerii ascultau.

Damian tăceà şi el, cu inima mormânt, cu lespede grea de-asupra. Nu mai aveà nici o nădejde, nici imbold, nici turburare. Amintirea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

conacului adăpostitor pe vijelie, a dumbrăvii, îi fusese întunecată de celelalte două suveniruri de neizbândă, de încercări zănatice.

Şi însăşi amintirea celor întâmplate pe lumină de zi în dumbrava înfloritâ, îi muşca inima, i-o sfâşia. Cum îndrăznise el, călugăr, să cadă asupra unei femei, întru săvârşirea celui mai crâncen păcat? Atunci când cu vijelia, fusese beat, —aveà un pic de ertare. Dar mai apoi? Fusese nebun? Ca o sălbătăciune se năpustise, şi ca un miel se lăsase măicuţa, lupului turbat! Se puteà măcar povestì aşà cevà, mărturisi în genunchi, duhovnicului? Şi ce va fi zis măicuţa? cum va fi crescut în mintea ei, ca o spaimă, fapta cea fără de nume, mai hâdă ca un omor? Il urăşte fără îndoială Magdalina, îl blestemă şi'l vizează şi i se năluceşte ca un demon.

Damian dorià să se treziască într'o bună zi alt om, cu alte amintiri, cu alt chip, într'atâta nu se mai puteà suferì pe sineşi. Işi urà gândurile, faţa, văzută dimineaţa într'un ciob de oglindă, amintirile, mai ales amintirile.

Şi totuş, deşì ar fi vrut să se ocoliască pe sineşi, să treacă pe lângă el însuşi fără a se cunoaşte, ca la un liman se oprià cu mintea tot la dumbrava aceea. Nădăjduià să fie ertat de Magdalina, sau să nu i se pară ei aşà de mişel? Nici el n'ar fi ştiut spune!

Dar toate căile către femeia iubită i se păreau înfundate. Incercase să se apropie de părintele Metodie, preotul monastirii Bârlogul prietenul maichii Elisaveta. Socotise să'şi facă punte din vechiul lor prieteşug, să'şi prilejiască o vizită două ca purtător de veşti, în casa Magdalinei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Metodie, fără să'i bănuiască ţelul, nu se lăsà. O cunoşteà pe maica Elisaveta, şi era bucuros că este sănătoasă, căci boala vine de multe ori dela Satana. N'o mai ţinea însă bine minte; nu mai fusese de mult pe la Trofina. Şi ce erà să caute? Călugărul adevărat se rupe de lume, de toţi semenii săi, şi vieţuieşte întru Domnul. El, Metodie, deşì nu aveà mai mult de cincizeci de ani, ar fi vrut să steà locului pe o piatră şi să crească muşchi verde peste el, până în creştetul capului! Mai fericită erà stânca necuvântătoare, decât omul veşnic scâncind şi cârtind,—pentrucă la judecata cea de pe urmă n'avea să se cutremure şi să plângă.

Damian pomenì stariţului de maica Fevronia. Ii spusese că a găsit-o zăcând, şi că sărmana se rugase pentru cei dela Bârlogul, în toată vremea ploilor cele înodate două săptămâni. Şi bătrânul Senar simţì o tresărire în cuget, şi chiar a doua zi pornì cu treburi spre Târgul Mic, şi se abătù pe la monastirea de maici Trofina,

La Bârlogul începură a sosi mosafiri. Din depărtate locuri şi mai de aproape, săteni, târgoveţi, orăşeni, bărbaţi cu nevestele şi copiii lor, se aciuiau şi locuiau, unii mai mult de o săptămână; în primitoarele şi neîncăpătoarele chilii ale arhondaricului, la casa stariţului, dacă-l cunoşteau, la călugării care aveau chilii de prisos şi aşternut. Călătorii aduceau în de obşte câştig monastirii şi monahilor, şi izgoniau lâncezeala statornică până la mohorîre, dar împroşcau adesea din cenuşa deşertăciunii vieţii lor, în limpezimea traiului de schimnicie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Damian coborà într'o zi o costişe, încet, fără gânduri, cu ochii pe departe la potecile şerpuite, învârstate pe spinările dealurilor, pierzându se în văi şi după muchi. Răsuflà adânc, cu o plăcere de care nu'şi da seama, descheiat de sus până jos la rantie, cu potcapiul într'o mână, cu pletele jucărie vântului domol şi răcoros, cu fruntea mângăiată. Soarele nu dogoria; o răsfrângere verde se ridicà spre albastrul cerului.

Dela un loc, calea se înclinà foarte. Bărbatul trebuià să meargă drept ca un stâlp şi să calce înfipt pe călcâe. Işi pogorî privirea în capătul cărării. Erà cinevà acolo, o femee, o tânără. El coborà mereu. Tânăra nu se clintià, ai fi zis că'l aşteptà, chiar în cărare. Il privià în ochi, îl judecà, zâmbià mulţumită; mânile-i se mişcau din umeri nesupuse, frământau pumnii, şi zâmbetul depe faţa ei se neliniştià, fără să înceteze. Tânăra îşi muşcà buzele, ca şi cum i-ar fi spus ceva călugărului, dacă ar fi fost şi mai aproape. Dacă ar fi vorbit, el ar fi auzit-o. Şi ochii ei scânteiau. Ca undrele de aur plecau dintre genele ei şi înţepau ochii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

monahului, carele nu şi-i puteà pleca, pentru că erau aplecaţi; nu şi-i puteà înlăturà pentru că erau ca ţintuiţi într'acolo.

Până să ajungă înaintea ei, Damian mai întâi pălise, simţise că'i slăbiau puterile, că nu se poate opri din mers, că are să cadă, să se ducă de-a rostogolul. Se gândise că femeia aceea aveà ochii verzi, cu grăunţe mici de aur în ei, jucăuşe, supărătoare, şi că erà cucoană, după haine. Apoi nu mai fu în stare de nici o gândire, sângele i se urcase la cap, se înroşise până în perii creştetului, broboane de sudoare îi ţâşniau pe frunte. Erà la doi paşi de arătarea ispititoare.

— Nu m'am rătăcit pe aici, părinţele? îşi arătă coconiţa dinţii şirag alb, întreg, într'un zâmbet şi o scăpărare din ochi şi mai vădită.

Bărbatul nu fu în stare să grăiască. Stătù locului, nedumerit, sălbatic, mut, cu ochii holbaţi şi sorbitori.

— Aş fi vrut să rătăcesc, dar nu prea mult.

Şi femeia râse, cu un clinchet aşà de ciudat pentru auzul călugărului, aşà de poftitor la păcatul cel mare al cărnii, că el răsuflă din rărunchi, flacără parcă. Dar întoarse totuş capul, să vadă dacă sunt singuri, adevărat călugăr, încă tremurând, îngălbenit de-odată, cu carnea de pe faţă îngrămădită în umerii obrazului, urât, spăimântător.

Văzându'l bine, desamăgită, femeia avù un salt din şolduri înapoi, sânul îi săltă sub haina subţire; îl mai privi odată, cu teamă acuma, pe călugăr, şi, repede întorcându-se 'n călcâe, fugi în goana mare. Infăţişarea lui sălbatică,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fioroasă, o spăimântase, — alt-fel îl văzuse de departe pe tânărul monah.

Damian o urmări cu privirea, înrădăcinat pe locu'i. Gura i se strâmbase. Potcapiul îi căzù din mână. O urmări cu ochi năuci, rămase cu privirea ca legată de vedenia ei, mult, mult. Şi de-odată se frânse, căzù la pământ. Stătù încremenit câtvà, apoi se mişcă, se sbuciumă, se svârcoli în iarbă. Puterile lui, învrăjbite parcă, se frământau între ele, se smăcinau. Se târî până la un fag, îl privì ca şi cum se gândia să'şi spargă de el capul. Muşcă în coaja aspră a copacului, şi se pornì să bată cu pumnii trunchiul neclintit.

Voia să frângă 'n el pofta oarbă şi tâmpă de femee. Işi sângeră mânile, îşi linse rănile, şi, pentru că tot nu învinsese diavolul cărnii, începù a lovì din răsputeri cu picioarele în trunchiul fagului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Chiar în seara aceea, liniştit, Damian cerù voe starițului să plece la târg, având a'şi cumpărà câte ceva, şi bătrânul îi dădù sarcina să târguiască unele lucruri, pentru mai buna ospătare a mosafirilor.

Aveà să se mai ducă odată la Trofina! N'avea nici un plan. Doar cu gândul s'o mai vadă odată pe Magdalina.

Nu dădù prin vatra monastirii de maici; ocoli aşà ca să vină în începutul de sat de lângă ea. I se părù că cunoaşte bordeiul Țigăncii şirete, care'i spusese vorbe cu două înțelesuri. Stătù locului să se gândiască, privind locuința în care o văzuse pe Țigancă intrând. Răcoarea dimineții îl păstrase neobosit. Până către ziuă dormise adânc. Limpezimea aerului legăna sufletul; privirea numărà culmile pe departe şi patima se potolià în pieptul monahului.

Pe drum, de către monastire, o măicuță venià de zor. Oare unde se ducea ? La cocioaba Țigăncii ? Se dădù după un pom: erà Magdalina, maica cea grăbită. Chiar ea! O văzù intrând în ograda bordeiului; inima i se bătea în piept,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fioroasă, o spăimântase, — alt-fel îl văzuse de departe pe tânărul monah.

Damian o urmări cu privirea, înrădăcinat pe locu'i. Gura i se strâmbase. Potcapiul îi căzù din mână. O urmări cu ochi năuci, rămase cu privirea ca legată de vedenia ei, mult, mult. Şi de-odată se frânse, căzù la pământ. Stătù încremenit câtvà, apoi se mişcă, se sbuciumă, se svârcoli în iarbă. Puterile lui, învrăjbite parcă, se frământau între ele, se smăcinau. Se târî până la un fag, îl privì ca şi cum se gândia să'şi spargă de el capul. Muşcă în coaja aspră a copacului, şi se pornì să bată cu pumnii trunchiul neclintit.

Voia să frângă 'n el pofta oarbă şi tâmpă de femee. Işi sângeră mânile, îşi linse rănile, şi, pentru că tot nu învinsese diavolul cărnii, începù a lovì din răsputeri cu picioarele în trunchiul fagului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Chiar în seara aceea, liniştit, Damian cerù voe starițului să plece la târg, având a'şi cumpărà câte ceva, şi bătrânul îi dădù sarcina să târguiască unele lucruri, pentru mai buna ospătare a mosafirilor.

Aveà să se mai ducă odată la Trofina! N'avea nici un plan. Doar cu gândul s'o mai vadă odată pe Magdalina.

Nu dădù prin vatra monastirii de maici; ocoli aşà ca să vină în începutul de sat de lângă ea. I se părù că cunoaşte bordeiul Țigăncii şirete, care'i spusese vorbe cu două înțelesuri. Stătù locului să se gândiască, privind locuința în care o văzuse pe Țigancă intrând. Răcoarea dimineții îl păstrase neobosit. Până către ziuă dormise adânc. Limpezimea aerului legăna sufletul; privirea numărà culmile pe departe şi patima se potolià în pieptul monahului.

Pe drum, de către monastire, o măicuță venià de zor. Oare unde se ducea? La cocioaba Țigăncii? Se dădù după un pom: erà Magdalina, maica cea grăbită. Chiar ea! O văzù intrând în ograda bordeiului; inima i se bătea în piept,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca un ciocan. Fără să se uite în lături, să'l ghiciască după copac, Magdalina pătrunse în curte, ajunse la colibă şi intră.

Călugărul se urni îndată, îşi făcù repede câte-va cruci şi abia avu timp să se întrebe: «Doamne, tu mi-o trimeţi? Mă ispiteşti.. Iartă-mă Doamne!» şi fu acolo.

Magdalina şi gazda, singure ele, în picioare amândouă, vorbiau. Când intră el, amuţiră. Maica îl văzù, îl cunoscù şi nu'l mai privia, îngălbenise. Dar într'o clipă, Ţiganca îi aruncă o căutătură anume călugărului, şi eşi pe uşe. Repede, Damian închise uşa cu zăvorul. Căzù în genuchi, ca la icoana mântuirii, îmbrăţişe picioarele femeii, cu capul dat pe spate, cu ochii înălţaţi spre ea, plini de lacrămi.

— Magdalino! Magdalino! Eşti stăpâna mea! eşti viaţa şi binele meu!

Speriată, maica nu ştià ce are de făcut. Să ţipe? Dar nu erà un tâlhar acesta, ci omul cu care aveà o tainà mare de acoperit. N'o amenința, ci îi spunea vorbele cele mai preţuite, cele mai nesperate de aşteptarea cea mai nebună a or cărei femei. Il împingea totuş cu mânile de umeri, căutà să nu'l priviască, să nu'i vadă chipul într'adevăr frumos, bărbătesc, faţa trasă de suferinţe şi palidă, să nu'i ştie lacrămile îndueşetoare. Dar nu puteà, îşi pleca ochii spre el şi mânile i se muiau. O, şi ea se gândise la el, în unele nopţi, şi'l visase.

— Părinte, ce faci? Pentru numele Maichii Domnului! Ne spune Stanca asta la toată lumea... borborosià ea.

— O să'i dau bani... Dacă vreaì să fugim în lume, or când sunt gata....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu, nu se poate...

— Ce'ți cer eu decât milă, dragoste ? se căina el.

— Fapta noastră....

— Acum s'a făcut ; de acù e tot păcatul acela.... Magadalino !

Şi el se ridică în picioare şi o strânse toată la pieptul lui.

Şi femeià se împotrivì, numai cât se cuvenia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai apoi, Magdalina plecase, se rugase să fie lăsată să plece, ca nu cum-va să trimeată maica Elisaveta după ea. Şi el îşi desfăcuse braţele, care nu mai obosiau să i-o apropie şi o văzuse scuturându-se dela creştet până la tălpi, încă înfioratã, fără părere de rău puţin îngânduratã, puţin îngrijoratã. Nu voise să'i făgăduiască nimic, mai mult tăcuse.

Rămas singur, Damian privì în juru'i şi abia atunci văzù sălaşul cu pereţii afumaţi, vatra pe care ardeau câteva găteje, o pisică dormind ne ştiutoare pe o laiţă, patul învelit cu o ţoală veche, murdară, lutul, lipitura cu gropi depe jos, o icoană.

Găzdoaia intră pe uşe cu ochii în zâmbe stăpânit. El o privì cu recunoştinţă, ca pe to ce'l împresura, ca pe martorele îngăduitoare ale dragostii lui mulţumite. Vârtejul din trupu şi din sufletul călugărului se astâmpărase Damian se limpezise, erà liniştit şi senin, o bosit un pic, mulţumit, om desăvârşit.

— Poate o să se supere pe mine... Dar să'i treacă, socotesc... cugetă cu grai, de lângă uşe, Stanca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Călugărul se scotoci prin buzunări; adună tot ce avea, bani de aramă, de câte cinci şi de câte zece, şi'i dădù purcoi mijlocitoarei.

— Altă dată am să-ţi mai dau.... Acum n'am la mine, afară de ăştia, decât bani streini...

— Sărut mâna, părinte... mulţimea ea, pricepând din greutatea şi mulţumia gologanilor că primise peste doi lei.

— Şi aş vrea să mai vin pe-aici, se înţelege. Dar ai văzut că fuge de mine, că de mare silă...

— O aduc eu, părinte... O chem de-acasă.... o mint...

— Dar noaptea, s'ar putea ?

— Nu ! scutură capul, Stanca. Până n'o vrea maica, nu. Dar dacă o păcălesc eu de două trei ori, vine pe urmă şi singură... Vine părinte, şi noaptea, mă pricep eu... Că se îndrăgeşte de cuvioşia ta şi începe să'i placă.... Am văzut eu multe... Când trăia bărbatu-meu, Mandrabulea, potcovarul...

Damian zâmbì, mai mult viitorului ce i se făgăduia, şi pentrucă erà fericit.

Oboseala îi trecuse, când se văzù în drumul mare, către târg. Făţiş, cu bunătate, răspundea celor care îi spuneau „sărut mâna", or cereau să fie binecuvântaţi.

Târguì în grabă din banii puşi de-o parte, legaţi în colţul unei basmale roşii mari, cele poruncite de stareţ.

Până şi stareţul Senar se mai lumină la chip, împrumutând seninătatea şi surâsul lui Damian, auzindu'i vocea deschisă, binevoitoare.

— Parcă adineaurea ai plecat, părinte Damian, se miră el. Mare lucru e tinereţea. Nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai apoi, Magdalina plecase, se rugase să fie lăsată să plece, ca nu cum-va să trimeată maica Elisaveta după ea. Şi el îşi desfăcuse braţele, care nu mai obosiau să i-o apropie, şi o văzuse scuturându-se dela creştet până la tălpi, încă înfioratã, fără părere de rău, puţin îngânduratã, puţin îngrijoratã. Nu voise să'i făgăduiască nimic, mai mult tăcuse.

Rămas singur, Damian privì în juru'i şi abia atunci văzù sălaşul cu pereţii afumaţi, vatra pe care ardeau câtevà găteje, o pisică dormind neştiutoare pe o laiţă, patul învelit cu o ţoală veche, murdară, lutul, lipitura cu gropi depe jos, o icoană.

Găzdoaia intră pe uşe cu ochii în zâmbet stăpânit. El o privì cu recunoştinţă, ca pe tot ce'l împresura, ca pe martorele îngăduitoare ale dragostii lui mulţumite. Vârtejul din trupul şi din sufletul călugărului se astâmpărase. Damian se limpezise, erà liniştit şi senin, obosit un pic, mulţumit, om desăvârşit.

— Poate o să se supere pe mine... Dar o să'i treacă, socotesc... cugetă cu grai, de lângă uşe, Stanca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Călugărul se scotoci prin buzunări; adună tot ce avea, bani de aramă, de câte cinci şi de câte zece, şi'i dădù purcoi mijlocitoarei.

— Altă dată am să-ţi mai dau.... Acum n'am la mine, afară de ăştia, decât bani streini...

— Sărut mâna, părinte... mulţimea ea, pricepând din greutatea şi mulţumia gologanilor că primise peste doi lei.

— Şi aş vrea să mai vin pe-aici, se înţelege. Dar ai văzut că fuge de mine, că de mare silă...

— O aduc eu, părinte... O chem de-acasă.... o mint...

— Dar noaptea, s'ar putea ?

— Nu ! scutură capul, Stanca. Până n'o vrea maica, nu. Dar dacă o păcălesc eu de două trei ori, vine pe urmă şi singură... Vine părinte, şi noaptea, mă pricep eu... Că se îndrăgeşte de cuvioşia ta şi începe să'i placă.... Am văzut eu multe... Când trăià bărbatu-meu, Mandrabulea, potcovarul...

Damian zâmbì, mai mult viitorului ce i se făgăduià, şi pentrucă erà fericit.

Oboseala îi trecuse, când se văzù în drumul mare, către târg. Făţiş, cu bunătate, răspundea celor care îi spuneau „sărut mâna“, or cereau să fie binecuvântaţi.

Târguì în grabă din banii puşi de-o parte, legaţi în colţul unei basmale roşii mari, cele poruncite de stareţ.

Până şi stareţul Senar se mai lumină la chip, împrumutând seninătatea şi surâsul lui Damian, auzindu'i vocea deschisă, binevoitoare.

— Parcă adineaurea ai plecat, părinte Damian, se miră el. Mare lucru e tinereţea. Nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

te cuprinse truda urcuşului pe povârnişurile Bârlogului nostru!

— Ba dacă m'aş culca de vreme, părinte stariţ, mi-ar prii, ce'i drept.

Nu'i erà la îndemână să se vadá la biserică, între călugări, şi simţià nevoe să fie singur, cu amintirile lui trandafirii, proaspete.

— Culcă-te, şi îţi îngăduì să lipseşti de la mezonoptică, de astă dată. Iţi cred .. Pripoarele noastre sunt anevoioase...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/ani/1907-1932

Dobândise încrederea stariţului şi-a părintelui Onufrie, ştia, şi o păstra ca pe un avut. Dar nimeni nu trebuiă nici să-l bănue, pe ce căi apucase. Pază mare trebuiă să pună, şi blajin să se poarte cu tot omul.

Aveà uneori prilejiuri să plece dela Bârlogul, trimis de stariţ, dar şi fără ele, când dorul de Magdalina îl prididia, se furişà din monastire. Se duceà întins la casa Ţigăncii. Stanca erà isteaţă: minţia pe Magdalina şi i-o aduceà.

In trei rânduri i-o adusese aşà, fără voià ei. Apoi măicuţa se înţelese cu Damian, îi mărturisi că de o vreme îl dorià şi ea. Dar tot atunci îi spuse că se teme că va fi rămas greà şi îl desluşi că nu dintru'ntâi, ci din a treia oară, din casa Stancei.

Şi iarăş griji, de alt soi, împăenjeniră bucuria tinereţii. Erà adevărat! Sămânţa vieţii încolţià, creşteà, în trupul jurat stârpiciunii. Erà întinare, erà păcat fără seamăn de mare!

Venise toamna. Călugărul intra sgribulit, tăpălăgos, ud de ploae; simţindu-se însuşi urât, în bordeiul fumuriu al Ţigăncii. Trimiteà noaptea după Magdalina. O aşteptà în bătaia inimii,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu bucuria că o va vedea şi cu sfâşierea siguranţei că Magdalina iar se va plânge, printre sărutări şi strângeri în braţe contopitoare, de ce va fi într'o blestemată de zi, de neînlăturat.

Măicuţa plângeà une-ori în braţele bărbatului drag, scuturată ca de friguri de spaima aceea ce aveà să fie. Maica Elisaveta încă nu ştia. Poate că nimeni nu le bănuià dragostea. Dar copilul creştea în pântecele bucurat, botezat cu viaţă. Insărcinata încercase să'l lepede. Luase tot soiul de burueni, după sfatul Ţigăncii, moaşe, doftoroae, mijlocitoare, ghicitoare, cărturăreasă, gazdă de ibovnici. Degeaba încercase şi cu descântecele şi cu leacurile băbeşti!

Iarna, târzie în anul acela, venise totuş. Atâta zăpadă se scuturase din cer, că drumurile de munte erau înămeţite pe multă vreme. Schitul erà zidit în omăt de pretutindeni. Călugării vieţuiau ca într'un bârlog, îşi tăiaseră calea cu lopata, către biserică, stărăţie şi trapez, şi-atât! Nimeni nu se încumetà să vină la ei, şi nici ei nu coborau în sate, nici nu se abăteau pe coastele împrejmuitoare sau pe cărările pierdute sub troene de nea.

Damian bolia pe picioare de dor, slăbise la faţă şi la trup ca un sfânt, urechile i se făcuseră străvezii, nasul ca de ceară. Poate că ar fi căzut la pat, dacă grijile nu i-ar fi împintenat puterile trupeşti, dornice să aţipiască, să doarmă.

Aceleaşi gânduri, în fel şi chip întoarse, îi frământau mintea. Oare va fi început lumea să bage de seamă că Magdalina e însărcinată? Maica Elisaveta, sub acelaş acoperământ cu ea, se puteà oare să nu ia aminte, când tre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

cuse în tinerețele ei și prin asemenea pacoste? Și ce zisese? și ce hotărise? Și ce greu, firește, se simțiă Magdalina, fată sprintenă ca o ciută, cu plodul tot mai mare, mai sbuciumat în lăuntrul ei! Și oare cum se mai gândia ea la el, la căuzașul răului? Cu ură, poate! Când el n'avea alt chin, decât suferința ei! Dar avea dreptate, Magdalina. El numai rău îi făcuse! Și ce dureri o mai așteptau! Și chiar dacă avea să nască Magdalina în taină deplină, — maica Elisaveta, firește, avea să știe măcar atunci, — copilul ce avea să se facă? Aveau să'l ducă de-acolo, de sigur! Cine să'l ducă? Magdalina, mama lui, avea să stea răstignită patului, în mare canon și cu scârbă de viață. Și unde aveau să'l ducă?

Damian se împletecia în aceleași gânduri, cărora nu le puteă răspunde liniștit, hotărît. Se întrebă unde va naște Magdalina: în casa ei, la monastire, sau în vreun sat, departe? Izbutise mai întâi să'și ascundă mărimea pântecului de atâția ochi cunoscători, femeești? Nu puteă crede. Și ce spusese starița și soborul Trofinei? Lui îi trecuse prin minte că pruncul puteă să fie lepădat sau chiar ucis, dar nu dase crezare o clipă la asemenea prepus. Știa și el că vremea nașterii încă nu sosise, că aveă să vină spre vară, și trăgeà nădejde că hainele largi călugărești pot tăinui, până la leuzie.

Teama lui cea mare erà că Magdalina îl va urî, după ce va naște, că'l urà și'l blestemà hain de pe acuma. Și el nu puteà să dea ochii cu ea, s'o întoarne la bunătate și dragoste față de el, să'i spună că'i geme sufletul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că nu este în locul ei, că Dumnezeu n'a fost nici bun, nici drept, dându'i numai femeii toată suferința nașterii; să'i spună că dacă pruncul lor e viu, va crește la care-va și că el, Damian, îi va purtà grija creșterii.

Dar n'ar fi mințit? Aveà oropsitul de el banii trebuitori? O lună de zile de argăție erà mai bănoasă decât un an de călugărie. Monahul nu e simbriașul nimănuia. Tainul călugăresc e mic. Mosafirii din vară îi strecuraseră unii câte cevà, când îi slujise. Mai toți călugării se milogiau, se căinau, se gudurau pe lângă streinii călători, și căpătau mai mult. Lui Damian îi venia peste mână să primiască bani, și când îi vedeà pe mosafiri, că să pregătesc să'l cinstiască, își întorcea fața dela ei, amețeală îi venia, se întunecà, se prefăceà că are altcevà de făcut. Nu plecà însă prea departe, pentru că înțelegea, cu jicnire în inimă, cu ocară pentru sine, că numai aceștia îl pot ajuta cu gologanii lor, în marile și nemijlocitele lui nevoi.

Nădejdea lui cea mare, nelămurită, îi era acuma la părintele Onufrie. Cât ținuse vara, veniseră mulți săteni și târgoveți la moșneag, cu ceară, și el tot dase zi peste zi, și n'o făcuse lumânări. Aveà s'o toarne în pragul primăverii. Damian aveà să munciască, și tot el aveà să ducă făcliile spre vânzare. Din asta aveà să iasă cevà bani. Dacă ar fi fost nevoe să înșele, și încă erà pornit s'o facă, pentru că n'avea de unde se ajutà! Ba chiar se gândià la «dețimalul» părintelui Onufrie, să'i facă vreun meșteșug, ca să arate mai puțină marfă, și ea să fie mai multă. Și puneà preț mare călugărul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe înşelătoria aceasta, şi se dojenià la răstimpuri, cereà ertare cu ochii înlăcrămaţi, de toate păcatele lui, în bisericuţa Bârlogului, ca şi înaintea iconiţei şterse din chilia sa.

Stariţului, părându-i-se că l-a urît şi l-a năpăstuit într'o vreme pe nedrept, îi era mai aproape acum decât or care alt monah. Văzuse că scrie slovele mai citeţ decât el şi în rânduri drepte, pe hârtie fără şiruri. Il chemà când şi când, şi-l puneà să scrie te miri ce, şi să'i citiască din Vasilie cel Mare, sau din cuvântările pline de foc, de omenie şi cutezare, ale lui Ioan Gură de Aur, precum şi vieţile sfinţilor mucenici. Tânărul punea foc, tristeţe, duioşie, acolo unde altul ar fi turuit şi îngăimat otova.

Senar prinse dragoste de părintele Damian. Se gândia la bărbatul tânăr, frumos, voinic, pripăşit în schimnicia aspră a munţilor, a vizuinei aceleia şi, trăindu'i viaţa în închipuire, se umplea de milă ca pentru el însuşi. Aveà să muceziască aci bărbatul acesta în plină putere, deştept, cu carte şi cu simţire aleasă, avea să îmbătrâniască, să geamă ca el şi ca Onufrie de durerile mădularelor betejite, pătrunse de jilăveală; să moară şi să fie îngropat colea, în ţintirimul călugăresc, din spatele chiliilor, în gropile acelea zăcători de apă, uitat de toată suflarea omenească, netrăit, — când ar fi putut să fie cevà de seamă pentru semenii lui, să aibă o familie, să deà un nume de mare cinste vlăstarele sale! Ce puteà ajunge în monastire, decât cel mult stariţ? Fireşte, după el, după Senar, Damian se cuvenià să fie păstorul turmei dela Bârlogul!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Părintele Onufrie, şi el cu vederea slăbită, ca şi Senar, şi singurul care i se socotiă acestuia prieten, eră chemat să asculte citaniile tânărului.

El spunea că ghicise de mult ce podoabă de smerenie, de osârdie şi de isteţime este părintele Damian. Şi, pătruns de planurile de viitor ale starițului, tăinuite de acesta, dar vădite, începuse a se purtà cu multă cuviinţă faţă de tânăr.

Multă mângăere şi mare sprijin erau izbânzile acestea necăutate, venite plocon, sufletului sbuciumat şi inimii sfâşiate ale încercatului om!

Nopţile începură a se micşora. Intr'o bună zi, un vânt călâi pluti pe de-asupra nămeţilor, între pământ şi nourii scărmănaţi, albi ca fulgul. De pe crengile drept întinse ale brazilor, ici colo pe neclintiţii munţi începù să cadă, ca dintr'o cumpănă ce se răstoarnă, omătul, — şi verdele cetinei se ivi ca vara de verde.

Soarele, tânăr, nou, rotat, repede înălţat în tăria cerului, dogorî, svârlind pretutindeni mănunchiuri de aur, aprinzând clădăriile uriaşe ale munţilor albi, toată nesfârşirea de omăt, de un alb-vioriu, suflând peste tot necuprinsul milioane de scântei, de văpăi, de vâlvori de argint. Priveliştea nu puteà fi privită, decât cu cozoroc de-asupra ochilor, furată numai; orbià atâta strălucire! Sufletul ieşà la ferestrele sale, privitor lacom, închinător frumosului, proslăvitor fericit, fermecat.

In monastire, ghemuitele puteri omeneşti, lâncezite de nelucru, se întindeu încă leneşe, se treziau, năzuiau să se simtă pe ele înşile. Osândiţii la chilia lor şi la calea scurtă până

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la biserică, — orătii legate de piciorul mesei — îşi făgăduiau toate culmile, aducându'şi aminte de văile răcoroase vara, de costişele dogorite de arşiţă, de amestecata cu verde şi cu negru lumină de aur, de sub arborii bătrâni de veacuri. Că ei nu fuseră nici atunci mulţumiţi, că se întâmplà ca ploi putrede să'i întemniţeze în aceleaşi chilii mohorîte, că se rezemau unii de alţii, cu grumazul plecat, trişti ca de moarte, nu'şi aduceaù aminte nici bătrânii monahi.

Troenele de zăpadă începuseră mai întâi să se afunde pe loc, sub privirea soarelui. Dar de cum asfinţia, se lăsà frig; noaptea geruià, şi omătul dospit ziua prindeà o coajă tare pe de-asupra, de puteai alergà pe ea ca pe o podină de brad. A doua zi iarăş începea soarele marea'i lucrare. Ca undrele pătrundeau în pojghiţa de ghiaţă. Pe la prânzişor începea să se audă murmur tăinuit, el cărui fir înţelegeai că se rupe undeva, că intră ca 'n pământ. Erau pârae scurse din topirea zăpezii răpuse, dospite de soare; pârae care pieriau în maluri de omăt, le săpau pe dedesupt şi ieşiaù mai mari, mai gureşe, departe. Şi iată că începură şi nopţile să fie călduţe. Piscuri verzi or sterpe răsăriră alături de plaiuri nămeţite de ninsoare, de coaste verzi. Murmurul pâraielor se făcea vuet de moară, vuet de puhoae repezite de vale, topind pe clipită rămăşiţele iernii, cărându-le vinete-cenuşii. Urletele lupilor hămesiţi nu se mai auziau din vatra Bârlogului. Brazii se despovăraseră. Potecile începură să-şi scrie şerpuiala printre petece de nea, printre fagii desfrunziţi, brazii totdeauna verzi şi iarba luminişurilor. Câte vietăţi pieriseră din toamnă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până 'n primăvară! Dar prăsila lor tot nu li se, stingea de istov; căci cele mai tari, mai harnice, mai iscusite, se aciuiaseră în adăposturi bune, şi aveaù să iasă iarăş la căldura soarelui şi să se îmmulţiască. Erau taine acestea, pe care le pomenià des părintele Senar, minunându-se de ele, pornit să cugete. Părintele Onufrie slăbise oleacă la minte, da din cap, ascultându'l, iar Damian se pornià a citi din cărţile sfinte. Şi vremea trecea.

Damian coborî într'o noapte repezile pripoare, până la Trofina. Prin glod, prin mâl, alunecând prin hlisă, adunând în suflet pustiul dumbrăvilor despodobite şi cernirea nopţii, răzbise şi ajunse la coliba Stancii. Câinele nu'l mai lătrà de mult, şi'l cunoscu şi-acum după atâta trecere de vreme. Damian, care se aşteptà la hămăitul dulăului, simţî ca o bucurie, ca o nădejde, văzându'i ochii licărind prieteneşte prin beznă, şi se încrezù ca într'un semn bun. Ciocăni la uşa bordeiului, obrocit de coperişul plecat peste prispă, înghiţit de întunecime.

Stanca, deşteptată din somn, eşită în sfârşit, începù a'i vorbi în obraz, cu şoaptă. Nu'l puteà primi în casă. Veniseră de cu seară la ea oameni streini, târgoveţi din alte părţi, şi rămăseseră acolo. Ce-ar zice aceştia, când l-ar vedeà pe călugăr şi, colac peste pupăză, pe maica Magdalina? Căci părintele aveà să vreà s'o vadă, firește, doar pentru dânsa venise!

«Ce face Magdalina? Cum îi e?» întrebă călugărul.

Bine că erà sănătoasă! Tot nu născuse? Aveà să nască la vreme. Şi dacă nu'l primia Stanca în casă, ce aveà să facă el? Iată, la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aşà cevà nu se gândise: să nu aibă adăpost pentru un ceas două, cât puteà să şadă acolea!..

Dacă erà vorbà numai de un adăpost, Stanca îl găsià. Dar erà tare nepotrivit. Un şopron dărăpănat, unde'şi ţineà vaca. S'o ierte cinstitul părinte, dar ce puteà face? Dacă se făceà ziuă, mosafirii din năuntru aveau să plece, şi—atunci ea îl chemà numai de cât pe cuviosul părinte. Şi da fuga şi la maica Magdalina...

Damian primì. Stanca mai intră odată în cocioaba ei, aduse un scăunel cu trei picioare şi'l duse pe monah într'un staul, cât o chilie de temniţă, prin acoperişul căruia se vedeau ici colo stelele cerului, spart în toate laturile, duhnind a ud de vită şi a băligar.

Locul erà şi strâmt, cu gropi în care călcând din greşeală pe întuneric se iscà şi mai pipărat mirosul puturos.

Rămas singur, stătù mult în picioare, la coda vacii, suflând când mai pe nări, când mai pe gură, astupându-şi nasul, răzbit. Ostenia şezând drept în picioare. Se temea să se razime de şubrezii pereţi de scânduri ai şopronului, ca să nu se darme, aşà de slab i se părea că se ţin. Se gândì să se folosiască de scaun. Dibui cu cele trei picioare ale scăunaşului un loc neted, şi nu'l găsì uşor. Atât de îngust erà staulul, că nu aveà loc omul să stea alături de vacă, decât cel mult în picioare, sleit de perete,

Potrivì în sfârşit scăunelul. Işi adună pulpanele anteriului pe genunchi şi se aşeză, hotărît să încremeniască acolo, până va veni Stanca să-l cheme. Vaca nu dormià, rumega, cu botul în esle, stând în picioare. Işi aruncà din când în când coada pe spate, lovindu-l.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Foarte ostenit, supărat acum, nenorocit, omului nu'i erà somn. O lâncezeală îl coprinsese pe scăunelul prea scurt şi clătinat la cea mai slabă mişcare. Printr'o spărtură, către care ţinea ochii, nu vedeà alta decât matahala nedesluşită a unei tufe rare şi zăbranicul gros al nopţii străpuns de lumina depărtată a câtorva stele, mâhnite parcă şi ele, friguroase, clipind.

Şederea silită ostenia; privitul aceluiaş nedesluşit neschimbat şi sărăcăcios nemulţumià, plictisià. Să se rezeme puţin, Damian încercase, dar spatele lui se înfiorase de vârfurile unor cue. Or unde întindea mâna să cerceteze pereţii strâmtei încăperi, găsià ascuţişuri protivnice de ţinte, cue, piroane. Până şi caele fuseseră bătute în hardughia aceea, din şipci închipuită, nu de scânduri.

Zarea începù să se încenuşeze. Apoi se făcù cânepie. Pe Damian însă îl răpusese urâtul: aşteptà de prea multă vreme. Niciodată nu i se păruse că timpul se târăşte aşa de silnic. aşa de anevoe. Cocoşii începură a cântà, a'şi răspunde.

Călugărul se gândì că poate sunt gata să plece mosafirii Stancei. Se sucì pe scăunaş, cu ochii privind acum spre sălaşul omenesc. De către el, locuinţa nu aveà decât un ochi de fereastră, şi acela pus de ţiplă: treburile Stancei nu mergeau atât de bine, pe semne, cu toate multele ei îndeletniciri.

Bordeiul părù mai turtit, lătăreţ. Ai fi zis că se lasă încet încet la pământ, obosit. Cerul se înălţà tot mai mult şi se înălbăstria. Zări adânci se deschideau ici colo, printre piedici, prin spărturile şopronului, sub privirea mona-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1902-1982

hului încârceiat pe scăunel. Ca de sub un zăbranic, piscurile începură a se scrie desluşit pe albastrul cerului, munţi de munţi, unii după alţii.

Auzul încordat al călugărului se aţintì spre bordei. Parcă de acolo pornise un sgomot: uşa se bătuse. Privì cu luare aminte pe după colibă, schimbând repede privirea în amândouă laturile casei, până în drum.

O matahală se zorià se piară, se gheboşia, abià i se vedeà capul din ceafă: erà un bărbat.

Damian întoarse de grabă privirea în latura ceailaltă a colibei, către monastirea Trofina, şi avù timp să zăriască negrul unui vesmânt călugăresc, pulpana unei rasse.

Va să zică mai veniau şi alte perechi de ibovnici la Stanca! Erà un cuib aici, în coasta sfintei monastiri, erà locaş de petrecere desfrânată, de preacurvie!

Damian se sculă în picioare, mâniat, scârbit, răsvrătit. Işi şterse fruntea de sudoare. Din vita, la coada căreia adăsta, eşià un abur cald, greu. Mirosul udului se înverşună şi el. Supăratul crăpă uşa atârnată în două bucăţi de piele, întrebându-se dacă n'ar trebuì să plece înapoi, la Bârlogul. Ce-aveà să zică staritul, băgând de seamă că lipseşte? Pe de altă parte, n'o primejduia el şi pe Magdalina, chemând-o, şi ea venind, la casa Ţigăncii, vestite de sigur că adăposteşte perechile?...

Stanca se ivì, domoală, nepăsătoare, ca şi cum n'ar fi trecut nici un sfert de ceas, de când vorbiseră. Damian, amuţit, o urmă în casă. Fu lăsat ca în totdeauna singur, şi gazda plecă s'o aducă pe Magdalina. Nu veniau nici-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Versiunea nr. 1.0 | 1901-1952

odată împreună; mijlocitoarea se ducea mai departe prin monastire, iar maica venia singură, întinsă la sălaşul Ţigancii, dela care plecă, lăsându-l gol, neîncuiat, mirosind a dragoste.

Magdalina veni şi de astă dată. Printr'un geam de sticlă al bordeiului, pe cât îi îngăduiau ulucile şi straşina, el o privi cu sete venind, o recunoscù prin aburiul dimineţii. Măicuţa se uită în toate părţile, suflă greu; i se părù îngălbenită lui Damian.

Dela uşe voise el s'o îmbrăţişeze, cu inima sfârticată de durere, de mustrare şi de iubire. Cât dor strânsese în inima lui, o iarnă întreagă! Dar Magdalina puse palmele stăvilar, îl privi crunt, cu faţa răvăşită, trasă şi după o cumpănă în cugetul ei, întrebă:

— De asta m'ai chemat? Atâta ştiţi voi bărbaţii! Nu te uiţi la mine, în ce hal de ticăloşie m'ai adus? Şi te-ai gândit vr'odată ce m'oi face, şi ce s'o face?...

Şi ochii ei, cu privirea grea ca de plumb, căzură asupra propriului ei pântec umflat.

Când o văzuse pe drum venind spre el, vinovatul şi cu nimic împovăratul Damian, eră gata să plângă şi crezuse că'l vor umple lacrămile de cum va fi lângă ea. Acum însă, mustrat, îi trecuse, şi se gândia să răspundă, şi nu găsia ce.

Eraù lucruri omeneşti acestea, băigui el, mai apoi; chiar mama ei le îndurase. Nu trecuse un ceas de când tot aici, în bordeiul ăsta al Stancei, fusese altă pereche, o maică şi un bărbat, un târgoveţ pe semne.

O maică? Magdalena o ştia. Numai maica Var-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

vara puteà să fie. Dar aceea n'aveà soață în monastire! O femee stricată! Erà nepoata episcopului, n'aveà nimeni, ce'i face, aminteri ar fi fost dată afară cu huideo din monastire. Aveà o fată, mărișoară acum o țineà chiar la ea, și o treceà de nepoată. Maica Varvara! Aveà sprijin tare, la episcopie... Dar ea n'aveà pe nimeni și nu voià să fie clevetită, să fie ocolită și pomenită, să plece capul rușinată!

— Magdalino, se rugă el, o să scapi, nu mai ai mult de îndurat!

— O să scap? de sarcină? Dar de copil toată viața n'o să scap; și unde să'l nasc? Și unde să'l cresc? Și cu ce? M'ai îmbătat, ai tăbărît asupra mea ca un tâlhar! M'ai adus apoi în casa astă cu vicleșuguri. Plângeai ca o muere văduvită. Și nu m'am putut împotrivi. Doar nu erà să țip, ca să priceapă toată suflarea că ne-am mai întâlnit. Și-așà, lucrul s'a înădit; eu n'am mai avut încotro și m'am supus. E păcat că ai să'ți dai socoteala tocmai după moarte. Ar trebui să fii judecat aci, după suferințele și grijile mele! Aci, unde port povara, rușinea și ponosul, unde sunt eu judecată și osândită.

Damian înțelenise. Maica urmă:

— Spune'mi ce-ai hotărât să facem cu copilul?

— Să ne sfătuim, Magdalino. Toată iarna te-am dorit și m'a canonit grijia de sănătatea ta. Uite ici, la tâmpla stângă, mi-am găsit un fir de păr alb...

Ea se uită cu luare aminti, dar îi părù numai decât rău că se depărtează de vorba începută. Zări însă firul cel alb și se înduioșe în cugetul ei:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Pune la cale cu Stanca... Naşte aici dacă aica Elisaveta nu ştie, or nu te îngădue, orbi Damian...

— Maica ştie de-acu... Dar ce stai să vorbeşti? Să nasc în hanul ăsta? Aici e han, nu ta! Leuzia ţine câte odată şi patru săptămâni. ş puteà să zac aici două măcar? Dar ce fac poi, te întreb, cu pruncul? Of! şi când mă ândesc că poate să fie fetiţă; ca să sufere şi a cât mine, să'mi izbăviască greşelile, mi se are că aş aveà suflet de fiară, dacă n'aş suruma-o la sân!

— Afară de leuzie, Magdalino, cât de ocrote sunteţi voi în toate! Tu n'ai puteà să trăeşti zece zile la Bârlogul! Urşi suntem noi, ihănii fără minte, care mâncăm şi dormim, şi sta ni'i toată năzuinţa, toată viaţa.. De un râmpei de timp s'a mai primenit şi la noi ăzduhul de putreziciune. Stariţul Senar s'a schimbat: a zâmbit Dumnezeu în inima lui şi s'a ăcut lumină lină într'însa. Ca un părinte mi-e acuma. li citesc seara lui şi părintelui Onufrie şi am nădejde... N'o să te pot ajută chiar deacum, dar n'are să treacă mult şi'i voi purtà eu grije copilului. Nu este al meu? Doamne, pentru ine şi pentru el, ce n'aş fi în stare să fac? Cum ai crede tu că o să te las singură să te sbaţi cu greutăţile? Ai răbdare! ai credinţă! Copilul nostru va apuca zile fericite!

Soarele se ridicase de trei stânjeni pe cer, când se despărţiră. Toaca sunase de mult, şi perechea monahicească, încă în bordei atunci, auzind se întoarsese într'un gând cu faţa către răsărit şi, la icoana martoră a atâtor păcate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lumeşti, se rugase în tăcere, privind în golul în care sufletele lor cucernice şi mustrate zăriau scaunul dreptăţii, al îndurării, al întemeetorului lumii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ploile cernute în grabă, şi câte patru pe zi la răstimpuri, văratice, se svântau, se irosiau pe plaiuri, supte de ierburi, se ridicau aburi, ca nălucile. Vremea erà hotărîtă frumoasă.

Totuş, la Bârlogul se încuiba liniştea de iarnă. Mosafirilor, plecaţi rând pe rând, alţii nu le mai luau locul. Călugării băgară de seamă. Staritul îl întrebă pe Damian ce crede: se va fi întâmplat în ţară vre-o răzmeriţă? Se vor fi sculat ţăranii împotriva şerbiei, ce încă dăinue în fel şi chip, în pofida legilor celor ocrotitoare şi milostive? Au s'a sculat vreun strănepot din viţa vechilor domni pământeni or fanarioţi, ca să'i răpiască sceptrul domnului strein, regelui Carol? Ce puteà să fie? Război cu Turcul parcă nu se mai puteà, pentrucă nu mai eram în graniţă cu el! Cu un popor creştin, erà păcat să ne batem!... Ce puteà să fie? Dacă ar fi fost răzvrătire sau răsbel, Bârlogul n'ar fi fost ocolit, ci dimpotrivă, căutat, ca un loc depărtat de primejdii şi de priveliştea izbeliştii şi a măcelului.

Staritul nu ţineà să aibă svon şi robotă în monastire, dar nevenirea mosafirilor vara era semn că se petrec lucruri de pomină în ţară

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Damian se înțelese cu chiriarhul său, să se ducă și să afle din Târgul Mic, ce se petrece. Nu luă calea știută tuturor călugărilor. Se lăsă așà dar, într'o zi din munte pe înclinatele poteci ale dumbrăvii — scumpe inimii lui. Pe acolo, chiar pe acolo pe la dumbravă, nu mai dase tare de mult.

Ca un pahar de vin tare, cu îmbătătoare mirodenii, îl ameți vederea doritului coprins. Parcă nimic nu se schimbase, și Magdalina avea să răsară din amestecatele cu lumină umbre. Văzù tufa după care ea era să piară, dacă nu se plecà să culeagă flori și dacă el nu s'ar fi prăvălit asupra'i. Se miră, în treacăt, de turburarea și de cutezarea lui de atunci, Cu aceleași cotituri curgea izvorul peste care trecuse ea și'i ceruse blagoslovenie. Nu mai văzù crângul înflorit, — își scuturase florile, iar vatra de micșunele nu se mai aflà.

Ocolì pe după monastire și venì la casa Țigăncii. Dar Stanca nu era acasă și bordeiul era închis. Câinele, cine știe pe unde hoinăria și el. Să se ascundă undevà, ca să aștepte venirea gazdei? In coșarul vitei? Priveghiul acela la coada vacii, rupt de osteneală și frânt de desnădejde, căută să nu și'l mai aducă aminte! Și, acum era ziuă luminată, îl puteà zări care-và, pătrunzând acolo și acolo rămas. N'aveà ce face: sau se duceà de-a dreptul la Magdalina acasă, sau se lăsa păgubaș, și se duceà la Târgu Mic, după veștile făgăduite starițului. Dar pe Magdalina nu era chip s'o vadă singură; casa ei era a maichii Elisaveta, pe aceasta trebuià s'o caute și cu ea aveà să [illegible]. Și ce-aveà să'i spună bătrânei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care poate că ar fi ghicit dintr'o aruncătură de ochi că el e pricina păcatului fie-si? Şi Magdalina erà tocmai către sfârşitul martiriului ei. Se gândia la el cu ură, negreşit, ca la un tovarăş care nu împărtăşeşte decât bucuriile cu tine, iar la povară şi suferinţă te lasă singur.

Tot chibzuindu-se, Damian se şi aflà pe drumul de către Târgu Mic.

Il rugase şi părintele Onufrie să treacă pe la un negustor, ca să'l întrebe cam de câte ocale de lumânări are trebuinţă.

Monahul erà gata să intre pe uşa prăvăliei, când i se părù că o vede pe Stanca. Ea era, şi se îndreptà către el. Damian se dădù lângă un zaplaz, sub umbra unui pom, ca să'i vorbiască.

— Blagosloveşte, cucernice părinte! zise Ţiganca şi adăogă îndată:

— Dar cum de-ai putut venì, părinte, la Târg?

— Dar maica Magdalina ce face?

— E bine. Boală cu leac. Are să nască pe curând. Cum ai putut venì, de tâlhari?

— Dar pe unde's tâlhari?

— Nu ştii, părinţele? S'a făcut o ceată şi despoae lumea de prin prejurul Târgului. Aţin calea la drumul mare. Au fost şi la conacu moşiei ciocoiului Pascali. Drăgan e căpitanu hoţilor. Vezi, părinte, să nu cazi în ghiara lor. Nu omoară, dar te lasă gol ca degetul!

— Ticăloşii! Şi când ai văzut-o pe măicuţa?

— Şi eri. Nu mă poate suferì. Zice că eu sunt toată vina. Că dacă nu te lăsam singur cu dânsa, nu s'ar canonì astăzi...

Călugărul îi puse Ţigăncii în palmă [illegible]

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1933

de argint, Stanca socotì de îndată vorba sfârşită, şi plecă. Damian n'o ţinù; trecătorii îl priviau lung, cu zâmbete 'n ochi.

Intră în dughiană, vorbì cu negustorul.

— Până la cincizeci de kilograme de făclii aş cumpăra, dar tare mă tem de hoţi. Pe vremuri se făceau potere. Acum îi urmăreşte Dumnezeu ştie cine, dar de prisos, că nu'i prinde. Va fi căzut la învoială cu ei, ca pe vremea fanarioţilor. Să nu vă încumetaţi care-và, părinte, şi să veniţi încoace. Cum îţi zice sfinţiei tale ?

— Damian.

— Părinte Damian, tare mă mir, cum ai pătruns până aci, şi să te strecori ca şopârla până la munte. Că răsar pretutindeni: în codrii Vâlnicului, în pădurea Tarlăului, în dumbrăvile Bresnei, aici la marginea Târgului. Au dat iama şi la un conac boieresc.

Ingrijorat oleacă Damian, se pornì spre casă. Acum pricepeà de ce nu se mai arătà nimeni la Bârlogul.

I se părù de astă dată mai lung drumul; dar, odată ajuns, îşi dădù socoteala cât a mers de repede. Ajunse teafăr la monastire, nici măcar fluerat din urmă.

Istorisì chiriarhului cele aflate. Acesta rămase pe gânduri: Drăgan, căpetenia hoţilor, fusese paraclisier, — puteà el să spurce cu prădăciune şi omor cele sfinte şi oamenii bisericii ?

Damian îl încunoştiinţă şi pe părintele Onufrie, carele se înfricoşe cumplit. Lumânărarul aveà patima agoniselii, şi singura lui desfătare erà să'şi numere din când în când banii, în mare taină şi să'i simtă la un loc ferit. Firìda

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de după dulap, el o simţià în lăcaşul trupului său, ştiind-o ascunsă, nebănuită şi aproape de dânsul. Şi mai de grabă îl nemulţumià trupul, fiecare din mădularele lui, decât tainiţa aceea. Erà sigur că nimeni nu i-o ştie: aminteri ar fi avut parte de ea? Nu'i credea hoţi pe călugări; dar, ca să le spună că are bani şi unde'i ţine, şi ca să creadă că n'ar râvnì la ei, erà peste priceperea lui! Iar dela râvnit, păcat cu gândul, până la faptă, pentru monahul Onufrie nu erà mare depărtare.

Liniştea sufletului său se întemeia pe credinţa că nici un alt gând, afară de al lui, nu atinge lăcaşul ascuns al banilor. Căci dacă ar fi ştiut care-và, unde sunt îmbulziţi, ce l-ar mai fi despărţit pe acela de ei? I-ar fi stăpânit în gându'i, ca şi el, s'ar fi bucurat de strânsura lor, ca şi părintele Onufrie.

Frumuseţea lumii, răvărşită, întunecată, cu toane, neciteaţă adesea pentru simţurile omului, atâta cât poate ea să'l ferece pe om de viaţă, Onufrie o aveà, o stăpânia în purcoiul de hârtii soioase, fără s'o împartă cu nimeni, singur el!

Bătrânul beteag, scăzut de la o vreme la minte, se ţinea, ca o casă şubredă în stâlpi sprijinitori de adaos, în viţiul lui tare ca lemnul de corn. Ii da viaţă gândul agoniselii, nici odată folosite, la nimic menite. Că el aveà să moară şi că banii aveau să rămână în firida întunecată, departe de groapa nimicirii lui, asemenea gând îi trecuse totuş prin cap.

I se părea însă că sufletul lui va pluti nevăzut în cămara aceea, păzind pe de o parte avutul şi bucurându-se de el, iar pe de alta îndepărtând gândul celui ce aveà să locuiască

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

odaia, de locul cel tăinuit. Iar dacă sufletul lui aveà să fie luat de la o vreme în ceruri, se prea puteà ca şi de acolo să privegheze ca stelele şi, cu staţornicia lor, să fie straje asupra scumpului avut.

Dar rare ori se pierdea cu mintea, bătrânul avar, atât de departe. Când află de hoţi, se gândì numai decât la o călcare a monastirii, a casei lui negreşit! la scotociala lor pretutindeni, norocoasă poate pentru ei, la chinurile cu care aveau să'l siliască, — milostiveşte-te Doamne, de robul tău!—a destăinui comoara.

Nici schingiurile, nici moartea, nu'l spăimântau, pe cât putinţa jefuirii. De cum află de tâlhari, intră în mare fierbere. Nu mai auzi toaca, nici cea de utrenie, nici cea de vecernie, nici aceea din miezul nopţii. Fără somn mai întâi, la lumina candelei mărite, când târându-şi piciorul schilăvit prin casă, când ghemuit în crivat, adăsta. Tainiţa fusese bună pentru paza de cinstiţii lui tovarăşi, monahii; dar pentru hoţii cei scormonitori, care nu fură, în lipsa ta, sau când nu bagi de seamă, ci pradă, —mai erà ea dosită şi ferită?

Şi moşul trăia cu gândul aceveà—prădăciunea. Cinci şease namile de oameni intrau buzna în tindă, apoi în chilia lui. Dacă uşile erau zăvorite, nici un folos! le spărgeau cu topoarele! Intrau aşa dar; puneam mai întâi mâna pe el; îi căscau gura, îi puneau căluş, îi legau tare mânile la spate.

Bătrânul gemeà în durerile chinurilor ce avea să le îndure, Căscà gura, holbà ochii către tainiţă. Apoi îşi luà ochii de către dulap, gândindu-se că ar puteà să'i îndrepteze cu privirea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe tâlhari. Şi iată'l că se bucură un pic de iscusinţa lui. Aşà dar n'avea să se uite către dulap! Şi ce aveau să mai facă nemernicii?

Da. Il legaseră şi zăcea pe jos, sau chiar aci în pat, ca acuma. Ei începeau a scotoci. Dar unde dracu, Doamne iartă-mă! aveau să caute, dacă nu în dulap şi după dulap? Fireşte, nici o altă ascunzătoare isteaţă nu se află în toată casa! Aveau să ridice patul, să se uite cu lumânarea la pereţi şi la lutul lipit pe jos, — şi hotărît că aveau să nemeriască firida!

Şi ucigaşii aveau să'i ia toată agoniseala, de o jumătate de veac, poate de mai mult, ban cu ban înfiripată!

Dar unde-ar fi putut-o ascunde mai bine? In pământ, la tulpina unui copac? Dar dacă îţi ia Dumnezeu minţile, sau îşi râde Satana de tine, şi nu mai ştii la care copac ai ascuns? Ba, de uitat nu uiţi! dar te poate zări care-va, până sapi şi îngropi şi aşezi de-asupra ţărâna, frumos. Şi sapa trebuie s'o ceri dela care-va... O scorbură ar fi bună. Treci pe lângă ea, ca unul care se plimbă, te uiţi în toate părţile, repede vezi că nu e nimeni în jurul tău şi vâri grabnic legătura cu bani, adânc.

Dar o scorbură trebuie mai întâi s'o cunoşti; să nu fie prea adâncă, de să nu-ţi mai poţi lua avutul înapoi. Poftim de taie copacul! Te întreabă toată lumea de ce-l tai, şi te pricepe lezne de ce!

Onufrie uită că abia avea putere să umble.

Işi aduse aminte că văzuse şi cercetase asemenea scorbură. Băgase mâna în ea până la cot, îi dase de fund, şi găsise pe fundul ei o cruciuliţă de os lucrată ca o horbotă, cu un fel

Muzeul Digital al Romanului Românesc

de bumb de sticlă la mijloc, prin care, uitându-se, văzuse o biserică măreață, cum nu'și închipuise să fie pe lume. Era pe semne dela sfântul munte Athos. Cruciulița, îșî dase atunci socoteala unchiașul, fusese furată de un călugăr dela Bârlogul, altui călugăr, tot din cuprinsul Bârlogului, și fusese pusă acolo, ca să fie luată vre-odată, și dusă la târg spre vânzare. Fusese pusă acolo la păstrare sigură; hoțul se temea să nu i-o vadă cineva în casă și poate să nu i-o șterpeliască și lui.

Dar scorbura asta o știă un călugăr! acela se și folosise de ea... ce eră de făcut?

Aveà să se facă ziuă, și el tot nu se hotărîse. Ațipià acum gândindu-se, începea a sforăi, ghemuit pe saltea; capu'i cădea buștean, i se pocnia de genunchii strânși, și omul se trezià, se uita în juru'i; hoții încă nu veniseră. Lua iar firul întrebărilor, aceleași, ofta și dormia sdrobit.

Ziua în amiaza mare, starițul ciocăni la ușa părintelui Onufrie. Bătrânul dormia adânc. Uitându-și de piciorul șubred, căzù mototol pe pământ.

Starițul îl strigà de-afară pe nume. Sgârcitul îi cunoscù vocea. Trase drugul de lemn cu care se zăvorià.

— Părinte Onufrie, ai auzit de ceata de bezmetici care bântue prin prejur?

Buhav, cu pleoapele umflate, Onufrie parcă dormise într'o pivniță, beat. Auzise de hoți.

— Să'i trăzniască sfântul Ilie!

In pragul tindei, ridicând albitele'i sprâncene, luptând să se desmeticiască, se pornise a vorbi.

Să fi fost tânăr, să nu'și fi târît piciorul, el

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ar fi fugit din monastire şi s'ar fi ascuns în codru, până după călcarea nemernicilor

Părintele stariţ se supără. Frumoasă povaţă da cel mai bătrân din monahi, tinerilor! Mai de grabă aceştia puteau să se dosiască, şi să'i lase pe unchiaşi pradă jefuitorilor şi pângăritorilor. Binele şi răul, pacea şi turburarea, să le împărtăşiască cu toţii, mic şi mare, moşnegii neputincioşi şi voinicii la olaltă. Cu cât aveau să fie mai mulţi în monastire, tâlharii aveau să se poarte mai cu pază. N'aveà să se încaere cu ei, firește. Haina monahală nu îngăduia. Mâna unui călugăr nu se ridică, decât pentru a face cruce, nici să loviască, nici să amenințe. Cât despre fuga părintelui Onufrie, erà vorbă goală: ar fi fugit el, dar cu casa 'n spate. Că'şi aveà sufletul, unde'şi aveà banii, şi nicăieri n'ar fi fost sigur că'i poate apără. Se temea să'i scoată până în tinda chiliei, că poate i-or zări careva.

Stariţul Senar venise cu gândul să'l sfătuiască pe vechiu'i prieten a'şi ascunde bine avutul. Şi acum tocmai pe avut îi căşuna. Ii venì în minte, că vestea, răspândită şi ajunsă te miri cum, printre tâlhari, că Onufrie este bogat, i-aducea monastirii pacostea unei prădări.

Biserica nu aveà podoabe de mare preţ, cu nestimate şi de aur. Potirul cumunicăturii, de argint, şi cele câteva odăjdii lucrate cu fir, li se părea monahilor ferite, prin sfinţenia lor, de lăcomia furilor. Astfel judecând, nu ascunseră nimic din podoabele bisericii.

Se gândi fiecare la propiul său avut. Metodie preotul, om ca de cincizeci de ani, aveà un strop de agoniseală. Ieronim şi Theofilact, a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

proape de aceiaşi vârstă, de-asemenea; Vartolomeu şi Isaiea, tineri, nu avuseseră nici când, nici cum, agonisì. Alţii tot aşa. Singur părintele Onufrie aveà stare şi avusese cheag, dela venirea lui în monastire, câtevà mii de lei.

Părintele Senar aveà bani şi'i iubia, pentrucă'i menise la mari isprăvi. Dar la atât de multe şi de mari, că nu'i socotia îndestulători şi'i sporia mereu. Pentru fiecare din lucrările ce îşi făgăduia să le înfăptuiască: zugrăvirea din nou a catapetesmei, dresul coperişului bisericii, aducerea unei icoane împărăteşti a Mântuitorului, cu Invierea, dela muntele Athos, făcuse de multe ori jalbă, până la Mitropolit, la Eparhie şi Ministru, ca să fie săvârşite de către stăpânire. Dar ocârmuirea şi Vlădicii nu'i răspundeau, şi el îşi făgăduia să înzestreze singur rând pe rând monastirea.

Cât ţinù lumina zilei, pacea munţilor, nesfârşirea albastrului cerurilor nu dădură pas îngrijorării.

Se înserà. Limpezimea se turbură, umbrele covârşiră; noaptea se prăvăli întunecată peste găvanul Bârlogului, stelele tresăriră foarte îndepărtate; lilieci trecură prin urzeala beznei, cucuvaia se plânse, isvoarele murmurară ca bănuiala şi temerea.

Intr'amurg, părintele Onufrie se hotărîse într'un fel: lăsase opt mii de lei în tainiţa firidei, iar altele nouă le ascunsese 'n cimitir, sub o cruce de lemn, răsturnată, butucoasă. Scormonise cu unghiile locul, grabnic, ca să poată încăpea legătura cu bani, fără să salte crucea.

Se îndrumase mai întâi nehotărît, în cerce-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tare, către ştiuta scorbură. N'apucase să ajungă la ea, şi zărise de departe anteriul unui călugăr. Era pe semne cel cu cruciuliţa.

O săptămână încheiată curse, fără ca hoţii aşteptaţi să fi venit. Dar nici prinşi nu fuseseră: căci nici un călător nu se mai arătà la monastire.

Fusese vremea ploioasă, şi acum iar se înseninase. Crai nou răsărise pe după nori, fără să-l fi văzut ochi omeneşti. Era frig, pe când la şes grâul începuse a se îngălbeni. Vara se vesti tomnatică.

Părintele stariţ era vesel, bun cu toată lumea, se împăcase cu Onufrie, îl lua peste picior, că tremurase atâta.

Damian începuse a pierde răbdarea. I se părea că numai din pricina tâlharilor nu se repezià până la monastirea de maici, ca să afle ce face Magdalina. Ploaia, noroiul, le-ar fi înfruntat. Dar dacă hoţii veniau în lipsa lui dela monastire, i s'ar fi dat de gol hoinăreala, sau s'ar fi crezut că a fugit de ei, or că a ştiut când vin. Chiar el, carele dobândise încrederea şi dragostea stariţului, să dea pas bănuelilor sau dovadă că este nemernic, fricos or plin de păcate?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tocmai sfârşiau slujba de noapte. Mulţi din monahi erau adunaţi pe lângă stranele din sânurile bisericii. Ca un svon risipit străbătu de afară până la altar. Capetele pletoase ale tuturora, bărbile, se întoarseră către uşa intrării de căpetenie. Privirile pătrunseră prin întunericul celor două tinde. O ceată de oameni intrase, şi rămăsese pe loc, privind.

— Părinte stareţ, au venit hoţii! şopti la urechea lui Senar unul din călugării tineri.

Bătrânul îşi puse bărbia în piept, o ridică, apoi oftă înfundat; înălţă ochii către acela carele, singur, din ceruri, îi puteà străjui şi alinà.

Din toate laturile bisericii, călugării se adunau, se îmbulziau în neştire în jurul stariţului în preajma analogului din dreapta.

— Câţi să fie? întrebă superiorul încet, în jurul său.

— Vre-o şase, i se răspunse.

Erau nouă cu toţii tâlharii. Câţiva rămăseseră afară de pază. Drăgan, căpitanul, drept, şi scund, se uità prin locaş, şi'l aducea pe semne aminte din alte vremi, îi recunoştea pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unii dintre călugări. Intrase fără armă, își lăsase carabina rezemată în tinda dintâi. Nu era încruntat. Pricepuse că monahii își sfârșiseră mezonoptica. Își drese vocea tușind și grăi tare, poruncitor, temeinic:

— Să nu vă mișcați de aici nici unul. Atâta vă spun!

Și ochii lui căutau pe cineva anume, printre bătrâni. Îl zări și'l cunoscu pe părintele Onufrie. Dădu din cap mulțumit. Se întoarse apoi către oamenii lui, care'i stăteau aproape, toți cu puști cu oțelele licăritoare, cu mari cuțite în brâu unii, și le vorbi în taină. El și cu încă unul eșiră din lăcaș; patru rămaseră lângă ușe în tindă.

Mai întâi, monahii stătură ca împietriți, cu ochii furați de bezna de către eșire, în care se ghiciau străjile lor, tâlharii. Înțeleseră ce se pusese la cale. Hoții cotroboiau prin casele lor, își însușiau neturburați tot ce era de preț, căutau bani.

Și toți se gândiră și la părintele Onufrie, care avea stare multă, precum și la părintele stareț. Dar vremea trecea, grea pentru cei opriți să se urniască spre căminele lor. Capetele începură să joace pe umeri: fiecare trăgea cu urechea, dornic să deslușiască în care chilie scotocesc acum nemernicii, și să prindă vreun cuvânt. Dar nu venia până în biserică decât rar câte un sgomot, ce nu deslușa nimic.

Părintele Senar căzu cel dintâi în genunchi, înaintea iconostasului. Onufrie se frânse la pământ, rămase doborît îndelung, plângând cu hohot stăpânit, dar necurmat, susurând ca o gârlă nestăvilită și lină. Apoi se târî de-a bu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şile, urcă cu genunchii şi cu coatele, ca o dihanie desnodată, treptele altarului şi, înfigându'şi capul între catepeteasmă şi podea, rămase acolo ca mort, un ghem mare şi negru.

Intreaga tagmă bătea acum mătănii. Damian se rugà şi el, luat de valul evlaviei tuturora. Se rugà pentru Magdalina, gândindu-se cu groază că tâlharii aceştia îşi vor fi pus în minte să se ducă şi la monastirea de maici. Slabă cum o socotia, în preajma facerii, fricoasă ca toate femeile,—Magdalina ar fi putut muri de spaimă.

Printre rugile smerite şi fierbinţi, se ridica şi îndoiala, ca şarpele cu limba despicată. De ce nu se întâmpla acum o minune tâlharii: din tinda bisericii să vadă un arhanghel cu paloş de foc, şi să fugă urlând îngroziţi. De ce erau părăsiţi ? Dar hoţii nu prădau casa Dpmnului.. Adevărat: numai pe păcătoşii lui slujitori!

Neclintirea începea să apese. Păziţii de departe, tocmai din uşa lăcaşului, începeau să se frământe. Bătrânul Ilarion adormise închinându-se şi începuse a sforăi. O zare de slabă lumină încenuşi o fereastră. Damian privì către eşire. Nu mai văzù păzitorii. Privì cu încordare. Işi încordă auzul. Ca un răsunet de glas depărtat îi sosì, i se năzărì.

— Prea cuvioase părinte stareţ, au plecat.

— Vezi, cercetează.. îngăimă Senar, sugrumat.

Damian se sculă din genunchi, străbătù locaşul, eşì afară, coprinse cu ochii vatra monastirii, ascultă de către drumul ce coborà devale de monastire, şi pricepù că tâlharii plecaseră cu toţii.

Vestea plecării hoţilor ridică dela pământ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până şi pe unchiaşul adormit. Părintele Onufrie îşi săltă piciorul beteag cu sârg, despicat, şi se înghesui cu putere, nerăbdător, pe uşa îngustă, cu pragul de sus prea lăsat, uşe către care dăduseră buzna toţi.

Numai Senar se lăsă întârziat; se temea de ceeace avea să vadă, îi era silă de viitoarea lui mâhnire.

Damian, fără nici o temere de ceeace se va fi întâmplat la chiiia lui, de unde nu aveau ce lua nici furii, se trudia să găsiască un fel de-a vorbi starițului, prin care să'l înduplece a-i da voe să se ducă la Trofina, ca să vestiască acolo călcarea hoţilor. Se gândia cu spaimă, că poate tâlharii au şi fost pe la Trofina, de unde au purces apoi către ei. Dar dacă nu fuseseră, maicile odată vestite că hoţii au început a călcă monastirile, ar fi putut şi ele ascunde mult puţinul lor avut şi odoarele bisericii.

Il însoţi pe stareţ, ca o umbră. Senar, înduioşat de tovărăşia aceasta, se opria mereu şi se adância în simţiminte amestecate ,pregetând foarte să ajungă la căminul lui.

— Fiule, pentru mari isprăvi menisem puţina mea agoniseală. Dar, mai ştiu eu? poate că Dumnezeu vrea aşa: să nu mă trufesc cu o faptă bună. In trei locuri am dosit... doar voi scăpà ceva din bani.

— Părinte stariţ, ar fi de datoria noastră să'i vestim pe cei dela Trofina. Bietele femei s'ar speria mai puţin şi ar ascunde şi ele din starea lor, şi mai vârtos odoarele bisericii.

— Frumos gândeşti... dar cine să meargă?

— Mai dă'mi pe cineva, părinte stariţ, şi merg

Muzeul Digital al Romanului Românesc
muzeulromanuluiarhiva.ro/mdr1901-1932

eu... Știu un drum scurt, pe care ajung înaintea hoților. De altfel socotesc că ei nu calcă decât noaptea....

— Vorbește cu Ieronim.

Damian îl petrecu pe Senar până 'n casa acestuia. Apoi, ca și cum nu căută să'i afle tainele, se ploconi și plecă spre chilia părintelui Ieronim. Abea mai apoi aveà să treacă pe la a sa, ca să schimbe încălțămintea.

Bătrânul Onufrie se împiedică prin negura din casa lui de un scăunel, dar nu căzù, așà îl întărise cumpăna clipei. Ghici cu mânile că dulapul erà răsturnat pe o muche, peste crivat. Începu a tremurà, ca un muget îi pornì din piept și îi ținù gura deschisă. Bâjbâind, dibuì firida, găsì tainița deschisă. Își înfundă mânile în ea, una după alta, neîncrezător, buimăcit, se trudi și-și vârî capul, carele nu puteà intrà și deși n'ar fi putut vedeà de întunericime. Tainița fusese scotocită, erà goală!

Cu genunchii încovoiați, pocâltit, mugind, eși afară din casă și se îndreptă spre țintirim.

Doi călugări, văzându-se unul pe altul, înțeleși de sigur, căutau cevà pe lângă moșoroaele mormintelor, pe lângă crucile de lemn înfipte în pământ.

Moșul, îi văzù; fără să mai tremure, fără să șovăe, cu buzele în dinții știrbi mușcându-și-le, țeapăn și înalt dintr'odată, cu capul cât o baniță, cu ochii rotunzi, își întinse brațele în aer și călcà așà, prin cimitir, ca un blestem întruchipat. Voia să strige la monahii hoți, care căutau de sigur banii lui, dar n'avea glas.

Călugării îl văzuseră. Văzduhul se mai luminase; ar fi putut să fie recunoscuți și dați pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

față, dar ei nu fugiră; se apropiară unul de altul și plecară încet, cu îndoială. Părintele Onufrie nu le putuse vedeà chipul, nu mai erà în stare să-i cunoască după chip, după mișcări. Văzându-i plecați, se îndreptă spre locul cercetării și al temerii sale.

Ridică trunchiul de cruce, găsì legătura cu bani, o lipi strâns cu amândouă palmele de piept și, într'un suflet, săltând, veni acasă.

Puse numai decât drugul de lemn în uşe, se năpusti în chilia lui răvăşită, desfăcù legătura cu bani, cu nesăbuita nădejde că'i va găsì pe toți într'însa, printr'o minune dumnezeiască, pe toți, și pe cei puși în firidă.

In mai toate chiliile se petrecea acelaş lucru: călugării cercetau ce li s'a furat și puneau rânduială în cămin. Hoții cotrobăiseră pretutindeni. Intraseră și într'o hrubă, în care se afla un bolobocel cu vin și'i scoseseră cepul, negândindu-se că le slujia monahilor la sfânta împărtăşanie. De lucruri sfinte nu se atinseseră, se cunoşteà că Drăgan, căpitanul lor, fusese paracliser. Starițului îi găsiseră două ascunzători, din trei în care îşi pitise banii, și'i luase și calul, pe bălanul cel chior.

«De-acum n'au să mai vină tâlharii! ziceau călugării dela Bârlogul. S'a mântuit, am scăpat de grija lor!» Cu toată paguba ce i se căşunase, părintele Senar nu se turburase mult.

Numai părintele Onufrie suferia cumplit. Zăceà, cu mintea destrămată, pierdut. Toată ziua și toată noaptea lui erau și somn și priveghere, fără deosebire, turburate foarte. Aiura necontenit. Vorbia pereților, vedeniilor sale, de-avalma și de hoți și de cei doi călugări

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zăriţi în cimitir, de un balaur cu douăsprezece capete şi de sfânta Justina, fecioara, a cărei poveste citită de Damian o ascultase cu câteva zile mai înainte, în casa părintelui stareţ.

Vremea începuse să se răcoriască; vara trecuse ca norul, ca floarea. Frunze, de timpuriu veştede, ca de aramă, străvezii ca de ceară, sburau pe câte un suflu de vânt. Ochii le urmăriau, sufletele se legănau ca ele, nimicite; capetele se plecau netrebnice.

Veniau să'l vadă pe unchiaş unul şi altul; şi înţelese toată suflarea monastirii, că sgârcitul fusese prădat. Până şi cei doi călugări, care'l văzuseră în cimitir, înţeleseră că moşneagul îşi dosise acolo avutul şi că-i pierise.

Stariţul venia de câteva ori pe zi, să'şi vadă prietenul. Pricepù că se prăpădeşte. Chemă preotul să'l spovediască, să-l împărtăşiască, să-l pregătiască pentru viaţa de veci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Starița de la Trofina aflase de cu ziuă că tâlhari călcaseră monastirea de călugări Bârlogul, că veniseră în timpul slujbei de noapte și'i păziseră 'n biserică pe monahii; că nu se atinseseră de odăjdii, de toate cele sfinte; că nu păşiseră în biserică, nici până la iconostas.

Furii prădalnici, veniți în ceată, erau fără îndoială aceiași cari de patru săptămâni țineau călătorilor calea, când în codrul Vâlnicului, când prin dumbrăvile Bresnei. Şi se ştia căpitanul: Drăgan, paraclisier odinioară la sfânta Mina, în Târgul Mic, cărăuş odată, fost vătaf pe moşia prefectului de Zalău.

Borfaşii însă nu cutezaseră până acum isprăvi de acestea, să jefuiască slujitorii Mântuitorului şi nici de astă dată nu vărsaseră sânge omenesc.

Cu vestea cea mare şi înfricoşată veniseră la stăreția monastirii Trofina, anume veniseră, doi călugări dela Bârlogul. Plecaseră disdedimineață monahii, — unul dintre ei în pragul bătrâneții,—se siliseră la drum umblând apostoleşte, ajunseseră de prânzişor şi, după ce'şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încredinţaseră năpastea şi îmbucură ceva, în pripă, plecaseră cu sârg, înapoi.

Maica stariţă doria să'i întrebe mai multe; arhondăreasa, chelăreasa, ar fi vrut să'i descoasă mai aminteri, să le deslușiască asupra hoţilor, dar gurile lor parcă fuseseră pecetluite şi nu fu chip să'şi facă oamenii vreme de povestit.

Destul şi atât: maicile aveau să ascundă tot ce stăpâniau mai de preţ, ca nu cumva mişeii aflaţi în vecinătatea Trofinei, nici la o poştă departe de Bârlogul, dacă ştiau potecile, să cadă pacoste în puterea nopţii şi să le jefuiască.

Mai întâi, starijei parcă i se destrămase un caer de lână neagră înaintea ochilor. Vestea o înţepenise în picioare, în mijlocul stăreţiei. Ungherele largii odăi, în care'şi făcea vacul, se umpluseră de umbră. Auzul i se înfundă, bătrîna îşi scoteă bumbacul din urechi, sta dreaptă, întunecată şi încordată, oftă, şi de-odată prindea să audă straşnic de bine: pasul repede al vre-unei surori pe cerdac, sau pe lespezile curţii năpădite de iarbă, o voce două purcese cine ştie din care fereastră de chilie, sau din ogradă — căci monastirea fierbea acuma, aflase tot, — murmurul izvorului, ciocănitul unei păsărele, care'şi ascuţià ciocul pe o şiţă din acoperişul stăreţiei.

Din toate colţurile revărsatei monastiri, cu cincizeci de chilii, veniseră monahele spâimântate s'o întrebe, să'i vadă chipul, să ia curaj şi povaţă. Dăduseră buzna vreme de un ceas, apoi nu se mai arătaseră nici una, fiecare având ce pitì, ce pune la cale cu soaţa cea

Muzeul Digital al Romanului Românesc

mai apropiată, cu vecina, cu ucenica, adesea fiică de sânge, nemărturisită.

Maica Filofteia nu avea pe nimeni. Nu avea avere de dosit. Dar era păstorița turmei aceleia, încredințate ei de către vlădică, pentru cuminţenia şi cucernicia sa, şi pentrucă era viţă boerească. Tâlhari, veniţi ca să prade, nu mai intraseră în monastire de-o jumătate de veac, de pe când ea era soră.

Să se îndoiască de spusele celor doi călugări, starița nu puteà. Veniseră drept la ea, le văzuse chipurile trase, ochii încă plini de spaimă; le auzise vorbele tremurate, rostite cu glas scoborît. Pe cel tânăr, cu numele Damian, îl văzuse odată, venise la Trofina să vândă lumânări de ceară, şi starița aflase că venise şi nevăzut de ea, în taină, aflase prin spusele unor maici, care obişnuiau să'i şoptiască la ureche. Umblà svonul că tânăra maică Magdalina trăeşte cu el şi a rămas grea. Starița nu ştià ce să creadă şi nu se puteà potrivì vorbelor. O, dar se petreceau atâtea netrebnicii, şi atâta pocăinţă îşi aveà rostul aci!

Rămasă numai cu sfatul gândurilor sale, maica Filofteia se simţi de-odată ca o streină, în sălaşul curat şi bine mirositor al diregătoriei aceleia, în orânduiala de cancelarie şi de paraclis. De douăzeci de ani cârmuià monastirea, şi iată că se simţià stingheră, părăsită. Marele scrin din fruntea casei, cele două dulapuri cu cărţi în scoarţe de piele, cadrele cu vlădici, cu răposate stariţe, înşirate pe pereţii de către miază-noapte şi miază-zi, iată că nu mai erau lucruri aşà de obicinuite şi necuvântătoare. Ochii portretelor o urmăriau în clipa

Muzeul Digital al Romanului Românesc

de grea cumpănă; chipurile zugrăvite păreau trase, mâhnite, îngrijorate. Psaltirile tipărite la Neamț stăteau plecate puțin, se odihniau, iar o veche pravilă domnească, umflată de groasă, pusă de-a 'ndoaselea, parcă țipa să fie așezată cumsecade. Starița însă își lua privirile dela tot ce o împresură, ca să cugete, să priceapă bine ce are de făcut, și nu puteà. Glasuri depărtate, păreri ale auzului, strigau, și ea rămânea cu urechia la pândă, așà, în nehotărîre, adăstare și turburare.

Trecutul, cel mai îndepărtat trecut, fâșii luminoase din el, trâmbe ca de mohair întunecat, se desfășurară năvalnic, se aruncară în ceasul de față, cumplit de încăpător, ca rîurile stăvilite îndelung.

Mătăniile de chihlimbar, lucitoare și gălbii, netede de pipăitul degetelor cărnoase, catifelate, ședeau grămadă pe jilțul de stejar, de a cărui spată înaltă se rezemase călăuzitoarea, nacialnica, ani și ani. Se așeză pe ele în neștirea clipei, fără stânjenire, și își coprinse cu palmele fruntea până sub comănac.

«Doamne, Doamne!» murmură ea, fără tărie, numai ca din obicei, risipită 'n gânduri. Și își aduse aminte de soră-sa, care aveà trei fete și doi băeți.

«Trăește la oraș, ferită... bărbatu-său...»

«Și ce-o să ne facă nouă, tâlharii? Ce să caute la noi?» sări cu gândul maica Filofteia, ca să se întoarcă îndată iarăș la trecut:

«Eram de paisprezece ani, când m'a adus tata aici... Sihlele mă speriau și erà să cad din birje, adormită de oboseală. Caii sforăiau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum n'am mai pomenit, şi ne temeam de haite de lupi. Simţiseră ei vr'o fiară...»

Tăcere sau larmă erà în văzduhul străveziu al monastirii, starița nu ştià. Urmà să se întoarne în vremi uitate, fără punte la grija cea mare a ceasului acela.

«Când mi-au tăiat cozile, numai atunci mi-am simţit inima strivită şi m'am uitat cu mustrare la părinţi... Şi poate să vie tâlharii diseară!..»

Frânturi de amintiri se amestecau pe nevrute cu îngrijorarea. Părinţii monahei Filofteia muriseră de mult, şi ea, bătrână de şaizeci şi cinci de ani, îi vedeà ca atunci când se despărţise de dânşii, ca mai apoi într'unele din vizitele lor, când veniau cu plocoane pentru stariţă şi cu danii felurite pentru monastire. Dar nu'i vedeà de tot bine, ci aşà ca pe fotografiile cele vechi, tare vechi, şterse.

Fusese jertfită. Familia ei, de boeri ambiţioşi, nu avusese destulă stare pentru înzestrarea, după cum ei i se cădea, a două fete, şi o făcuseră pe ea «soră», ca mai apoi să fie călugăriță. Poveste obişnuită odinioară. Multe din maici erau vlăstare boereşti, şi monastirea nu'şi avusese îndestularea, averea de pământ, vitele şi odoarele de preţ, decât din daniile făcute de către părinţii şi neamurile jertfitelor copile. Cu secularizarea monastiriior, averile fuseseră luate de Stat.

Trecut din creştetul cerului, înclinat pe boltă, talgerul de foc şi aur al soarelui privià în pridvorul larg al stăreţiei, îşi înfigeà razele prin geamurile de sticlă, şi un val de lumină intra în lăcaş. Voioasa limpezime înaintà până la jilţ. Gândurile amestecate ale maicii Filofteia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se îmblânziau; vestea cea înfricoşată pierdea din grozăvia ei, răvăşită de aducerile aminte, ca şi de lumina neluată în seamă.

Bătrâna, încă în putere cu toată căruntețea, zâmbi într'un timp, dădù din cap, ridică ochii în tavan; cele două degete de guşe de sub bărbia ei rotundă eşiră în afară, şi îngrijorată văzù păhărelele roşii, albastre, ale zorelelor, ce aburcaseră peste zaplazul cerdacului.

Un sunet cunoscut, o bătae purceasă din lovirea toacii de lemn, îi ridică pleoapele întredeschise. Se sculă în picioare, luă fără să ştie şiragul de mătănii în dreapta şi le mută în stânga.

Toaca îşi porni bătăile, răsunătoare, rare, în mijlocul monastirii. Se ocolià biserica, cu opriri: la sânul drept, la sânul stâng, şi se oprià mai mult înaintea intrării, cu trei bătăi apăsate.

Cu ochi mari, sorbitori, starița coprinse icoana Maichii Domnului cu Pruncul în braţe, aşezată la peretele de către răsărit al încăperii spaţioase, luminată mereu de o mare candelă de argint suflată cu aur şi lucrată ca o horbotă. Ridică braţele, lacrămi îi veniră în genele lungi, mătăsoase, şi căzù nemilostiv în genunchi. Lipì fruntea de podele, o frecă de lemnul tare şi, prinsă de cutremur, sguduită toată ca de cumplite friguri, plânse, plânse, suspină, cu gura plină de rugile izbăvirii, vinovată că se gândise prea târziu să se roage, să ceară ajutorare şi sfat Atot-puternicului.

Soarele o coprinsese şi pe ea în nedestrămatu'i tort de lumină. Torceà raze din iconiţele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sfârnate pe perete, alături de marea icoană împărătească a Precestei.

Incă tremurând, dar împăcată, uşoară în cuget, starița se desfăcù din vraja minunată a rugii sale adânci, cu mari cruci şi plecări smerite şi cucernice şi, mereu cu privirile către icoană, eşì din încăpere. Cu pas larg şi puternic, bătrâna coborî treptele late ale stăreţiei şi veni întins la biserică.

Slujba mică, făcută în grabă altădată, nu se sfârşise astăzi. Era Miercurea, în luna lui Gustar.

Vocile tuturor celor care puteau să cânte se înălţau puternice, silite, ascuţite, tremurătoare unele; se întretăiau amestecându-se, fără meşteşugire, şi se loviau de pereţi, de bagdadie, se îmbulziau în turla îngustă, cu puţine ochiuri.

Vecernia se făcù utrenie de zile mari. Inchizând ochii, plecând pe un umăr capul, întru susţinerea glasului înalt, îmboldite de întrecerea ce se iscase în neştire, — unele maici simţiau mulţumirea uitării de sine, de toate grijile şi de însăşi pricina care le stârnià evlavia şi cântecul.

Ca în Vinerea Paştilor de multe, erau maicile. Sute de făclii de ceară ardeau la altar, la iconostas, pe sfeşnicele înalte, şi prinse or lipite în dreptul tuturor icoanelor. Numai ele, maicile, le aduseseră. Din întâmplare, nici un strein nu se afla în biserică. Lumina făceà şi mai vădit întunericul unghierelor. Candelele toate erau aprinse. In fire scămoase, în subţiri şuviţe albăstrii, se înălţà fumul. Mirosul de tămâe şi de ceară curată, de sudoare omenească şi de respiraţii, era greu, năbuşià. Invechitele şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

afumatele imagini de mucenici şi de mucenice de pe ziduri, abiă se mai deslușiau prin fumăria ce se împletià, se clăbucià, se făceà nor; în văzduhul tot mai posomorît.

Prin ochiurile de geam, ca firidele, din spre apus, soarele într'amurg trimetea suflarea lui de aur, luminoasă, lămurind chipul blând şi ertător al lui Isus, galben, umerii strâmţi, trupul gol pe cruce, picurii de sânge de sub cununa de spini, precum şi faţa cruntă a unuia din cei doi tâlhari, răstigniţi în preajma sa pe vârful Căpăţânii.

Ca pe o potecă dreaptă trecu starița prin mijlocul bisericii. Nu răspunse plecăciunile în drum; nu privià în clipele acelea decât în cugetul ei. Inima îi bătea, mânile îi frământau nestăpânite mătăniile; păşia ca o lunatecă. In mijlocul naosului căzu în genunchi, cu faţa către altar. Suspinul care'i sbuciuma pieptul amuţia. Privi cu ochii holbaţi, o vedenie parcă; buzele i se mişcară; două şiroae de lacrămi grele curseră grăbite până în făgaşu! bărbiei groase puţin, întoarse rotund.

Glasurile scăzură nehotărîte, conteniră din cântec. Un sgomot de fuste, ca un freamăt de codru, se risipi în lăcaş; un bubuit îl curmă; toate maicile şi surorile căzuseră în genunchi: frunţi se bătură cu înverşunare de lespezi şi un plâns mare izbucni din zecile de piepturi, ca din atâtea conştiinţe turburate, vinovate, cerşetoare de ertare.

Plângeau deopotrivă: omeneasca greşală a Evei, clevetirea, zavistia, hula, îndoiala. trufia, pizma, lăcomia, arghirofilia, toate păcatele! Plângeau bătrânele care nn mai puteau pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cătui, alături şi într'un ison cu maica Magdalina, care era gata să nască, cu maica Varvara cufundată în păcat, cu atâtea alte păcătoase femei, tinere.

Şi îndelung numai plânsul susură, ca ape multe, din isvoare prăvălatice, în biserica îmbulzită. Turma prosternată stătu cu fruntea la pământ, vreme îndelungată, sguduită de fiori.

In uşa altarului, preotul, moşneag de şaptezeci de ani, rămase mut, el singur fără de lacrămi, cu mânile în aer, tremurându'i.

Aşà se sfârşise vecernia în ziua aceea. Împrăştiate apoi la căminurile lor, maicile urmară să pitiască. Vacile, caii, oile şi caprele, fură trimise cu oamenii lor, departe prin bunget.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se înserà. Luceafărul răsărise. Căpiţe de nouri se topiau pe munţi, prin văi, pe după culmi, pieriau.

Se înoptà. Albastrul cerului se închidea, tot mai mult de coloarea panseluţei negre. Stele de aur, de argint, de nestimate, se iviau, licăriau tainic şi dulce. Răcoarea munţilor, duhul izvoarelor, mireasma brazilor, se revărsau peste monastire. Lumini searbăde se trudiau la geamurile chiliilor ; abea se vedeaù unele prin ţiplă.

In cugetul stariţei se aşternuse o linişte mare. Se aşteptà să vinà hoţii ; dar nu credea că vor stricà ceva monastirii, că vor cuteza să pângăriască cu prădăciune sfânta biserică, sau să cadă cu păcat asupra călugăriţelor. Nu i se făceà nici un semn rău, nu aveà nici o presimţire îngrijitoare.

Şi hoţii veniră. Călări pe cai luaţi cu japca, unul de la călugări, alţii din drumul mare, în puterea nopţii, după slujba numită miezonoptica, şi care fusese mult scurtată, pe lumină de lună ca ziua, ca nişte călători care poposesc : aşà intraseră pe poarta cea mare a monastirii. Nu descărcară nici puşti, nici pistoale, ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să'şi vestiască sosirea. Descălicaseră în ograda aproape rotundă din jurul bisericii, iar fostul paraclisier începu să bată ciocănelele de lemn în toaca de fier a zilelor de sărbătoare, toaca atârnată sub umbrarul bradului de lângă intrarea în biserică. Işi legară caii de copaci, pe aproape, şi unul dintre ei se duse s'o deştepte pe arhondareasa. Cerură lemne, ca să aprindă un foc mare şi trei miei, ca să'i frigă numaidecât.

Monastirea se trezise toată. Starița fusese înştiinţată; arhondăreasa, econoama şi chelareasa, ajutate de femeile lor, aveau să'i slujiască pe tâlhari, să-şi birue îngheţul inimii, să'şi ascundă sila şi groaza, şi să le deà tot ce vor cere de mâncare şi băut, creştineşte, ca unor obraze cinstite.

Tâlharii pătrunşi în vatra moastirii erau şeapte cu toţii, doi dintre ei tineri, aproape fără tulee sub nas, nici unul bătrân. Căpitanul erà scurt ca îndesat, lat în spate şi gros, dar fără pântece, cu braţe foarte lungi, cu picioare scurte, cu trunchiul patrat. Drăgan aveà mari mustăţi negre, pe oală, sprâncene tufoase şi îmbinate, ochi mici şi sfredelitori, nas scurt şi gros, cu nări răsfirate la aripi.

Vocile bărbăteşti ale tâlharilor li se păreau maicilor aspre şi aprige. Ei se aşezaseră jos între potecile pietruite, pe iarbă, care cum vrusese: într'o rână, chircit, lungit şi proptit în coate, sau sculat pe jumătate. Unul din ei, Ţigan pe semne, aşà părea după chip, făceà, focul punea la cale ospăţul.

Luna luminà din creştetul cerului ceata poposită, biserica din mijlocul ogrăzii verzi, două

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

morminte aflate acolo, hora de case albe monastirească, lămurind pe alocuri până şi lucrăturile scrijelite cu dalta şi cuţitul pe căpriorii pridvoarelor, pe privazurile de lemn ale ferestrelor.

Focul aprins de Ţigan pârâia, scânteia, scotea văpăi tot mai mari, din vrescurile adunate grămadă, din cetină.

— Adu-ne ţuică, măicuţă! cerù Drăgan unei maici, care se împletecia, necontenind să tot care găteje şi cioturi.

— In două ploşti! strigă el, după femeia care da în brânci.

Şleahta părea de tot liniştită, ca la conacul ei. Nu se grăbià nici Ţiganul, care meremetisia focul. Puştile fuseseră lăsate în iarbă, netrebnice. Furii cunoşteau pe semne păsurile urmăritorilor, sau îşi daseră coatele cu ei.

Din chiliile apropiate, mulţi ochi priviau lacom să'i vadă. Primejdia văzută se micşorează, rămâne fără umbre prepuelnice.

Se ştià că hoţii veniseră pe poarta cea mare, închisă de cu seară, ca un alai de călăreţi. Cine le-o deschisese? Fireşte, ei ar fi putut bate, şi n'ar fi fost lăsaţi să adaste mult, pentrucă n'avea cine să le stea împotrivă şi nici că se cuvenia o împotrivire. Ar fi putut deasemenea pătrunde prin atâtea hudiţe lăturalnice, unde nu se pomenia de porţi, pe unde se strecurau toată ziua chirigii, muncitori cu palma, femei bune de toată treaba, din începutul de sat vecin cu Trofina, din văile şi poenile apropiate. Dar tâlharii ţinuseră să intre ca ispravnicul şi ca vlădica, prin poarta cea mare, încuiată, şi să nu ciocăniască.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cine le deschisese? Arhondăreasa, chelăresa, ele mai ales, se trudiau cu gândul, dar nu cătară mult. Işi aduseră aminte, cu toată cumpăna care le zăpăcise, de un ins strecurat pe înserate în monastire, de un om între două vârste, care, când i se dase la cină un castron cu borş de fasole, mulţumise, dar îi picase buza epureşte a rîs. Acela negreşit că fusese hoţ din bandă. El dormise pe prispa arhondaricului şi, treaz la venirea tovarăşilor, auzindu-le de departe trapul cailor, îi întâmpinase, le deschisese poarta cea de căpetenie. La ospătare însă, nu se arătà.

Patru maici veniseră, patru năluci negre, cu feţele albe ca arătarea lunii une-ori, două cu câte un miel în braţe, una cu două ploşti pline, cu două pâini mari la subţioară; alta cu o tavă cât o masă, pe care se aflau o strachină cu un maldăr de brînză albă şi o grămadă de fire de ceapă şi de usturoi, curăţite gata.

Mieii vii dechiseră pleoapele, ochii lor blânzi luciră ca roua. Dobitoacele voiră să ţâşniască din braţele maicilor. Pe când Ţiganul îi luă de picioarele de dindărăt, după ce îşi scosese un cuţit dela brîu şi îl ţinea în dinţi, despărţindu-şi în două faţa neagră cu albimea dinţilor lui şi cu strălucirea cuţitului, mieii behăiră dureros, se sbătură, ca şi cum pricepeau că le-a venit ceasul morţii.

«Ce dragă le este viaţa tuturor făpturilor pământului!» cugetă chelăreasa.

— Să ne ertaţi că n'avem mai mult de doi mieii, grăi una din maici, în vârful buzelor. V'am adus brânză şi... cu voia dumneavoastră!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Căpitanul îşi drese vocea, întoarse capul, dar nu zise nimic. Maicile apucaseră să plece.

— Dar e Miercuri astăzi, şi am deprins a ţine post... vorbi căpitanul cu glasul dres, către oamenii lui.

Unul din tâlharii cei tineri surîse.

— Şi eu tot aşà, dar a trecut de miezul nopţii, e joi ; spuse Răstoacă, om vârsnic.

— Aici ai vorbit drept, ca regele Solomon! recunoscu Drăgan.

— Hei, bade Răstoacă, râse tânărul care zâmbise, da nu erà să'i mănânci astăzi viaţa Ovreiului ? Aia erà de post? Il grămădiseşi la pământ, de erà să'şi deà sufletul.

— Aşi! a plecat pe picioarele lui. M-a ferit Dumnezeu să vărs sânge. Nici de Jidov. Mi se rupeà inima adineaurea de behăitul mieilor ăstora.

— Nu te prinde, Răstoacă, dădu din cap Drăgan. Până într'o zi. Vine aşà o întâmplare, un val, şi ucizi fără să vreai, fie că te aperi, fie că greşeşti.

— Asta are altă judecată la Dumnezeu, dacă n'are la oameni ; grăi alt tâlhar. Cine'şi gâtuie nevasta pentru necredinţa ei, or îl trimite pe lumea ceialaltă pe ibovnic, tot păcat săvârşeşte ?

— Tăceţi din gură, că v'aud călugăriţile voinicilor, zise Drăgan. N'aveţi ce vorbì ? Beţi de coleà.

Şi el băù dintr'o ploscă, o trecù vecinului, şi plosca se legănă din mână în mână până la Ţigan, care, mai depărtişor, răpusese mieii, îi jupuişe, îi spintecase, cu o iuţeală şi îndemânare de parlagiu, încât erà aproape gata

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curăţitul lor. Când plosca ajunse la el, Drăgan porunci:

— Acum du-o ălor doi băeţi. Spune-le că am poruncit să nu se îmbete.

Ţiganul băù lacom, mult, îşi stoarse pleoapele usturat pe gât, se şterse cu amândouă mânicele pe mustăţi, şi răspunse căpitanului:

— Trimete-l pe altul... Să dau zor mieilor ăstora, Căpitane.

Şi porni altul cu plosca şi cu porunca, la «cei doi băeţi».

Deşi nici o măicuţă nu se mai află în aşternut, până şi'n căscioarele din laturile monastirii — privitoare către livezile, grădinile şi dumbrăvile din preajmă, or în ulicioarele întortochiate — nu se aprinsese nici o lumină de opaiţ, de făclioară. Numai candelele ardeau, ba şi acestora maicile le potoliseră văpăiţa, afundându-le iasca în undelemn.

Vorba, râsul tâlharilor, pocniturile focului lor haiducesc, răzbăteau când şi când în tăcerea de grădină revărsată a sfântului locaş. Mirosul de carne friptă se înfrăţia cu mireasma de răşină a codrului apropiat, cu a florilor din grădiniţe, dar odoarea aceasta amestecată nu ajungeà până la chiliile zăvorite.

Imbrăcată ca de biserică, cu mai multă tihnă în mintea sa, decât după ce primise vestea că tâlharii au călcat Bârlogul, stariţa lipise şi ea odată fruntea de geamul de către biserică al iatacului ei, şi privise. Dar tocmai din pricina vâlvoarei, care se înălţà în flacări şi'n scântei ca stelele, puzderie, stingându-se la un stat de om de-asupra focului şi venià alături de ceata

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

poposită a hoţilor, egumena nu putuse deosebi nici un chip omenesc.

Se lăsă, păgubaşe fără părere de rău. Cucul din salon cucuise de două ori: era ceasul două. Cunoscutul ornicului sgomot o speriase oleacă pe stariţă, dar parcă anume pentru ca să se liniştiască şi să se întăriască şi mai vârtos în cuget.

Larma vocilor bărbăteşti era întrecută de răsuflarea cailor, de păscutul lor, de ruperea cu botul a ierbii grase, înalt crescută ici colo în curtea monastirii.

Pe uliţa de către înfiriparea de sat, care avea să poarte şi el numele de Trofina, la una din curatele colibe, se aprinsese o luminiţă, în pofida groazei de tâlhari. Apoi răsărise în capul scăriţei de lemn a locuinţei aceleia o maică; ascultase nemişcată, fără suflare, şi pogorîse încet până în curte. Se apropiase de portiţă, iarăş ascultase şi, întredeschizând-o, scosese capul.

In umbra vineţie a ulicioarei strâmte nu se auzia nici un sgomot. Dela tabăra şi praznicul hoţilor nu ajungea până acî nici larmă, nici miros, nici fum.

Măicuţa, cu faţa bine îmbolmojită într'o broboadă care o învăluia până la brâu, lăsă portiţa, să se lipiască la spatele ei uşurel, cu mâna, şi, zoriţă, dar călcând ca pe vată, se îndreptă în paşi mari către sat.

Eşită din vatra monastirii, alergă aproape. Se oprî înaintea unei porţi. Ca o veveriţă întoarse capul în toate părţile. Nimeni nu o privia, sau mai de grabă ea nu zări pe nimeni. Incercă să deschidă, împinse; dar poarta era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prinsă cu drug pe dinăuntru. Dezamăgită, scăpă un oftat. Mânile îi picară de-alungul trupului şi broboada îi căzù de pe umăr, descoperindu-i figura.

Era o tânără, subţire 'n mijloc, cu pieptul plin, svâcnindu-i, albă foarte şi cu sprâncenele ca încondeiate, despărţite în dreptul nasului.

Se dădù doi paşi înapoi; adăstă privind cu încordare şi mânie la bordeiul neluminat de fel la geamuri şi, după nehotărîre, privì mai departe în drumeagul isprăvit chiar acolo. Se apropie de zaplaz şi, mai uitându-se odată înainte'i, se apucă cu mânile de gardul de scânduri, şi'l sărì voiniceşte.

Broboada îi căzù în ogradă, la pământ. Un câine mare, lăţos, răsărit de odată din fundul curţii, se repezì s'o opriască, s'o muşte. Cu mânile amândouă, ea îi întinse broboada, făcută ghem, şi urmà să se îndrepteze către locuinţă.

Dobitocul lătrà desnădăjduit, se da înapoi, se da în lături, ca iar să se repeadă. Işi arăta colţii, cu capul sus, cu ochii strălucind, roşii de furie, — dar nu cutezà să se dea la om. Işi făceà datoria, dar se temea să n'o depăşiască. Măicuţa era nevoită să stea mereu locului, ca să nu'l întărîte prea mult şi să'l hotărască s'o înfaşte.

In sfârşit, o femee cu părul vâlvoi eşì din casă, strigă la câine, svârlocolindu'şi mânile despuiate în aer ca pe doi şerpi negri. Câinele scheună, căscă, tăcù, se depărtă, bălăbănind din cap. Măicuţa se apropie de femee, care întrebă:

— Pentru maica Magdalina?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Hai de grabă... naşte, de nu va fi născut, sărmana.

— Numaidecât, maică Varvara.

După ce ospătaseră haiduceşte, tâlharii încălecară şi, vorbind între ei ca nişte oameni de treabă, plecară liniştit pe poarta cea mare, rămasă larg deschisă dela intrarea lor.

Drăgan ceruse la o vreme o damigeană cu vin, şi i se adusese grabnic una de o vadră, pântecoasă, cu porfiriu vechi de zece toamne.

Nu luaseră cu ei decât cele două ploşti. Monastirea oftase de uşurare, văzându'i plecaţi; maicile mai stătură cât-va încuiate în chilii, apoi tot soborul monahic şi aproape toată suflarea monastirii, luase calea bătătorită a bisericii, ca să mulţumiască lui Dumnezeu şi să se roage.

Drept mărturie a trecerii hoţilor prin vatra lăcaşului de proslăvire şi canon, rămăsese focul, încă arzând, măruntaele urăcioase ale mieilor svârlite cu nepăsare alături de un mormânt cu inscripţii slavoneşti, iarba strivită unde se tolăniseră ei, iarba ciuntită, păscută şi gunoiul cailor. Dar maicile slăviau numele Mântuitorului şi al Fecioarei, că au scăpat numai cu atât.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In ceasurile acelea de groază şi de mare cumpănă, monastirea ameninţată mai sporise cu un suflet. Impotriva canoanelor, care menesc monastirea să fie stearpă, să fie locaş de scurgere a vieţii, sub teascul greu ca piatra de moară al pocăinţei, al înfrânării omeneştilor îmbolduri, al postului şi al rugăciunii, se săvârşise acolo taina vieţii, necoprinsă între cele şapte taine creştineşti, urgisită şi ruşinoasă.

Nechemată, nedorită, rod al greşelii dulci şi de ocară, groază mai cumplită decât tâlharii, povară îndelungată, pricină de bârfeală şi înjosire, durere ucigaşe, noua viaţă, în ţipet de nemulţumire, scăpată din întunericul pântecului fierbinte, însângerându'şi matca: avea să orăcăe, să se sbată, să ceară de mâncare prin plânset şi schime, să se murdăriască, să nu fie în stare a face nimic pentru sine, mai prejos decât viţelul abia fătat, decât puiul eşit din găoace, decât viermele târâtor pe ţărână,— ani întregi! Suferinţă, ruşine, grije şi sărăcie aduceà noua făptură, un băiat, maicii sale, călugăriţa Magdalina.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi muma, după clipele de caznă, de spaimă, de scremere, de descleştarea mădularelor, dureroase ca despicarea până în ţeasta capului, năucită până şi de uşurarea ce urmează cumplitei svârcoliri a naşterii, pricepând încetat că tot mai este vie, întorsese capul pe căpătâiul frământat, către pruncul aşezat alături, şi îl sărutase !

Se luminase de ziuă. Seninul cerului se pogorà, se limpezià tot mai albastru, până în fundul văilor. Frunzişurile ude aşteptau, ca prin somn, raza de soare fierbinte. In curând viaţa avea să se treziască, să se simtă pe ea însăşi; aburii căldurii ei aveau să se ridice în curând, ca năluci din pământul hrănitor fără precupeţire, fără alegere.

Răpusă de durerile facerii, fără de putere, maica Magdalina adormise. Trupul chinuit, vlăguit, luase întâietate asupra bietei minţi, şi nici o gândire, nici visul cel mai şters nu'l turburà, nu'l clătià din somnul întremător.

Noul născut dormià şi el în căldura aceleiaşi plapome, lângă maică-sa.

Uşa chiliai se deschise binişor; se ivi mai întâi un cap; doi ochii îşi lungiră privirile aidoma unor undrele; un trup plecat dela mijloc se strecură târzielnic, şi maica Elena pătrunse în încăperea abia luminată de candela din perete şi de revărsatul zorilor.

Era o bătrână frântă de mijloc, slabă, cu ochii iscoditori, cu bărbia ascuţită.

Mişcându-se domol, închise uşa cu luare aminte, ca să nu facă sgomot. Toată făptura ei se rugà pentru tăcere, taină. Duse un deget

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la buze, neluându-şi ochii dela cele două capete omeneşti depe pernele patului, şi murmură: «sât!» către moaşe, pe care o descoperise cocoloşită în umbră. Moaşa sta pe un scăunel, într'un ungher, moţăind.

Căută îndelung la cele două făpturi adormite, cu o bucurie sgomotoasă, în strălucirea ochilor, tăcuta maică; cu mirare în semicercul sprâncenelor ridicate, cu o nesăturată curiozitate încreţindu'i gura, pungindu-i şi ţuguindu-i-o.

Se bucură monaha pravoslavnică de bogăţia întâmplărilor pe lumea aceasta, şi că văzuse cu ochii ei rodul unui păcat monahicesc; se bucură, pentrucă ştiuse dé mai înainte toate acestea, şi pentrucă'i trecuse prin cap să vină tiptil în casa maicii Elisaveta, găzduitoarea, muma sufletească şi duhovnica Magdalinei.

Se mirà că putuse, fără nici un vicleşug, care vine dela diavolul, pătrunde în căminul păcătoasei. Se mirà că maica Elisaveta nu închisese uşa cu cheia, plecând în vecini, sau nu lăsase vorbă să se închidă; şi se întrebà minunată unde se va fi dus aşà de dimineaţă, când moaşa erà acolo. Şi mai vârtos se mirà de îndrăzneala şi-a mumei, călugăriţă cu trecere, făcând parte din sobor, din consiliu, şi-a Magdalinei! cum de îngăduise cea dintâi să-i se spurce chilia, iar Magdalina cum de cutezase să nască, în chiar vatra monastirii, şi nici după facere să nu trimeată grabnic plodul unde-va, departe, ca să se piardă dovada şi urma păcatului nemernic.

Şi erà tare curioasă maica Elena, să ştie dacă plămăditorul pruncului, călugărul Damian, dela monastirea Bârlogul, avea să aibă ştiinţă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că este tată, avea să trimeată cât de puţin pentru ajutorarea lui, şi unde avea să crească puiul de om, vlăstar călugăresc.

Maica Elena îşi făcu într'ascuns, repede, cu degetele, fără să mişte mâna ţinută nemişcată, câteva cruci, obrocite sub palmă, în capul pieptului, ridică ochii la icoanele Precestei şi-a lui Cristos răstignit pe cruce, aşezate la răsărit, lămurite de văpaia candelei, mare, pe sfârşite, şi'i făcù semn moaşei să vină după dânsa afară.

Moaşa, Ţigancă, Stanca bună la toate treburile, în slujba tuturor maicilor care aveau nevoe de ea, eşì în tindă, supusă.

— A născut uşor?

— Da, maică.

— I-a ajutat Maica Domnului! Să'i trăiască!

«Şi n'a aflat nimeni?.. Cu tâlharii ăştia... Dar cine te-a chemat la vreme, când au început muncile cele cumplite? Vezi-ne Doamne!

— Măicuţa Varvara...

— Aşà! înţeleg! Erà aici, vecină... Ce s'o fi căinat biata maică Elisaveta, — ai găsit-o aici?

— Da, erà şi cuvioşia sa...

— Şi-acum unde să fie?

— S'a dus la dughiana lui Lipici, să cumpere câţiva coţi de pânză pentru copil.

— Da, da, vreà să nu deà peste alte maici acolo. S'a dus de cu noapte... Ocroteşte-ne, Ziditorule!

Şi scormonind cu ochii prin toate colţurile întunecate ale tindei, mirosind, bătrâna iscoditoare plecă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cu domnul! dădu ea din cap, şi trupu'i frânt se depărtă grăbit, pe piciorele'i încârligate.

După câţi-va paşi, faţa i se lumină, mulţumită foarte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Faţa de tot fragedă, rumenă ca florile mărului, se strâmbă a desgust, a nemulţumire. Toată puterea pe care putea s'o aibă mica vietate se învierşunà, să tălmăciască nemulţumirea, pe faţa cât podul palmei de mare. Nasul abia închipuit se da într'o parte, mânile tremurau, buzele se răsfrânseră, gingiile roşii se arătară ca nişte muguri de mărgean. Pruncul simţià legăturile faşei la subţiori, la picioare; voia să fie slobod, voia depe acum. Ţâncul fără de minte scâncià că nu poate da din picioruşe, că'l apasă plapoma. Orăcăia, ţipà cu putere; dar maică-sa nu'l auzià.

Muma nici nu visà, cufundată în toropeala refacerii, ajunsă trup fără alt simţ decât al durerii, şi fără altă mulţumire decât încetarea suferinţelor trupeşti.

Cu faţa revăşită de spaimă, intră în casă maica Elisaveta. Auzise scâncetul copilului dela uşa tinzii. Broscoiul nu tăceà, voia să'l afle lumea că este şi el pe lume. Venise nedorit şi nepoftit şi acum stricà acelora cari îl ocrotiau. «Ah! ferice de bărbaţi; ei n'ar trebuì să se cheme părinţi, cu numele, Dumnezeu n'a împărţit după

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dreptate greutăţile vieţii. Bărbat şi el! Iartă-ne Doamne!» borborosia bătrâna maică.

Bătrâna, intrând în iatac, aruncând ochii peste căpătâiul patului, o văzù dormind ca moartă pe fiica ei adevărată, dar luată ca de suflet în monastire, şi ca un cuţit îi trecu prin piept. Dacă moare? Prea mare pedeapsă, Isuse Cristoase! Şi de ce, parcă n'avea să se canoniască mai mult crescând năpasta de copil, de cât murind acuma? Pedepsită cu asprime peste fire ar fi fost ea. care'şi sfătuise fata înţeleptească, care o certase, bănuind păcatul, şi care la nevoia de astăzi simţià milă, mângâia şi avea să poarte de grije până şi bietului copil fără tată. Bietul copil!

Şi maica Elisaveta simţi de-odată, că minte. Pe prunc îl urà. Nu'i treceà de fel prin gând, că făptura mică, şi gingaşe, nu erà întru nimic vinovată, că nu ceruse să vină pe lume ea; că este nepotul ei. Il urà pe copil. «Doamne!» se trezì mustrată în cuget, şi se înfricoşe. Avea atâta nevoie de ocrotire dumnezeiască şi de ertare, şi'l supăra pe Creiator! Covârşită de păcatul ei, de neiscusita şi nesăbuita ei ură începù să bată mătănii, cu faţa către răsărit. Trupu'i bătrân scârţia la încheeturi, în aplecările silite. Şi i se părea că ura tot nu i se micşorează. Nici un gând milostiv nu'i îmbună inima. Era o pacoste copilul, o bătae a lui Dumnezeu, sau o batjocură a Satanei! De altfel, când Atotputernicul îşi întoarce faţa dela un om, Diavolul e acolea, atât aşteaptă. Maica nu izbutia să cugete cu iubire şi milă. Iar fi căşunat pe fiică-sa, cu adevărat vinovată, dacă Magdalina n'ar fi fost bolnavă, primejduită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Moaşa nu se clintise depe scăunel. Cu nepăsarea obijnuinţei privia la adâncile închinări ale maicii, numai pleoapele şi le mai ridicase şi ţineà ochii după gazdă. Fumase o ţigară, o supsese aproape fără să facă fum, parcă îl sorbise tot şi'l ţineà în piept să'l aibă, să nu se irosiască.

Maica Elisaveta îşi duse amândouă mânile la tâmple şi stătù aşà, adusă de spate, covârşită de încălceala gândurilor, de povara durerii. Îşi scoase apoi camilafca şi rassa. Privi iar în pat, de astă dată numai la copil.

Socotì însă că prea se uità la el, şi'şi luă ochii, mânioasă. «Pacostea asta! Şi plânge! şi se frământă, ca o inimă chinuită! Poate i-o fi foame. Oi! mai bine mă lua Maica Domnului».

Se mai sucì prin odae bătrîna, şi iar întoarse ochii şi'i pironi asupra vietăţii decâteva ceasuri. «A tăcut!» cugetă maica Elisabeta. «De ce să fi plâns? Are ochii, ca migdalele; are şi el ochi, băiatul. Ptiu! Vede el? Ce vede? Ce zice? Nu zice nimic, sărmanul! Pacostea de copil! Taină cum nu se mai poate! Şi păcat! Aci, în sfânta monastire! Tot capul, cât un pumn!... Ca floarea de cireş e obrazul lui... Iar se strâmbă, iar nu'i place; iar vrea ceva!»

Leuza dormia. Parcă şi plămânii ei suflau potolit, anume ca să n'o treziască.

— Stanco, trebuie, trebuie numai decât, zise maica Elisaveta, apropiindu-se de Ţigancă şi şoptindu'i, trebuie să'l duci. Să'l duci de-aici, până nu s'o deşteptà, şi ea arătă cu bărbia şi din ochi către pat, spre leuză.

Şi bătrâna oftă. Stătù în mijlocul încăperii, şi mai adusă de spate, apoi se hotărî. Stanca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rămăsese locului, cu mucul de ţigară arzându'i buzele, somnoroasă, nepăsătoare.

— Ce zici ? Ce faci ? şueră maica Elisaveta.

Şi tot ea trecu în tindă şi se înturnă cu o coşniţă de papură. Îşi muşcă buzele subţiri, veştede ; mânile îi umblau prin aer netrebnice. Îşi aţinti şi de astă dată privirea, rătăcită acum la prunc. Aceasta tăcù ochii'i, priviau neîndrumaţi, necugetători.

Bătrâna căţă şi la capul îngropat în perne al leuzei, apoi, hotărîtă deplin, întinse braţele peste adormita mumă şi apucă copilul cu amândouă mânile.

Poate că nu mai voise de astă dată să'l vadă, căci clipi din ochi, căţă dârj în lături, apoi în podele, şi sporovădi repede :

— Bagă'l, pune-l uşor.

Stanca, fără să scoată o vorbă, luă din mânile tremurătoare pruncul înfăşat până la subţiori şi'l slobozi în coşniţa întunecată, ca pe un miel căsăpit. N'apucase, pe semne, să se deprindă cu lumina şi reintra în întuneric.

— Ştii unde să'l duci... în Târgul Mic... Dar are lapte ?... E o creştină a lui Dumnezu ? Să nu te vadă, să nu te simtă nici pasărea maiastră.

— Da, maică, îl duc, aşa a fost vorba. Femeia a născut acum o lună o fetiţă şi are lapte pentru trei..

Bătrînica nu mai puteà vorbi. Glasul îi secase. O greaţă de toate şi de sine o înţepenise. Stanca luă un şal, se îmbolmoji peste cap şi umeri, îşi vârî piciarele desculţe, tăbăcite, castanii, în nişte papuci, şi se urni spre uşe.

Maica Elisaveta eşi din-năucirea ei, ca din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

strânse legături; dar alt gând îi zăticni vrerea neîncolțită bine.

— Du-te! Dar stai că nu ți-am dat târguiala, pânza, și să'ți dau și o bucată de săpun. Să'l ție curat, că o să venim să-l vedem... Să'l iubiască, să'l hrăniască...

Căută prin ascunzișurile casei; găsi o fașe, câteva pelince, săpunul și, prinsă de îngrijorare asupra propriei sale nehotărîri, o îmbrînci aproape pe Țigancă, spre ușe.

Cu coșnița în mână atârnând de pământ, moașa plecă, urmată de aproape de maica Elisaveta. Bătrîna rămase în poarta curții, uitându-se pretutindeni grăbit, și mutându-și statornic ochii după Țigancă.

Dar aceasta se pierdu curînd în cotiturile hudiței, iar maica, uitată locului, se întoarse, obosită ca după o trudă mare, în cămin.

Când leuza se deșteptă, după amiază, stătu câteva clipe cu ochii deschiși și căscați a cugetare, voind să'și aducă aminte cele ce petrecuse, apoi întoarse capul către prunc.

Tresări întreagă; un țipet i se opri în gâtlej; ca un hărâit de râșniță îi scăpă depe buze.

— Unde e? întrebă ea, sugrumată, cu mari broboane de sudoare pe frunte.

Maica Elisaveta era acoleà. Tăcù. Umbrele serii coprindeau casa. O tristețe mare, nesuferită ca mustrarea, se prăvălia în cuprinsul chiliei.

— L-ai și trimes, maică! Mi l-ai răpit! Sufletul și lumina mea! Ingerul!...

Bătrâna nu găsia cu cale să răspundă și nu găsià ce. Intunecată, vinovată parcă, țineà privirile 'n pământ; mânile ridicate de la coate,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca pentru o rugăminte, ce nu era în stare s'o rostiască, tremurau până la coate, aproape că'i jucau, iar degetele apucau haina'i cernită şi o frământau. Şi ascultă nevrând, cu încordare.

Magdalina se ridicase de jumătate în pat şi, ne-mai având putere, se lăsă cu desnădejde pe căpătâiul părăsit, ca un mort care ar învia şi, văzând că se trezeşte tot în casa cunoscută, printre relele ştiute, se lasă cu înverşunare morţii — care'l păsuise. Pe căpătâi, Magdalina începù să plângă. Plângea încet, bogat, cu şuvoae de lacrămi, şi parcă nu plângea ea, aşa isvorà din ochii ei un plâns ca un şipot; sgomotul umpleau tăcerea tot mai cernită de umbrele nopţii.

«Plânsul e partea femeilor pe lume!» cugetà maica Elisaveta. «Toată viaţa lor plâng Când le este viaţa pustie; când le este viaţa prea plină, turburată de plină; când iubesc, când suferă, când aşteaptă, când nu mai au ce adăstà, când sunt scârbite! Pe semne că în toată fapta lor e un păcat şi că toată făptura lor păcat este!».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Părintele Senar şi Damian erau singuri în stăreţie. Tăceau. Stariţul erà cufundat în scaun, învăluit de umbra ungherului în care se strânsese ca un paiajen. Părea covârşit de amintiri şi de gânduri triste. Intr'un târziu, arătă cu mâna un scaun apropiat lui Damian, şi acesta se aşează, fără să se razime.

— Fiule, pildele sfinţilor mucenici şi martiri nu sunt pentru oameni ca noi. Nu'mi pot tămădui de mâhnire inima, după ceea ce-am pierdut. M'am străduit amarnic să agonisesc. Mă certam une-ori, şi mă împăcam cu vorba că nu adun pentru mine. Socotiam să aduc dela sfântul munte o icoană îmbrăcată în argint şi suflată cu aur. Coperişul bisericii e ciuruit de ploi şi a 'nceput să se prelingă apa în altar. De ce nu mă porniam la lucru? Cine mă tot îndemna să amân? Cu banii ce mi-au rămas, nimic nu pot săvârşì. Nu mi-a îngăduit Dumnezeu cinstea unei fapte mai presus de credinţa mea într'însul, de evlavia mea monahicească. «Tare te-ai făcut bun de-o vreme», mi-a spus mai deunăzi un călugăr. Am fost rău aşa dar! Drept este. Dar îmi dau seama

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că bunătatea mea vine — ca la zăvodul cel rămas, din pricina bătrâneţii, fără nici un colţ în gură, — din lipsa de putere. Nu mai sunt omul care-am fost, sunt moşneag căzut de-acuma. Vezi, asta e o făţărnicie a firii omului: se face blajin şi dulce, pentrucă nu poate fi aminteri. Când nu mai eşti, de pildă, ispitit: ce laudă ţi se poate aduce că eşti înţelept? Sfinţii cei adevăraţi, fiule, au cunoscut ispita, s'au războit cu ea, şi-au înfrânt trupul dornic de păcate lumeşti. La judecata de apoi, mare dispută va fi şi mulţi solzi au să cadă de pe ochii noştri!

Ascultătorul şedeà nemişcat pe locul său. Ascultà şi nu mai auzià la răstimpuri, şi ca într'un fum îl vedeà pe mâhnitul cuvântător. Se gândià la Magdalina, la chinurile facerii, în care ea se sbăteà, la scandalul iscat la monastirea Trofina de-asemenea păcat. Ii păreà rău că'l deosebeşte stariţul; cu asta îl ţineà mai strâns, mai legat locului, şi el ar fi vrut să plece la Trofina cât de curând.

— Eşti singurul, fiule, urmă stariţul, carele culegi mierea cărţilor şi te pătrunzi de înţelepciune. Toate sunt deşertăciuni! Nu este aşà? Iată, părintele Onufrie: se săvârşeşte din viaţă, de pe urma agoniselii lui, pentrucă ea, era sângele şi măduva lui. Sărmanul! Dacă închide ochii, te muţi sfinţia ta în locu'i şi torni lumânări şi faci negoţul lui mai departe. E în folosul monastirii noastre, şi al tău, fiule.

Damian tresări, se înviorà. Mulţumi prea cuviosului egumen, ascunzându-şi bucuria.

Apoi stariţul aduse vorba de apropiata monastire Trofina. Se vor fi dus hoţii şi pe acolo?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Maicile stăteau mai bine decât călugării.. Dar nici una nu avea stare, nu agonisia Erau harnice ca albinele, ţeseau pânzeturi de in şi de borangic, mohairuri, aveau stupi, creşteau gândaci de mătase, dar se hrăniau bine cu toatele, fiecare având gospodăria sa temeinică, bogată faţă de-a călugărilor, îngrijită, împodobită cu scoarţe de mâna lor lucrate, curată ca un pahar de cleştar. Firește, nenorocirea, boala, băntuiau şi pe-acolo, dar găsiau ajutorare. Biata maică Fevronia, o cadră de femee, zăceà de ani! O cunoscuse Damian, dar ar fi trebuit s'o vadă cu zece, cu douăzeci de ani în urmă. Multe oftaturi smulsese, şi obositoare drumuri înfruntaseră unii pentru dânsa. Şi starițul se sculă în picioare, scuturând din umeri.

— Fiule, ia seama, nu te depărtà de monastire, că din ceas în ceas poate închide ochii părintele Onufrie, şi e cuminte şi frumos să fii pe aici.

Intr'adevăr, Damian chitià să se strecoare până la Trofina, ca să deà ochii cu Stanca şi s'o întrebe: dacă veniseră tâlharii şi pe acolo, ce făptuiseră şi în ce stare se găsià Magdalina. Oare ştià cevà starițul asupra căilor lui? li spusese să nu se depărteze de Bârlogul, negăsind altă vorbă potrivită, pentru a'l hotărî să fie la căpătâiul părintelui Onufrie? li voià binele, firește! Dar iată că moşul nu'şi da sufletul de grabă. Gândul banilor, care'l ţinuse în viaţă, nu'i da răgaz să moară. Se canonià pe spate, neînstare să ridice capul de pe căpătâi. Să se repeadă până la Trofina, numai ca să afle ce s'a mai întâmplat, şi să nu se fi întâmplat nimic acolo, când s'ar fi putut duce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întărit în cuget, că poate să fie de-acum sprijinul copilului său şi al Magdalinei ? Se simţià îmbiat de astă dată să steà, să adaste până va închide ochii moşneagul Onufrie, să fie sigur că'i ia locul, că pune stăpânire pe meştesugul bănos al lumânărilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Părintele Onufrie se sfârșià, zăceà pierdut. Pielea se făcuse pământie, vânătă pe-alocuri, pătată, marii ochi și'i țineà deschiși, holbați. cu toată puterea ce'i mai rămăsese 'n trup, Răsuflarea lui grea, parcă ea aprindeà, ca niște foale, luminile ochilor, ce voiau să se stingă, să cadă peste ei plumbul pleoapelor. Borborosià, dar nu se puteà ști ce spune. Mânile slabe, ghiare păroase cu unghii negre, peste măsură de lungi, râcâiau neputincioase în țolul depe pat și de-alungul trupului sgâriat de cămașa scorțoasă.

Fața i se încreția une-ori, dar nu se puteà înțelege dacă râde bolnavul, sau se strâmbă. Și ce vedenii mai puteà să aibă, istovit cum era? Nu păreà să'i vadă limpede nici pe cei care se plecau asupră'i și'l întrebau ce mai face și dacă îi cunoaște. Abia că i se băteà, greu, geana, și turburatele ape ale ochilor lui rămâneau iarăș oglindă aburită, dar cu încăpățânare țintuită, căscată în gropile adânci de sub frunte.

Privindu'l cum se stinge, fiecare din călugări se gândia la el însuși, se vedea zăcând aidoma,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi toată pustia'i viaţă, adunată de mâna nevăzută a morţii, i se părea lesne de suflat, de risipit în nimicnicie, ca un pumn de cenuşe.

Şi gândul că poate să fie o părere propria viaţă, şi moartea însăşi, năştea firesc în mintea călugărilor, vestejind până şi zilele bune, ce poate că le trăiseră vr'odată. Dar moartea, răpitoarea a tot ce simte omul, a tot ce i se pare că este, nu'i mai cutremura pe monahi. Aveau cimitirul sub ochi toată ziua; îndeletnicirea lor era o pregătire neîntreruptă pentru moarte; — fără întâmplări luminoase şi sguduitoare li se trecea viaţa. Din chiliuţa lor posomorîtă, până în ţintirim, erau câţiva paşi.

Searbădă era tristeţea monahilor, alături de omul care trăgea să moară. Gânduri obijnuite întretăiau pâcla de cugetare din jurul muribundului.

Damian fusese pus de stariţ să'i stea mai aproape asfinţitului moşneag, să'i pună făclia în mână, când va căscà să'şi dea duhul; să nu lipsiască, Doamne fereşte, de lângă dânsul.

Era lucru hotărît că el aveà să se mute în chilia lui Onufrie, mai încăpătoare, cu tindă şi cu vatra mare pentru topitul cerii, pentru ca să urmeze mai departe fabricarea de lumânări şi negoţul. Iar întrucât erà ca un fel de moştenire aceasta, i se cădeà ca o datorie lui Damian să uşureze cele de pe urmă ceasuri de viaţă ale uncheaşului.

Rude nu ştià nimeni să fi avut părintele Onufrie. Il întrebase care-va, când fusese încă în stare să răspundă, şi el dase din cap, se scuturase cu silă.

Toţi călugării erau de o părere asupra stin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gerii, ce o vedeau sub ochii lor săvârşindu-se, a părintelui Onufrie: că erà căşunată de răpirea de către hoţi a strânsurii lui băneşti. Nici unul nu bănuia că o bună parte, jumătate din agoniseala sa, moşneagul cărpănos şi-o găsise în ţintirim, unde avusese isteţia s'o ascundă, şi că, totuş, îi tăiase rădăcinile vieţii pierderea a jumătate din avut. Dacá ar fi ştiut ei, că acolo chiar, într'un loc ascuns al colibei, se aflau nouă mii de lei, ce nelinişte pe dânşii, ce frământ! Monahii se uitau cu jind până şi la cele câteva ţoale sdrenţuite, care aveau să'i rămână lui Damian, omul starițului. Unul se gândià cum ar puteà să schimbe lampa lui cu a lui Onufrie, mai mare, mai bună. Altul ochise papucii şi plănuia să'i şterpeliască de sub pat, făcând mătănii, cu faţa către icoane. Dulapul, înţelegeau cu durere că trebuie să'i rămână lui Damian.

Preotul, părintele Metodie, îl împărtăşise a treia oară pe bătrân, de când erà bolnav. Onufrie făcù ochii albi, ca de spaimă, când linguriţa daurită i se apropie de buze. O ultimă silinţă a minţii îi trezi faţa şi, înţelegând parcă ceva, deschise gura, luă sfânta împărtăşanie, o înghiţi. Damian îi ţinea capul pe palmă, săltat de pe căpătâi. Linişte se făcuse în trupul nevolnic. Mânile râcăitoare nu mai scurmară cu unghiile ci, potolite, se aşezară singure pe piept, ca în aşteptarea păcii.

Picioarele moşneagului se umflaseră cât buştenii. Ca o suflare de ceară îi schimbase acum faţa pământie şi o înseninase. Brazdele multe, tăiau acum în linii drepte chipul schimonosit de sbuciumul durerilor din trup şi de amintirea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prădăciunii tâlharilor. Parintele Onufrie se şi despărţise de cele pământeşti, de patimi, de avutul lui. Nu mai erà el însuşi, căci uitase, or nu-i mai păsa de comoara jumătate pierdută, jumătate în stăpânirea lui.

Stariţul îi spusese lui Damian să trimeată negreşit după dânsul, când va simţi că Părintele Onufrie îşi dă sufletul. Fuseseră prieteni, cu toată deosebire dintre ei, aşà credeà stariţul Senar. Erau apropiaţi prin vârstă, prin vechime în monastire, alţi călugări bătrâni veniseră dela alte schituri acolo,—apropiaţi prin întâmplarea că amândoi aveau câte o mică agoniseală, că se vedeau mai des unul pe altul, mosafireşte, că ascultaseră împreună cetiri din vieţile sfinţilor.

Se oglindiseră aşa dar unul în altul, se citiseră în cuget şi se măsuraseră cu gândul, iar alăturarea aceasta dăinuise până la îmbolnăvirea unuia, a lui Onufrie. Se prea puteà ca în curând să vină în cimitirul de colea, să-l însoţiască în pământ, să fie groapa stariţului de un cot departe de a lui Onufrie!

In vreme de atâţi ani de schimnicie la Bârlogul, Senar văzuse multe morţi, petrecuse, aci aproape, mulţi călugări la mormânt; dar erà şi el atunci mai tânăr, mai departe de ziua amurgului şi nu fusese de nimeni mai legat, aşa'i erà firea! — ca de părintele Onufrie.

Nu erà desnădăjduit, nici mâhnit foarte, prea cuviosul stariţ, dar apropiata, hotărîta moarte a prietenului, îi adusese dinaintea ochilor peştera întunecată, abia întrezărită une-ori, în care trebuià să intre de îndată ce arhanghelul aveà

Muzeul Digital al Romanului Românesc

să sufle în făclia nevăzută a vieții lui. Și dând înapoi din naintea întunecimii, omul era pri-didit de gânduri. Din făgăduința vieții de veci numai groapa e sigură, numai pe ea ai văzut-o la toți morții. Și-ai văzut hoituri omenești pu-tregăite 'n pământ; iar raiul, chiar iadul, numai în vis și cu închipuirea, surate visului, le-ai zărit! Doamne, Dumnezeule părinților noștri! se rugă Senar, nemulțumit de cugetarea lui, iartă nouă păcătoșilor de nouăzeci și nouă de de ori într'un ceas!»

Și se mai gândia Senar: Ce însemnează «trăiesc?» Simt și judec, își răspundea. Simt durere că mă despart de un vechi tovarăș, de Onufrie, — asta însemnează că trăiesc. Dar el rămâne viu în mine, pe când eu sunt cel care piere, în aducerea lui aminte, sfârșită. El mă poartă în groapă, în neființă, pe mine, pe toți cei care l-au cunoscut, și lumea cât o cuprinsese cu ochii și cu năzuințele sale. Nu piere el, ci noi pierim într'însul!

La o vreme, i se părù lui Damian că o umbră vineție trece peste fața liniștită acum a părin-telui Onufrie. Buzele bolnavului se întredes-chiseseră.

Tânărul călugăr era singur cu moșneagul. Se temu. Privi în juru'i, stânjenit. Nu mai stase niciodată la căpătâiul unui muribund. Totuș, simți că moartea a intrat în chilie; i se năzări că în ungherele întunecate, în giulgiu de umbră, stă cineva. «Îngerul morții și satana» îi fulgeră prin cap, și ca un fior rece îi trecù de-alungul șirii spinării până 'n ceafă. Se aruncă spre tindă, deschise ușa. Lumina de afară îl sguduì, dădù în lături parcă negurile din mintea lui, îl ru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şină. Văzù pe unul din călugări, în trecere pe dinaintea casei.

— Dă fuga, cuvioase, grăì el, cheamă-l pe părintele stariţ.

Şi el se înturnă iarăş lângă muribund, întărit în suflet.

Când stariţul, venit numaidecât, se alătură de Damian, în casa tăcută, Onufrie deschise pleoapele lăsate în gene, şi un fior îl sguduì de-odată. Stariţul, cu ochii ţintă asupra lui, îl trase pe Damian de haină, îi arătă candela mai mult cu bărbia, şi tânărul călugăr, asudat ca de o trudă, aprinse făclia aşezată la 'ndemână, şi o puse în dreapta moale, în mâna apucătoare şi tremurătoare pe arginţi, a celui ce fusese avar şi suferise atâta, a fostului părinte Onufrie.

Iarăş un fior sguduì trupul. Butucoasele picioare se mişcară către pântece, să se chirciască, apoi se întinseră la loc. Trupul parcă tot se mai mişcà, se lăsà dintr'o strânsoare. Faţa se mai întinse de astă dată, ochii se holbară până la alb, şi un sunet jalnic purcese pe gură, ca din sutlet, din plămâni poate.

Şi se simţì că s'a sfârşit cu desăvârşire, că trupul e părăsit, că e lipsit de flacăra tainică a vieţii.

Fură chemaţi îndată doi din bătrânii monastirii, care ştiau rânduiala celor morţi. Damian aveà să'i ajute. Mortul se şi răcise, îl şi părăsise puţina căldură ce'i mai rămăsese.

Răposatul fu desbrăcat mai întâi până la brâu. Cămaşa în care murise, scoasă de pe el, fu înlăturată. I se şterse trupul cu un burete ud de apă. Ii făcură cruce cu buretele: pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

frunte, la piept, pe mâni. Apoi îl îmbrăcară cu o cămaşe curată, o întinseră pe el, ca să nu'i vadă goliciunea lui, şi aşa urmară să'l desbrace dela mijloc în jos. Îl şterseră şi pe picioare cu buretele, şi făcură pe genunchii, care poate că nu se plecaseră în destul înaintea Ziditorului, câte trei cruci pe fiecare.

Mădularele se supuneau, leşul încă nu înţepenise. Îl învesmântară pe fostul monah în straele ce le purta de obicei, altele mai bune neavând. Îi puseră culionul în cap, şi tot capul, până la barbă, i'l înfăşurară în zăbranicul camilafcei. Apoi îi puseră analavul şi rassa, îl încinseră cu vechea lui curea, îl încălţară cu călţuni noi.

Toată găteala aceasta i-o făcură bătrânii călugări răposatului, după ce'l luaseră din patul zăcerii şi, chiar în chilia lui, îl întinseră pe o rogojină.

Căutară apoi mantila lui Onufrie, şi ridicând trupul îl puseră peste ea, întinsă dela cap până la picioare. Apoi tăind marginile mantiei de-o parte şi de alta, le rupseră de tot. Înveliră trupul cu mantia, iar cu marginile îl înfăşară ca în faşe, împletind băerile acelea în jurul leşiului. Până şi picioarele, cele care alergaseră prin lume după îndemnul pitimilor, le legară părinţii.

Şi iarăş făcură cruci asupra mortului la cap, lăcaşul trufiei omeneşti; la piept, în dreptul inimii, ca ertată să fie de patimele sale; şi la genunchi, niciodată destul de plecaţi.

Apoi veni rândul preotului să citiască stâlpii şi cele de cuviinţă pentru ertarea păcatelor şi primirea sufletului la cer.

Punându-şi epitrofie, în dreapta cu cădelniţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plină de jeratic şi de bine mirositoare tămâie. părintele Metodie începù a citì.

Lui Damian, nelipsit dela toată rânduiala, i se păreà, ascultând citirea troparelor, că niciodată nu se pătrunsese de înţelepciunea lor ca acuma.

«Doamne odihneşte sufletul răposatului rob al tău, Onufrie, în loc luminat, în loc de verdeaţă, în loc de odihnă, de unde-a fugit durerea, întristarea şi suspinarea. Şi toată greşeala ce a făcut el, cu cuvântul sau cu lucrul, sau cu gândul, ca un Dumnezeu bun şi iubitor de oameni iartă'i că nu este om, care să vieţuiască şi să nu greşiască».

In mâhnirea care'l cuprinsese pe Damian, pătruns de sfârşitul vieţii călugăreşti, la căpătâiul răposatului şi la vederea stingerii unei vieţuiri, zâmbi ca o lumină ştiinţa aceasta neîndoioasă din tropare «că nu este om carele să nu greşiască» şi să (urmase a citi preotul): «Tu eşti singur fără de păcat, Doamne!»

Ruşinoasele lui fapte, din care purceseseră toate nemerniciile, înşelăciunile, trudele, şi urmau încă să-l pască, aveau ertarea lor, erau cunoscute stinţilor părinţi ai Bisericii!

Mortul, aşa legat şi înfăşurat, fusese aşezat în singurul sicriu al monastirii. După ce i se citise, fu luat pe sus şi adus în tinda Bisericii, unde'l aşezară pe o capră de lemn, şi'l lăsară acolo.

Chilia răposatului fu închisă numaidecât de către nacialnic, iar cheia fu încredinţată lui Damian, carele avea s'o locuiască.

Vremea se schimba; dela un ceas la altul, se posomorà şi se înseninà. Bulbucaţi şi les-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1931-032

pezi, nori negri şi de cenuşe veniau să stea asupra găranului munţilor, staţornicind în cuprinsul monastirii mâhnirea adusă de moarte.

Când treceau spre rugăciune, în vremea de dăinuire încă pe faţa pământului a mortului, călugării vedeau sicriul, vedeau chipul bine cunoscut lor, ca în lemn vechi săpat acuma, al bătrânului lor tovarăş de rugi, de adăstare şi de cernire. Şi de cum îşi luau ochii dela mort, eră parcă un făcut să'şi 'i opriască pe peretele pe care erau zugrăvite chinurile iadului. Draci scălâmbi, cu coarne şi cozi îmbârligate se strâmbau la ei şi îi urmăriau până apucau să intre în pronaosul întunecat.

Veni timpul de îngropare. Paraclisierul lovì de trei ori, cu putere, la răstimpuri, în toaca de fier, care sună greu, ca nealtădată, ca un bocet.

Coşciugul, cu mortul în el, fu adus în cimitir. Groapa eră pregătită. Două maluri de pământ, scos din funduri, aburiau de departe, o părere de abur, mirosiau de aproapea ţărână, a jilav.

Aci preotul începù a citì, în ascultarea multor monahi adunaţi, în tăcerea îngheţată, apăsătoare. Nimeni nu plângea, nici se tânguia. Subţiri făclii de ceară, ţepene în mânile neprinse de tremur ale călugăriior, ardeau, luminau slab, amestecându'şi mirosul cu al tămâei şi smirnei din cădelniţa preotului, cu al pământului reavân.

Un nor, ca smoala de negru, se lăsă din piscuri, amenin̦ând să cadă asupra ţintirimului, întunecând lumina de după amiază. Monahii se uitară împrejur, cu strângere de inimă, ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sub o amenințare a celui în paza căruia erau toate clipele vieții lor. Preotul ridică privirea spre cer, și vocea lui se făcù rugătoare și plină de tremur. Locașul de odihnă părù sfâșietor de trist, de îndată, în tăcerea lui. Crucile de lemn aduseră de astă dată aminte de mulți din cei cari zăceau sub glie, atâți tovarăși, atâți aidoma lor semeni, rând pe rând aduși să doarmă aci. înmărmuriți, amuțiți. Vocea diaconului se înălță acum :

«Veniți, fraților, să dăm mortului sărutarea cea mai de pe urmă, mulțumind lui Dumnezeu, că acesta a părăsit rudenia sa și către mormânt se grăbește, ne mai grijindu-se de cele deșerte și de trupul cel mult pătimitor. Unde sunt acum rudele și prietenii ?»

Starițul ascultă pentru a multa oară jalnicul trisaghion; pe Damian îl izbiau cuvintele în inimă, de parcă la însăși înmormântarea sa ascultà. Neamurile lui nu'i mai aveau de știre; se înstreinase de soră, de sat. Tot astfel și părintele Onufrie. Și gândul că poate sufletul răposatului e colea, e lângă fața lui, în văzduh, că aude prozomia, îl înfioră pe Damian.

Și diaconul urmà:

«Acum toată pompa cea vicleană a deșertăciunii vieții se desface, pentrucă sufletul lipsind din trup, lutul s'a înegrit, vasul s'a stricat, fără glas, fără simțire...»

Norul prăbușit în găvanul Bârlogului se lăsase și mai mult, parcă ascultă și el. In întunecimea ce se urzise, făcliile luminau mai tare, cu pară galbenă, în mâni tremurătoare acum, aruncând pe chipurile împădurite în bărbi săl-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

batice, ca o rătăcire a minții, în ochi scântei și văpăi fioroase.

Diaconul urmà:

«Ce este viața noastră? floare, abur și rouă de dimineață, cu adevărat! Deci veniți la mormânt, să vedem aievea unde este frumusețea trupului și unde sunt tinerețele, unde sunt ochii și chipul. Toate s'au vestejit ca iarba, toate s'au stins!"

Damian strânse pleoapele cu putere, dar nu putù să izgoniască din fundul ochilor săi vedenia Magdalinei, care și ea aveà, ca floarea și ca iarba, să se ofiliască și în mormânt să se așeze. Și la Trofina erà cimitirul la doi pași de chiliile maicilor. Și-acolo moartea pândià fără preget!

Mulți din călugări îl sărutară pe răposat, în sicriu, dar Damian nu cutezase. I s'ar fi părut că i se făgăduește tovarăș pe curând.

Tunete, bubuituri parcă, se auziră din ceruri. Trisaghionul se sfârșise. Răposatul fu scos din sicriu, vremelnic lăcaș numai, și, luat de umeri, de cap, de picioare, fu pogorît în groapă, așa îmbrăcat precum se afla, înfășurat în mantia lui și legat, înfășat ca în funii.

Leșul fu pus de-adreptul în fundul gropii, pe lutul jilav, rece. Monahii făcură douăsprezece mătănii, pe când norul se trăgeà ca supt din găvanul muntelui și pornia peste vârfuri, în răzbubuiri de furtună. Cei rânduiți răsturnară pământ peste mortul neacoperit, fără sălașul sicriului, astupară la loc groapa, — iar ceilalți călugări se risipiră de îndată pe la chiliile lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Ce are ucenica cuvioşiei tale, maica Magdalina?» o întrebase egumena, privind-o ţintă, cu bărbia 'n piept, pe maica Elisaveta.

Aceasta răspunsese numai decât, năbuşindu'şi un oftat, privind alături de capul stariţei:

— E răcită, e tare bolnavă...

Şi se făcuse tăcere în cancelaria încăpătoare şi răcoroasă a stăreţiei, luminată de soarele într'amurg.

— Aşà să fie! Am să vin s'o văd... Lumea e rea, cleveteşte... Cum de-a răcit până într'atâta, o fată sdravănă ca ea?... Şi cuvioşia ta, ce amărîtă trebuie să fii!...

— Sunt, maică stariţă, că numai atât mă leagă de viaţă! Dumnezeu să mă erte! Şi câte sunt de împlinit într'o casă! Războiul stă, cu urzeala gata. Aveam de tors... Şi bietele mele două mâni bătrâne nu pridídesc...

— Hai s'o văd... rosti nacialnica, şi se 'ndreptă către uşe.

Maica Elisaveta se urnì greu pe urma superioarei, nebăgată în seamă. I se tăiaseră picioarele şi, în mare desnădejde, întoarse privirea dela uşe către icoanele de spre răsărit,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi'l rugă pe Mântuitor s'o ajute, să se milostiviască de taina ei cumplită.

Bătrânele coborîră treptele stăreţiei, trecură pe lângă biserică, prin vatra monastirii, privite de toate ochiurile de fereastră ale chiliilor, urmărite de zeci de priviri, se înfundară în hudiţa de către sat.

Maica Elisaveta se ţinea la fiecare pas să nu cadă mototol la pământ, cu puterile sfârşite. I se părea că stariţa aleargă, aşà nu se puteà mişca lesne şi'i bătea inima. Totuş, intră în tinda casei ea mai întâi, apoi în iatàc, şi avù priceperea să'i spună stariţei:

— S'o vestesc...

Magdalina zăceà în patul şi în camera ei de totdeauna. O uşe o despărţià de iatacul maică-si.

— Vrea să te vadă maica stariţă. E aici! rostì ea tare, ca să poată fi auzită şi de egumenă, şi dădù din cap în semn totdeodată de dojană, de îngrijorare, de primejdie.

Leuza trase uşoara învelitoare de lână, cu care se acoperia, până sub bărbie, şi dădù din cap, negăsind în gâtleju'i voce să glăsuiască. Şi starifa fu poftită să intre.

De astă dată, Magdalina prinsese grai şi, întru întâmpinarea superioarei, spuse destul de tare:

— Sarut mâna, prea cuvioasă maică stariţă!

O urzeală de priviri începù să se ţească între cele trei femei. O albină, intrată pe semne în ca să împreună cu bătrânele, începù a bâzâi stăruitor, dând ocoale prin văzduh, repezindu-se în geamuri, căzând ameţită, desmetecindu-se numaidecât, şi iar bâzâind.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— S'a luat pe vestmintele noastre, sărmana! zise maica Elisaveta, ca să curme tăcerea.

— Şi de când e bolnavă? întrebă starița pe mumă.

— De când cu tâlharii. Erà bine, sănătoasă, mai înainte. Şi în noaptea aceea de izbeliște i s'a părut că aude vaete... A eşit până în poartă, să asculte şi a răcit. Va fi fost şi spaima... Prin ce-am trecut atunci cu toatele!

— Aşa să fie! mormăi nacialnica, şi îşi luă cu desăvârşire ochii de la Magdalina, care'i îndurà stânjenită, ca să priviască într'un ungher al odăii şi la răstimpuri chipul maichi Elisaveta, tras, obosit.

Tânăra îşi legase, după sfatul moaşei, strâns pieptul, ridicat în sus, pentru ca să'i sece laptele. In legături pusese canfor. Junghiuri, cuțite aprige treceau prin pieptul leuzei.

Starița simți mirosul înțepat, deosebit, dar nu ştia că se întrebuințează canforul la înțărcatul laptelui, — îl ştia bun la răceli. I se spusese însă de mult că Magdalina e însărcinată, că trăieşte cu călugărul Damian, cel mai cu carte dela Bârlogul şi carele aveà să fie stariț, şi fusese înştiințată că tânăra maică a născut. Primele pâri aduse de iscoade i se păruseră bârfeli. «Numai de casa maichii Elisaveta nu se mai legase nimeni!» spusese ea. Apoi i se păruse şi ei că pântecele Magdalinei se îngroaşe, că petele ce le căpătase pe obraz destăinuesc cevà, că tânăra fugise din calea ei. Şi iată că monastirea fusese călcată de tâlhari, şi după grija aşteptării şi venirii acestora i se umplù sufletul de bucurie stariței: tâlharii se mulțumiseră să benchetuiască în vatra mo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

nastirii, ca prefectul, ca boerii şi ca cinstitele obraze, şi plecaseră, fără să aducă stricăciune şi pângărire. Bucuria acesta înlăturase toate necazurile şi micşorase toate pricinile.

Une-ori, gândindu-se la Magdalina, la păcatul acesteia şi la tăinuirea lui de către maica Elisaveta, ca la greşeli săvârşite poate, starija se rugă seara, până să nu se culce, cu mare osârdie, să le erte bunul Dumnezeu şi să nu pedepsiască turma credincioasă dela Trofina, drept ispaşe.

Cele trei femei schimbau rar câteva cuvinte. Maica Elisaveta simţia că'i mijeşte o bucurie în inimă, tot mai mult lămurindu-i-se 'n minte un gând: că starija fusese în casa ei, lângă patul leuzei, şi nu văzuse nimica, nu se alesese cu nici-o dovadă.

Uşa din dosul casei, apropiată de iatacul în care se aflau, se auzi deschizându-se. Maica Elisaveta se sculă grabnic, şi eşi să vadă cine'i acolo. Era Stanca,

— Piei, diavolijo! Numai tu lipsiai! se dădù pe spate de groază, bătrâna gazdă.

— Vreau să'i vorbesc maichii Magdalina.

— Chiar acum se potriveşte! şueră maica, dar nu mai urmă şi se făcu tăcere.

Bătrâna, acum bunică, îşi aduse aminte de nepot, pe care Ţiganca îl dusese; îşi aduse aminte că nesuferita mijlocitoare e legată într'un tei de fie-sa, de greşala, acesteia, şi'şi îmbună glasul, scăzut dintru'nceput.

— Nu se poate acum... E la noi, lângă patul ei chiar, maica egumenă. Dar ce'i?

— Părintele Damian, cine să fie?

— Ce vrea? Nu ştii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi călugăriţa îşi duse mâna la nas, fără să vrea. Ţiganca duhnia a rachiu.

Ce vrea? mai întreabă maica zorită, şi ochii ei se holbau tot mai mult la mijlocitoare, pe care o umflase râsul.

— Păi, să mă duc să'i spui... bâlbăi Stanca, pricepând că maica Eiisaveta nu ştia că Damian este tatăl pruncului fie-si.

De astă dată însă bunica pricepuse.

Călugărul se folosise de bunăvoinţa unui sătean, care venise călare la Bârlogul şi care primise să plece pe jos, să i se încarce calul şi să'l însoţiască pe părinte până va mai da din marfă şi va rămâne doar o sarcină purtăreaţă. Venise cu făclii.

Damian îşi desfăcuse marfa pe la aceiaşi negustori, cunoscuţi lui de când fusese trimis la dânşii de răposatul părinte Onufrie. Fusese bine primit, avusese ce le istorisi lor şi familiilor lor: despre călcarea tâlharilor, despre moartea călugărului Onufrie. Şi cu vorba, se legase mai strâns de oamenii aceia streini, cu alte deprinderi, cu alte îndatoriri, compătimitori şi primitori. Unii auziseră despre Damian că este cărturar, că va să fie stariţ. Ar fi vrut să-l descoasă. Dar el se grăbia.

Veni la Trofina, cu cele din urmă lumânări ce'i rămăseseră şi nu uitase să treacă şi pe la Lipici, hangiul locului. Hanul acestuia erà la doi kilometri departe de monastirea de maici, la o răspântie de drumuri săteşti, în marginea unei păduri. Isprăvind cu negustoria, dădu pe la casa Ţigăncii.

O găsi pe Stanca, şi o trimise acasă la Magdalina. Aflase de-acum că e tatăl unui băiat;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aflase că Magdalina zace în leuzie. Nu sperà s'o vadă, decât dacă s'ar fi putut strecurà în iatacul ei, neştiut de nimeni, nici de maica Elisaveta. Voia să'i spună prin mijlocitoare, că el doreşte s'o vadă şi să afle cum se află în ziua aceea.

Când Stanca venì şi'i spuse că starița însăşi e la căpătâiul leuzei, Damian îngheță. Oare ce-aveà să se întâmple? Copilul nu mai erà acolo, martor al păcatului. Leuzia puteà să treacă drept boală. Dar dacă starița nu se lăsa amăgită? Ce puteà ea face? S'o dea afară din monastire pe Magdalina? S'o pedepsiască cu asprime? S'o mute departe de maică-sa? S'o țină de-apururea în dojană şi 'n disprețuire? Dar poate că nacialnica venise ca la prietene, în casa maichii Elisaveta, femee de-o vârstă cu ea! Fireşte, s'o vadă şi pe bolnavă, s'o căineze şi să'i ureze vindecare.

S'o mai vadă pe Magdalina, lui Damian i se părù că nici nu trebuie să se gândiască de astă dată. Intrebă de copil. Cui îi fusese dat? Nevastei lui Mihalache Peiu? Erau oamenii cu frica lui Dumnezeu? Şi unde locuiau? La marginea Târgului-Mic, pe lângă hanul lui Betejilă? Avea să se ducă să'l vadă! Dar pe ce temei să intre în casa lui Peiu, şi cum avea să'l cunoască pe copilul său, când erau doi copii acolo? Dar Peiu avea o fetiță şi al lui era băiat!

In aceiaş zi fusese Damian la Târgul-Mic, şi acum se mai ducea odată. Era ostenit, dar i se părea că e dator să'şi vadă băiatul, că o va bucurà şi pe Magdalina cu grija ce dovedia astfel că o poartă copilului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Drumul i se părù lung, deşi avea ce gândi. Un caer de gânduri se destrămà în capul lui. I'se înfăţişà aevea pruncul, ca Mântuitorul într'o icoană veche, dar cu culori ca lăcuite. Il supără ca o prihănire, alăturarea aceasta. Rodul păcatului nu putea să semene Dumnezeescului fiu. Aducea cu el, Damian, era oacheş, sau era bălan, aducând cu maică-sa? Şi gândul că s'ar putea să fie leit la chip Magdalina, cu benghi în bărbier, alb ca florile mărului, îi surâdea în inimă.

Intrebă în Târgul-Mic, pe aproape de hanul lui Betejilă, de casa lui Mihalache Peiu. Se bucură, văzându'l pe băiatul întrebat, că, după ce'l îndreptase, se ia cu joaca şi se depărtează. Nimeni nu'l urmăria cu ochii.

Când fu în poarta ogrăzii, căutând cu privirea să nu se repeadă vreun câine, eşi pe prispă, ca întru întâmpinare, nevasta gazdei. Părea că'l cunoaşte, că ştie de ce-a venit. Monahului îi veni tot sângele la cap, se făcù roşu la faţă, stacojiu.

— Sărut mâna, părinte, poftiţi, poftiţi...

Şi se uità femeia să vadă, dacă sunt singuri, dacă alţi ochii nu-l urmăriseră pe monah. Ea ţinea un copil în braţe, erà descheiată la sân şi ţâncul sugea.

Când fură în casă, găzdoiaia trase ţâţa din gura sugaciului, îi îndreptă scufiţa pe creştet, îi potrivi baera şi scutecul sub bărbie, şi'l întinse pe braţe în zarea ferestrei, aşa că să'l vadă mai bine monahul.

— Asta'i băiatu! I-am pus numele Dănel, ca să aducă cu al lui taicăsău, măcar pe departe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi femeia îşi dădù seamă că depăşise rostul ei, că despecetluise o adiată; se înroşi, se zăpăci, de parcă rostise o vorbă de ruşine. Plecă de lângă mosafir şi începù a legănà pe propria ei fetiţă, care dormia într'o albie şi surâdea. Ca să schimbe vorba, rostì, uitându-se la copiliţă: «râde, îi arată Maica Domnutui două mere de aur!».

Scoţându-şi potcapiul, ştergându-se de năduşeală, Damian privì încordat spre copilul lui. Va să zică acesta erà! Pentru plodul ăsta atâtea suferinţe!

Şi inima'i se închise în piept; simţirile'i, turburate pânä'n clipa aceea, amuţiră. Acesta erà! Aveà benghi în bărbie, ca maică-sa; erà oacheş ca el! Dar întrucât erà al lui, carne din carnea lui? dragostea lui? Oare Magdalina, când îl văzuse pe piciul ăsta de om, se simţise legată de el şi, prin legătura aceasta, şi de tatăl lui?

Damian nu ştià să răspundă. Privia gura pruncului ţuguiată în căutarea sânului. Privia mânuţele cu gropiţe pe dosul palmei, în dreptul fiecărui degeţel. Şi frăgezimea, plăpânzenia aceea, nu'i cereau inimii lui decât un simţimânt de milă, de înduioşare. Totuş, pe drum, urcând din greu coastele povârnite, ostenit foarte, nu'l părăsia vedenia albă şi fragedă a pruncului. Dar nu simţia că'l iubeşte.

Se înoptase, şi el încă urcà spre Bârlogul. Işi aduse aminte de tâlharii, care încă nu fuseseră stârpiţi. Dacă îi răsăriau în cale, aveau de ce să'l prade. Aveà la el preţul a optzeci de kilograme de făclii. De astă dată, o părticică din bani i se cuvenia şi lui; starițul i-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

făgăduise. De hoţi însă nu mai auzise nici la Târgul-Mic. Pe semne că se depărtaseră. Şi n'aveau să ţină calea monastirii, când se puteau duce de-a dreptul acolo, precum mai fuseseră. Din partea lor, nici o temere. Numai vântul nopţii dădeà foşnet frunzişurilor.

Se întunecase. Licăriau puţine stele, luminiţe albe, sfioase, depărtate. Noapte fără lună; cer împânzit de nori. Poteca subţire abea se învârstà printre nelămăritul otova al pământului, al pădurii şi văzduhului, negre la olaltă de nedeosebit. Orcât şi-ar fi cunoscut drumul, călătorul şovăia, împresurat de nedesluşit. Ajuns de oboseală, se aşeza des. Iarba era udă, rece. Neadormitele izvoare mormăiau nemulţumite; uriaşele frunzare ale fagilor, brazilor, turle de întunecime, se clătinau amenin-ţător; stele se stingeau sub privirea frântului drumeţ sau licăriau pe neaşteptate printre spetele negre ale unui copac, aşà ca ochii de lup, nemişcate şi pătrunzătoare. Câte un râs hohotia în pădure, batjocoritor şi fioros; fâşiiri prelungi aduceau aminte de năpârci, de şerpi târându-se cu capul săltat, cu nestimatele ochilor pironind, de balauri de nimenea văzuţi, dar dăinuind în spaima omului crescut la ţară, răsădit la monastire. Frica intră în om, nestăvilită.

Şi iată că Damian îşi aduse aminte de părintele Onufrie. Il văzù mort în patul către care se străduia să se culce mai de grabă, în chilia lui. Işi plecă grumazul, ca apăsat de un genunchi în cârcă. Infiorat, închise ochii, dar vedenia mortului stăruià în ochii lui, fi erà săpată în minte. Deschise pleoapele, îşi scutură capul, se desgheboşe, privì în juru'i.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Namilele de întuneric des se clătinau, se frământau, se sbăteau între ele; vântul se umflase, lumea se umpluse de sgomot: foşnetul, vaerele, şuerul, sporiau.

Sub ochii lui Damian se lămuri cimitirul Bârlogului; văzu groapa adâncă, proaspătă, în juru'i malurile de lut, care aveau să fie împinse la loc, de unde fuseseră scoase, dar peste părintele Onufrie, aşezat deadreptul pe ţărână.

Şi iar simţi sub ceafă, în greabăn, genunchiul apăsător; şi fiorul care'i încreţia carnea pe ciolane i se urcă din tâlpi până la creştet. Se scutură. Se smulse cu tărie, ţâşni de jos, punând razim o mână în pământ.

O durere ascuţită îi duse îndată palma la gură, şi el trase cu dinţii un spin. Se înţepase.

Durerea din carnea lui, trupească, îl desmeteci, îi alungă nălucile, care începuseră să'i chinuiască sufletul, să'i întunece mintea. Nu mai aveà nici o şovăială: cunoscu drumul, desluşi, mergând, cordeaua cărării.

Suia greu. Usturimea din palmă îi trecuse. Acum, tot ridicând piciorul, istovit, o mare milă îl cuprinse de el însuşi, de hoinăreala lui nesăbuită, fără nedejde, de-a surda. La Bârlogul nu aveà linişte. Instreinat se simţia printre călugări; erà veşnic cu gândul la Magdalina, la frământările şi suferinţele ei. Plecà într'ascuns spre Trofina, oamenii începuseră să ia seama, — se duceâ acolo într'un suflet, ca să se aleagă cu ce putea să'i spună Ţiganca. Işi văzuse în sfârşit odrasla, — capăt al unor îngrijorări şi de sigur începutul altora, poate mai crâncene. Cu ce se alesese? Doica prun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

culuĭ îl cunoscuse, parcă-l aşteptà. Taina luĭ erà multora pravilă deschisă. Ca mâine aveà să ştie şi părintele Senar şi toţi fraţiĭ lui întru monahism. Starița dela Trofina bănuise, ştià poate. Cu ce obraze aveau să înfrunte ei, el şi Magdalina, atâta lume, de care era'u ferecaţi, de care nu se puteau despărţi?

Şi însuşi copilul lor, crescut mare, avea să afle într'o zi al cui este şi că a fost dat pe mâini de năimiţi, departe de părinţi, pentrucă erà privit ca o ruşine şi o primejdie. Fecior de călugăr şi de călugăriță, adică nici orfan, nici cu părinţi! Avea să fie nevoit şi el să trăiască în minciună, strâmtorat, în taină ca sobolul, cu sufletul obijduit, hărăjit de cui i-o plăcea să-l ruşineze şi să-l înjosiască, apăsat din pruncie, ca de o racilă, ca de un blestem, de obârşia luĭ nemărturisită.

«Mai bine de părintele Onufrie, că doarme somn de piatră!» îşi spuse Damian oftând.

Şi iarăş năluca moşneagului avar i se arătă, de astă dată în afară, printre beznele trunchiurilor şi tufăretului, clătite de furtună.

«Ce-i fi având cu mine, părinte?» îi veni pe buze luĭ Damian, şi se înfiorà cumplit, se înfricà, îşi simţî spatele înghețat. Un fulger înseilase norii turburaţi, în cerul prăvălit în văzduhul negru, şi omul întrevăzù pe neaşteptate cimitirul semănat cu cruci, aproape toate plecate. Şi îşi dădù seama şi mai înfricoşat că într'acolo îl zărise pe Onufrie.

Perdeaua, pe care lumina fulgerului o înlăturase o clipă, se strânsese iarăş; întunericul copleşise la loc toată împrejurimea.

Acum urcuşul erà lin, monastirea erà aproape,

Muzeul Digital al Romanului Românesc

printre două piscuri se intră în vatra monastirii.

Damian pregetă să intre în casa lui, fostă a răposatului Onufrie. Se așeză pe pragul ușii. Umbra straşinei late îl coperia, îl ascundeă cu desăvârşire. Fără voe își întoarse capul către țintirim. Şi din pragul casei s'ar fi putut vedeă locașul de vecinică odihnă.

Nu zări însă decât întunericul pământului, sub care dormiau atâția monahi aidoma lui; la care aveă să fie şi el adus într'o zi, scoborît într'o groapă jilavă şi acoperit cu țărână.

Se scutură de groază. Urâ moartea şi lăcașul ei. Nu le înțelegeă. Își mută ochii către vatra monastirii. Casele, ca pete albe, numai ele se desluşiau cât-va prin beznă.

Cerul se acoperise tot de nouri. Cu putere băteă vântul, cu dușmănie, pe de-asupra înălțimilor, coborând câte o trâmbă sau strecurând câte un val, în găvanul schimniciei. Pădurea vuia, jelia, huia, urlà.

Damian simți că i-e frig, Dar tot nu se sculă să intre în chilia lui. Şi iar se trezi cu ochii către cimitir. Oare părintele Onufrie, mort de curând, nu auziă vijelia? Sufletul lui sburase la cer? Doamne! Doamne! Dar fusese păcătos, bătrânul. Iubise banii; o milostenie nu făcuse în toată viața lui; putea să fie de mare sprijin bisericii; ctitor ar fi putut să fie, şi el agonisià! Murise chiar de pe urma prădării de către tâlhari!

Şi-acum el, Damian, locuia în căminul moşneagului cărpănos, cu sufletul lui poate la olaltă, plutind în chilie, pândind toată fapta înlocuitorului său. Il văzuse luând ceara de el cumpărată; îl aşteptase poate să vină cu banii..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Damian se strânse pe pragul uşii, îngrozit. Nu, n'aveà să intre 'n casă. Câţi nu văzuseră strigoi ? Poveştile cu stafii răzbunătoare umblau din om în om, şi toţi le dădeau crezământ. Aveà să aştepte până'n zori acolo, deşi'l răzbise frigul şi codrul vâjâia ameninţător,

Şi omul stà locului, înţelenit de frică, sleit de oboseală. I-ar fi priit să adoarmă şi să se treziască în lămurita lumină a zilei. Işi simţià pleoapele grele; le lăsà peste ochi; dar singure parcă se ridicau. Ca paşi mulţi şi grei se auzià bătaia vântului pe aproape, — copacii trosniau, ramuri se frângeau.

Şi privirea călugărului se pironià în gol, îşi alegea o ţintă, o flamură de creangă mişcată în aer, şi flamura se schimba în vesmânt, iar din vesmânt începeà a se deosebi capul deasupra, ochii, trupul înfăşurat călugăreşte, întreg părintele Onufrie!

Mişcarea flamurei aducea aidoma cu şovăiala în mers a răposatului. «Dacă-ar venì aproape, cugetà Damian, aş scoate legătura cu bani din sân şi i-aş da-o. Ţine, părinte! Ce-ar mai aveà cu mine? Ar vrea să'mi beà sângele? Ce rău i-am făcut în viaţă? I-am făcut bine. N'am vrut să'i iau nici un ban, pentru o muncă de rob, şi nu l-am înşelat cu o para. Că stau în chilia lui? Dar chilia tot n'ar fi rămas goală; ar fi mutat părintele stariţ pe altul în ea!»

Moşneagul erà aproape de tot. Faţa nu se deosebia cumsecade. Haina lungă i se sbuciumà pe trup, ca pe un par, şi se sfâşiase, ca într'o luptă.

«Tare-a slăbit! cugetă chinuitul Damian. N'a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

avut cu ce să se hrăniască... I-ar fi trebuit sânge...»

Părul, smolit, îi cădeà mortului peste obraz, mânile şi le ţineà, când strânse la piept, când le lăsa bălăbănite în voe. Şi iată că dădù din cap. Ce voia? Mişcă un braţ.

Damian înţelese că'l chiamă la dânsul. Voia poate să'l ducă la cimitir, să'i arate groapa goală, pentru ca nu cumva să se îndoiască de vedenia lui. Or poate că voia să'l amăgiască şi, odată ajunşi la mormântul desgropat, să'i ia sufletul din trup, să'şi treacă sufletul lui de mort, în trupul tânăr al lui, al lui Damian; iar pe hoitul vechi, fost al său până în clipita aceea, să-l prăbuşiască la loc, să-l îngroape. Şi bătrânul, întinerit, întruchipat în călugărul Damian, să trăiască viaţa acestuia, neştiut de nimeni, să toarne lumânări, să desfacă marfa, să agonisiască mai departe, să se bucure de viaţă, să nu'i pese de bietul copil, crescut în casa lui Peiu, să nu'i pese de suferinţele şi ruşinea Magdalinei!

«M'am smintit!...» se ridică în Damian cugetul. «Nici pomeneală de părintele Onufrie, Dumnezeu să'l erte. Mi se năzare. Sunt prea ostenit, şi vuetul ăsta nu'l sufăr...»

Bătù din pleoape. Arătarea o văzù bine, erà o creangă, şi încă foarte depărtată. Cum de i se păruse lui la şapte paşi?

Tresărì iar. Cinevà tuşise. Intoarse în neştire capul într'acolo. Părintele Ieronim eşise din casa lui, măsurà coprinsul, se închinà.

— Dumneata eşti, cuvioase părinte Ieronim?

— Cine mă strigă? întrebă acesta.

— Eu, Damian.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Acum abia ai sosit?

— Ba nu, dar stau pe-afară... că am pierdut cheia...

— Vino la mine...

Şi Damian, cu sufletul uşurat, intră în chilia lui Ieronim.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Maica Magdalina se întremă, începù să vină la toate slujbele de peste zi. Priviri piezişe, schime, o întâmpinaseră. Toată monastirea ştiă pricina zăcerii. Multe maici se bucuraseră; unele pentrucă o socotiau scoborîtă, şi necinstea ei le înălţa în ochii lor pe ele, şi credeau că şi într'ai lumii; altele simţiau mânie în cugetul lor, pentru mironosiţa care se încumetà, după ce spurcase haina de ispăşire călugărească, a cântà, a se închinà, a se face una cu ele, înaintea altarului.

Nici una însă nu'i spuse pe faţă, că ştie de patima şi de pângănirea ei. Dintre cele cu care vorbì, unele îi grăiră mieros, îmbietor la spovedanie, ca prietene cărora să le pună inima 'n palmă. Tare-ar fi voit să afle din fir în păr tărăşenia toată, în ce fel ajunsese părintele Damian, cărturarul monastirii Bârlogul, om tânăr şi frumos, carele aveà să fie stariţ, în ce fel ajunsese el ibovnicul Magdalinei, unde'şi dusese ea odrazla, şi dacă tatăl copilului aveà să'i poarte acestuia de grije.

Căutaseră aproape toate monahele să'l vadă pe Damian, când venise cu lumânări, în vremea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din urmă. Li se păruse mai curat, mai bine înţolit, mai mândru bărbat, decât toţi schimnicii văzuţi de ele până atunci. Nici mersul lui, de om care înoată, nu li păruse urît. Maica Agapia, şugubeaţă de soiul ei, îi prefăcea mersul prin casă, între prietene, la o cafeluţă.

Călugărul nu simţise fierberea din jurul său, cu gândul dus, grăbit să'şi gate marfa, să dea pe la casa Ţigăncii, să afle despre Magdalina. Mai târziu, în pustietatea Bârlogului, avea să'şi aducă aminte călugărul unele priviri lâncede, unele suspine strecurate prin vârful buzelor.

Dar toate acestea, îndrăgostitul avea să le adaoge la dorul lui pentru Magdalina. Numai pe ea o împodobia cu tot ce culegea din lume frumos, cu tot ce'l îmbia viaţa.

Magdalina, de cum putù să umble, se duse să'şi vadă copilul. Il găsì înfăşurat în scutece, dormind în copăiţa aşezată pe marginea unui lăvicer. Se plecă asupră'i, sprijinindu-se în amândouă mânile de capetele troacii. Il sorbì cu ochii îndelung, cu bătăi de inimă tari, urcate până 'n gâtlej, sugrumată. Nu voia să-l treziască. Il sorbì, să nu-l mai uite, să i se tipăriască de-apururea în ochi, să'i umple mintea icoana micuţului. «Copilul meu! Ingerul meu! Suferinţa mea!» strigase în cugetul său mama.

Şi rostindu'şi în gând vorbele acestea duioase, două unde de lacrimi îi isvorîră nestăvilite din ochi şi'i curseră pe obraji, fierbinţi ca sângele. Pieptul începu a i se sbate; nu se mai stăpâni şi lăsă hohote mari să se reverse.

— Maică, da ce faci, maică? Fii bărbată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şopti nevasta lui Peiu, lângă ea, încercând s'o înlăture, udându-i-se şi ei ochii.

Pruncul, atins pe faţă de lacrămile clocotite ale mamei lui, deschise pleoapele, o văzu pe streină, se sperie parcă de negrul vesmintelor ce purta, începù să plângă, să ţipe.

Manca îl luă în braţe. Magdalina aruncă departe de ea rassa, dădu jos comănacul, şi rămase îmbrăcată laic, cu părul peste cap, se apropie de păpuşa de om, râzând cu ochii, cu gura, cu toată făptura ei, fericită.

— Norocul meu! rosti ea, cu glas tare, necugetând ce spune. Desfaşe'l, să'l văd!

Nerăbdătoare, întinse şi ea mânile să ajute, dar nu cutezà să tragă de faşe, să desfacă scutecele, ca şi cum copilul ar fi fost un crin şi s'ar fi putut scuturà de polen.

«U! U!» făcea ea, tremurând, tot mai minunată, pe măsură ce vedea pieptucul, umărul, coatele mici cu gropiţe în cărniţa moale şi rumenie ca florile piersicului şi ale mărului.

Căzu în genunchi, ca să'l primiască în braţe, despoiat, pe băeţelul de câteva săptămâni. Işi îngroapă faţa în el şi rămase aşa, pierdută vrăjită, clipă peste clipă.

Magdalina venise în casa lui Mihalache Peiu, ziua 'n amiaza mare, pe la orele două, şi numai într'amurg, când înţelese că înoptează, se putù rupe de pruncul ei.

Ajunsă acasă, nu simţì foamea, bău două bardace cu apă rece, şi de cum puse capul pe pernă, adormi. Era ostenită, istovită, fără să fi simţit.

Se trezi dimineaţa, ca în de obşte. Maica Elisaveta o cercetà, îndurerată, pătrunsă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sentimentele ce socotia că sbuciumă făptura fiică-si.

Nu era departe de adevăr, bătrâna. Ca 'n vis le vedea toate Magdalina, şi ochii ei căutau, printre cele văzute cu adevărat, icoana neştearsă din ochii ei, a copilului, o întregia cu silinţă când prindea să se şteargă, o lămuria, o luminà: ochii ţâncului licăriau, gurița înfloria ca răsura, mânuţele grăsuţe se mişcau ca ramuri de mărgean albit, ca flori dumnezeeşti.

Şi Magdalina zâmbia vedeniei sale, trecea printre lucruri, se da după treburi, le săvârşià bine ca un război de ţesut.

In biserică, printre maici, privì de astă dată cu vârtute, cu nepăsare. Comoara din inimă o întăria împotriva orcărei înfruntări. Păcatul se preschimbase în putere sufletească, în har. Nu'şi mai ţineà genele plecate, uità să se prefacă a suferì, ca să dobândiască, milă, să fie cruţată de răutăcioase întrebări, de viclene iscodiri. Şi blând se purtară de astă dată maicile, cele care voiră să'i vorbiască.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Venise toamna, cu zile bogate, aurite, fără zăduf, fără arşiţă, cu nopţi înalte sub covilti-rul uriaş al cerului rezemat pe culmile mun-ţilor, cu puzderia de stele, cu luna ca un suflet plămădit din lumină, împărtăşit tuturora. Şi hambarele se umplură din belşug cu bucate.

Dar firea îmbătrânià. Verdele începù să ia pe alocuri culoarea fierului. Ca de flacări, de rugină, de aur vechi, de aramă, începù să pară noianul frunzelor, uscate, scorojite. Pale de vânt uşoare, abia clătinând ramurile groase, scoteau sunet mare din secatele foi, şi ca fluturi morţi, mii de frunze, unele încă verzi, se desfăceau de pe mlade, se legănau câtva în aer, plutind, sau picau ca asvârlite pe ţărână. Iarba se vestejià, stârpită, veche.

Şi vremea se schimbă cu hotărîre. Nemărginirea de sus se strânse; scundă se făcù bolta, cenuşie, mâhnită. Pasările călătoare plecaseră; cântecul, în codri şi zăvoae, amuţi. Vânturi iabraşe, cu dinadinsul parcă, nu lăsau o creangă nesbătută. Frunza, mântuită, începù să cadă moartă; întreagă firea se despodobì; pomii părură mânjiţi cu cărbune pe fundul mohorît

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

al zării, ploi se cernură dese, statornic, putrede. Turburi şi mânioase porniră apele către şes, în mormăit de supărare.

Magdalina se ducea des, şi de câte două ori pe săptămână, să'şi vadă băiatul. Vremii rele nu'i găsia cusur, dimpotrivă: abia erau drumurile mai pustii şi n'aveà cine s'o vadă şi s'o cunoască.

Maica Elisaveta murmurà, când o vedeà pregătindu-se de ducă, dar ce'i puteà face? Trecuse şi ea prin dorul şi bucuriile aceleà. Oftà! şi se aşezà la război, cu ochii pe urzeală, în mare tàcere. Ea ştià de acum şi cine e tatăl copilului şi unde se duce fie-sa. Tot mumă, şi tot păcătoasă şi ea.

Magdalina se oprià mai întâi la casa Ţigăncii. Ii sărià şi-aicea inima, să nu dea peste careva, să nu găsiască închisă coliba, deşi pusese lucrul la cale mai dinainte. I se întâmplà să se întoarne mofluză dela bordeiul tăinuitoarei. Căci ea nu mai pornià spre Târgul Mic, decât schimbată la vestminte. Işi lua rassa de deasupra, călugărească, şi comanacul şi se împlăşcà cu o malotea, iar pe cap se înfofolià cu o cârpă groasă de lână, până în dreptul nasului pe dedesubt, şi până peste pleoape deasupra. Călcà noroiul mâlos al ulițelor nepietruite, desfundate ca cu plugul de roţile carelor şi de scurgerea ploilor, şi ajungea ostenită de atâta luptă cu picioarele prin glod, de opintire în răspărul vântului nestăvilit de casele scunde şi rare, ocolite de ogrăzi largi.

Copilul începuse s'o cunoască. Intindea mânile spre ea râzând, da din picioruşe, gânguria. Ea nu puneà dintr'odată mânile pe el,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aşteptà să i se încălziască, privind plecată asupră'i, cu lăcomie, cu dragoste. I se părea că n'a mai fost şi nu se află pe lume copil mai frumos şi mai isteţ, ca al ei. Dacă erà în stare el s'o cunoască! — s'a mai pomenit aşa deşteptăciune la un prunc de câteva luni?

Când îl luà în braţe, simţia lângă inima ei toată partea de paradis, făgăduită omului de când i-a zâmbit soarele întâi.

Uitându-se adânc în faţa ei, ca să vadă cum primeşte vestea, găzdoaia îi spuse Magdalinei că Damian, tatăl copilului, a fost pe acolo.

Măicuţa trăsări, se gândi bine, şi întrebă:

— Şi i-a lăsat cevà?

Nu, nu'i lăsase nimic, tatăl.

— L-a sărutat? întrebase mai apoi muma.

Să-l pupe? Nu, l-ar fi speriat. Dar s'a uitat cu mare drag la el, şi nu'i mai venia să plece. De altfel, Dănel îi semănà, de parcă erà bucăţică ruptă.

Nevasta lui Peiu înţelese şi se mirà, că maica nu şi-a mai văzut iubitul. Fireşte, monaha nu se aşteptase să aibă un copil. In vremea sarcinii îi purtase mânie... Cu adevărat, e tare greu pentru o maică. Aşa, de-o plăcere, păcat neştiut, tăinuit, mai merge. Şi ce copil frumos au. Il iubia şi ea, că'i da ţâţă doar, dar mite ei, părinţii lui, muma care'l născuse?

Doica se aşteptase să'l mai vadă în pragul casei sale pe Damian. Nu-l văzuse; şi'i venia peste mână s'o întrebe pe maica, ce şi cum se poate. Dacă nu se mai văzuseră, cum se părea. au să se întâlniască ei, măicuţa şi monahul, iar, ca mai înainte, la Ţigancă, unde'şi avuseseră cuibul şi unde se schimbà de haine

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Magdalina, când pornia spre Târgul-Mic? Nici zuliarele şi cuvioasele maici dela Trofina nu erau dumerite, dacă cu adevărat mai trăiesc împreună, Magdalina cu părintele Damian. Credinţa, că se tem de năpasta copiilor, dobândise crezământ, avea temei şi la ele.

Damian încercase de vreo două ori să deà ochii cu draga lui. N'avusese noroc. Găsise bordeiul Stancei închis şi nu cutezase să vină la casa maicii Elisaveta. Pe soacra lui, o socotia îndreptăţită vinovatul să'l ocărască, să'l ruşineze cumplit. Ar fi îndurat însă şi obijduirea, dacă i s'ar fi îngăduit apoi să stea de vorbă între patru ochi cu Magdalina, să se desvinovăţiască faţă de ea, dacă erà nevoe, să o îmbuneze, să verse plinul inimii lui în inima ei.

Crezuse că, de îndată ce va fi lumânărar, va aveà bani. Starițul îi dase, ce'i drept, patruzeci de lei, şi el nici că se aşteptase la mai mult; dar cu aceştia, ca să meargă treaba, Damian cumpărase ceară.

Trăsese nădejde să vină într'o bună zi la Stanca, să dea acolo ochii cu Magdalina pe neaşteptate, să'i pună în palmă o sumă frumoasă de bani: «pentru copilul nostru! ca să'i cumperi ce'i vrea; ca să'l porţi boereşte!»

Şi iată că tot se sbăteà în nevoe. Dar toate's cu rost şi vin la rând. Se mai împrumutase, chiar dela preacuviosul starițj; cumpărase câtă ceară găsise şi, după ce aveà să toarne făclii la peste o sută de kilograme, aveà în sfârşit să se plătiască de datorie şi să aibă bani. Fireşte, tot trebuia să'şi mai opriască pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
muzeuldigital.ro/ro/mdr/1901-1932

cumpărare de ceară, ca iar să facă lumânări şi iar să le vândă.

Nu i se mai năzărise că-l vede pe răposatul părinte Onufrie. Spaima şi nemernicia prin care trecuse, nu'l mai cuprinseseră gata să'l răpună. Din noaptea în care stase ghemuit în pragul uşii, afară, în vuetul vijeliei, şi fusese găzduit de către ziuă de cuviosul Ieronim, prinsese curaj.

Venise ziua 'n amiază mare, odihnit, în tinda şi în chilia lui; găsise candela arzând, ca toate candelele, la icoană; nimic nu'i vorbise, nicì măcar de trecerea unui suflet pe-acolo, şi înţelesese că aiurase, că avusese friguri, că fusese neom în noaptea aceea. Nu mai aveà nici banii răposatului la el, afară de partea ce i o dăruise starițul. Dacă mortul aveà socoteli de răfuit, aveà să le ceară prea cuviosului Senar, carele nu agonisià pentru dânsul, ci pentru fapte bune, creştineşti.

Şi-apoi erà erezie credinţa 'n stafii. In nici una din vieţile sfinţilor nu găsise Damian o dovadă că sunt strigoi, că pot morţii eşi din morminte, mai nainte de judecata de-apoi, şi că sufletele rămân, ca liliecii 'n poduri, în cămări, cu gând rău asupra celor răi. Eretic fusese, şi Damian îşi întărià cugetul, bucuros că păcătuise.

Fiorii fricii când şi când tot 'l mai cutreerau, se 'nţelege. De aceea aveà nevoe de atâta chibzuială. Mai ales după slujba de noapte, când, întors dela biserică, se strecurà însuşi ca o arătare în tindă, iar umbra lui, când se întorceà să închidă uşa, ca alt ins, se ridicà pe pereţi, ca să se facă om parcă şi sporià,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sta să'l coprindă; mai ales atunci inima'i se pornià să batã crâncen, capul i se plecà şi limba începeà să i se iege, încercând a rostî «milueşte-mă Doamne, după mare mila Ta!» Şi se certà în aceiaş vreme: «Ce nebun sunt! Cine-ar crede? Eretic!»

Dar de cum venià fățiş în zarea luminii candelei, în iatacul lui, umbra i se da după spate, şi omul se liniştià.

Stariţul Senar erà bolnav. Răcise la un drum făcut anume pentru Damian. Fără ca să'i fi spus ceva, prea cuviosul plecase în pofida vremii ploioase de toamnă adâncă, de-a dreptul la episcop, ca să'l roage a-l înălţà pe cucernicul monah Damian, la treaptă de ierodiacon,— căci citeşte plin de evlavie, frumos cum nu se mai poate, şi cunoaşte tot tipicul slujbelor.

Ca să'i fie rugămintea împlinită mai uşor, stariţul aveà să ceară dela Monahul său voia să inveliască cu şindrilă biserica Bârlogului, al cărei acoperiş se ciuruise. Dăruia cu o mână, şi primià cu alta diaconia lui Damian, meritată.

Episcopul, de curând ridicat în scaun, încă nu'şi făcuse nume prin monastiri. Inaintaşul lui, bătrân gârbov, se înălţase la cea mai crâncenă mărire: ajunsese mitropolit.

Părintele Senar, venit din sălbăticia unui bârlog de urs, la treptele scaunului episcopal, îşi potrivise de treizeci de ori vorbele ce aveà să le rostiască, până să fie primit. Călugări, oameni de casă ai arhiereului, îl iscodiseră, voiseră să afle ce vrea şi să'i dea a înţelege că prin ei se poate mai lesne dobândi orice. Văzură însă că e greu de cap. Il lăsară mult şi bine să aştepte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când îl primì, în sfârşit, chiriarhul, stariţul îşi pierduse firul amintirii. Deschise gura, descleştându'şi-o, înaintea unui prelat care mirosià a cucoană mare, îmbrăcat în foşnitoare mătase neagră. Mânile chiriarhului erau albe, fragede, pufoase. Unghiile îi erau trandafirii, curate ca ciocul porumbiţei, lungi şi subţiri. Barba, în care nu se cuvine să intre foarfeca, hotărît că era îngrijită chiar în ziua aceea, şi poate zilnic, de un bărbier iscusit. Purtà guler, ca domnii, şi mânecuţe albe, «manşete» scrobite şi strălucitoare.

«Adevărat că sunt o boaită de călugăr!» îi venì în minte părintelui Senar, privindu'şi stăpânul.

— Ce este, cuvioase? îl întrebă nepăsător şi certăreţ superiorul. De ce ţi-ai lăsat păstoria şi-ai venit încoace nechemat? Ce păs te poartă?

— Prea Sfinte, plecă fruntea umilitul schimnic, sunt bătrân de-acu...

— Te văd eu cum eşti...

— Cu agoniseala mea de o viaţă 'ntreagă, vreau să dreg acoperişul bisericil noastre, dela Bârlogul...

— Dar nu ştii carte? Puteai să scrii... Să pierzi atâta vreme şi mie şi ţie..

— Vreau binecuvântarea Prea Sfinţiei Tale şi învoirea la...

— Autorizaţie pentru acoperiş...

— Şi socotiam să mă rog a'l cinsti pe un prea vrednic călugăr cu cinul diaconesc...

— Aha! vreai să faci un diacon! Nu cum-va ţi-e fecior?... Cam aşa le faceţi!

Senar se înroşì, se învineţì, se încruntă şi privì drept în faţa episcopului. Dar acesta nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se da; îl privia ca pe un dobitoc, care a prins să vorbiască, şi el îl îngădue o clipă două.

— E de neam, călugărul? Te-a trimis cineva cu ceva, la mine, pentru el, or e om cu stare?

— Citeşte cum nu se poate mai frumos!...

— Ce'mi cântă ăsta? murmură episcopul.

Şi tot el, cu glas tare:

— Dar de cântat?

— Mai puţin.

— Mi-ar trebui aici, şi arătă cu capul către biserica episcopală apropiată, — un cântăreţ bun... la să vezi dacă ai aşà ceva.

— Nu, prea sfinte...

— Atât aveai de spus?... Şi cum ai venit? Cu ce?

— Pe jos, tot drumul..

Arhiereului îi veni să surâdă:

— Ai venit cu mânile goale...

Şi de odată uşa se deschise şi, cu părul ciufulit, speriat, un tânăr frate înaintă în camera foarte încăpătoare şi şueră către episcop:

— A venit domnul ministru!...

— Aiurezi? Eşti nebun? se îngrozi la rându'i arhiereul.

Din jeţul larg, în care sta rezemat, cu silă şi dispreţ în toată înfăţişarea lui, sări ca ars.

Pe uşa rămasă deschisă de perete se vedeà un cârd de oameni venind, de-ai casei şi doi streini, în frunte cu un domn în straie nemţeşti.

Zărindu'l pe ministru, episcopul ridică braţele în aer, mânicile largi îi fluturară pe coate şi, cu cel mai înalt glas, rostì sub tavanul înalt, întru întâmpinarea mosafirului înfricoşetor;

— Sunt un păcătos, taică! sunt păcătos!

Şi scuturându'şi pe umeri coama neagră,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

măslinie pe ici pe colo, cănită, cu barba 'n vânt, urmă:

— Dar mai păcătoşi decât mine sunt deputaţii şi senatorii, care mi-au luat banii, mulţi bani, ca să mă ridice 'n scaun, —încât şi astăzi sunt dator la o lume!...

Domnul, ministrul, era tânăr, slab, cu fruntea înaltă, cu ochelari pe nas, cu privirea săgetătoare. Chipul cum îl primia Prea Sfântul, mărturisind şi împovărându-se, îi tăe din asprimea cu care privia şi din hotărîrea cu care călcase, îndreptându-se către «marele păcătos».

Părintele Senar se strecură, neluat în seamă, în curtea episcopiei, stătù o vreme acolo nedumerit, îngrozit, apoi luă înapoi spre casă, calea în zadar umblată.

Toate acestea i le istorisì lui Damian, aşà precum urmaseră.

— Fătul meu, încheiase el, asemenea om nu va rămâne mult în diregătoria cu care a fost cinstit. Azi, mâine, se rostogoleşte cu ruşine Aşà că, diaconia ta, la care mă gândesc necurmat, vine!

Damian îl îngrijì pe bătrânul bun cu el ca un tată. Ca să'i fie mai aproape, dormia în tinda casei lui.

Nu mai avea însă când să se ducă la Trofina, când să dea ochii cu Magdalina! Şi dorul de ea şi nevoia de femee, sporiau în inima şi în trupul omului tânăr, care apucase a cunoaşte îmbrăţişarea, a'şi amăgì nevoia de fericire cu aşteptarea ei.

De Crăciun, stariţul se însănătoşise. Damian, care îi ţinuse locul şi'i împlinia poruncile, intrase în rândul celorlalţi monahi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vremea nu se burzuluise. Ninsese domol, ca pentru împodobirea negrului pământ şi-a celor nemişcătoare depe faţa lui. Svonul apelor amuţise. Era linişte, albise peste tot coprinsul, numai cetina brazilor sta verde sub purcoae de zăpadă. Soarele, de aur, fără pară, învineţia omătul pe alocuri sau îi da scânteeri mărunte, de licurici semănaţi pe argint. Ţuguiatele colibe ale monastirii, toate sub gluguş de nea, parcă dormiau în liniştea de nici o şoaptă, de nici un foşnet turburată.

Şi dorul lui sporia în pustia frumuseţe, dulce şi tristă. Avea şaizeci de kilograme de lumânări, dar aşteptà să aibă un om de ajutorinţă, ca să le poată duce spre vânzare. Nu mai erà îmbiat să plece aşà, fără nici o treabă, de teama că s'ar înturnà fără s'o fi văzut pe Magdalina, fără să fi aflat, măcar dela Ţigancă, ce face draga, păcatul şi suferinţa lui. Atâtea drumuri zadarnice, câte bătuse, îl descurajaseră.

In a patra zi de Crăciun, venì un ţăran călare. Trase la părintele Conon. Ii adusese pe semne acestuia rachiu şi altora tutun şi foiţă. Conon, bucătarul monastirii, tremurà tot sub rassa lui soioasă, ochii'i se aprindeau ca jarul, când vedea o garoafă şi bănuià într'însa drojdie or secărică.

Damian îl zărise într'o zi, punând, faţă cu acelaş ţăran venit acum, un clondir la gură. Repede îl privise Conon clondirul, repede îi scosese dopul de ştiulete şi, ca un orb care vedeà lumina pentru întâia dată, ridicase sus capul, cu fruntea spre cer, ca într'o proslăvire a soarelui. Aşà, cu ochii slăvitori spre înălţime, trăsese, supsese îndelung. Iar în vremea asta,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spatele i se sbăteà, i se aşezà, picioarele i se înţepeniau. Era ca şi când omul primia, pe gâtlej, un şarpe, şi'i făceà loc, în trup, încălzit, fericit.

Patima cu care băuse părintele Conon n'o putea uità Damian, îl pusese pe gânduri atunci de demult, şi'l înfricoşase. Searbede şi mărunte i se păruseră bucuriile sortite cugetului de către evlavie, post, rugăciune. Stearpă i se arătase întreaga'i viaţă, văzută dintr'odată, dela copilărie până 'n ceasul acela. Şi Conon se putea fericì adesea, căci nu erà peste măsură de greu să aibă la o săptămână odată un clondir de rachiu! Şi gândul lui Damian, care era numai de doi ani venit la monastire pe-atunci, se îndreptase către femee, cel mai cumplit dintre păcate. N'o strânsese de trupul lui, simţind'o până'n măduva oaselor, nu apucase a o cunoaşte pe Magdalina. Şi gândindu-se la femee, îşi pusese palmele peste ochi, peste fruntea fierbinte, şi se adâncise în taina aceasta, plin de întrebare. Nu făcuse Dumnezeu tatăl cu mânile sale din lut pe femee, anume ca să'i fie tovarăş primului om? Iar izgonindu'l din Eden, nu le poruncise să fie pururea nedespărţiţi blestemându'i să se îmmulţiască? Cum s'ar fi putut îmmulţì, decât trăind la olaltă, aşà precum se trăia în sate şi'n oraşe? Iar tot omul, mitropolitul chiar, nu'şi datorà viaţa unirii acesteia dintre bărbat şi muere? De ce dar era spurcată pentru sfânta biserică legătura aceasta, pe care o îngăduià pe de altă parte prin taina cununiei?

Şi singur îşi răspundeà şi astă-zi, când îşi puneà aceeaş întrebare: legământul cununiei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întărit de preoţi, sfânt este! dar şi mai sfânt decât el este omul carele trăieşte singur, fără patimi, slăvindu'l pe cel Atotputernic! Sfânt, şi mai sfânt aşa dar! De ce ai fi una, şi n'ai fi alta? se nedumeria tot el.

Şi călugărul îşi aducea aminte, că lumea din care plecase nu era nici ea fericită. Işi văzuse pe soră-sa bătută, înjosită de bărbat, dorindu'şi peirea. In nici o casă nu văzuse bună înţelegere. Nu rămnise la traiul nici unei perechi omeneşti. Certuri între părinţi şi copii, ură între bărbat şi nevastă. Nici cârciumele nu erau ademenitoare, decât dacă se întâmpla să cânte vreun lăutar meşter. Şi-acolo era veşnic gâlceavă şi încăerare. Vrajba sta alături de omor. Oameni beţi, cu chipurile schimonosite, cu ochii de nebuni şi de fiară, cu gurile moi şi băloase, înjurau, se oţăriau, beau mereu, până cădeau pe podele, ca să horcăe prin somn ca vita înjunghiată rău.

Frânturi din gândurile acestea vechi le alunga Damian din minte necontenit. Ii veniseră la vederea omului care aducea rachiu părintelui Conon. Stătu de vorbă cu ţăranul, şi acesta primì bucuros să'i ajute. Avea să'l cinstiască. Cu învoirea starițului, plecarea fu hotărîtă pe a doua zi, dis de dimineaţă.

Drumurile nu erau înămeţite; iarna fusese blajină, fără viscol. Damian îşi luă un toiag, moştenire dela părintele Onufrie, ca să se razeme la gheţuşuri. Sarcina de lumânări avea s'o poarte toată calul, deprins cu muntele şi vara şi iarna. De tâlhari nu se mai pomenia, trecuseră pe semne pe alte meleaguri, or fuseseră prinşi, — după zisa unora.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ajunse cu bine; își desfăcu marfa, îl plătî pe țăran și se despărți de el.

Se odihnise puțin, stând de vorbă cu negustorii, și dădu fuga până la bordeiul Stancei. Acum, de cum îl zăria i se tăiau picioarele. Numai departe de el își mai putea face închipuiri fericite. O găsì pe Țigancă, singură. Dar Magdalina trecuse pe acolo cu o jumătate de ceas mai nainte. Stanca se mirà cum de n'o întâlnise. Iată, vesmintele călugărești erau aci, măicuța se dusese în Târgu Mic, să'și vadă copilul.

Damian se așezase pe un colț de pat, să răsufle. Dar nu avu răbdare să se odihniască temeinic; o porni la drum, hotărît s'o vadă pe draga lui, numai dor, fără patimă. Slabă e judecata omului, se gândia el pe drum, și înverșunate sunt patimele sale.

Il întâmpină însăși Magdalina, în tinda casei lui Peiu. Il zărise la poartă, și'i trecuse prin cap, într'un vârtej de mânie, să'i iasă înainte și să'l întrebe pe cine caută. El n'avea ce căutà acolo! Numai ea purtase de grije copilului, numai ea suferise pentru el, dase ochii cu moartea; numai ea cheltuise pentru creșterea lui.

Dar de cum se deschisese ușa, cu temere, și cel care o ținuse 'n brațe cu lacrămi pe obraz se strecurase în nelămuritul tindei. — femeia amuțise. Numai ochii ei rămăseseră neprimitori, crunți.

Damian o ghicise, mai mult decât o văzuse, în straele de casă, lumești; pornise către dânsa și se oprise locului. Simțise că stârnește gânduri protivnice, privirile măicuței îl înfruntaseră, îl săgetaseră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Vremea trecea, fără să-i apropie, depărtându-i ca o gârlă neagră. Tăceau amândoi. Pereții tindei parcă se depărtaseră. Un cocoș trâmbiță afară puternic. O găină, eșită de pe unde va, în tindă chiar, cloncănia mereu, n'avea astâmpăr, făcuse un ou! Cei doi, parcă nu auziau, triști, posomoriți, la câți-va pași departe unul de altul, și totuș ca răzniți!

Magdalina oftă, descurajată, scârbită, și, tot fără cuvânt, intră în casă. Damian o urmă, — parcă trăgeă o ghiulea după el. Dădu bună ziua găzdoaei, în loc s'o binecuvânteze, și nu luă seama.

Copilul dormia. Fetița lui Peiu dormia și ea, în altă albie. Podinele, între cele două paturi de scânduri, erau acoperite cu o cergă lungă, vărgată. In capetele paturilor, două maldăre de perne și de țoale se înălțau până'n grinzile de lemn negricios al încăperii. Pereții erau albi, văruiți. Patru icoane erau înșirate de către răsărit. Pe un lăvicer, tolănită, o pisică strângea și ridica din pleoape.

Damian, negăsindu-și locul, se rezemase de un perete și ochii lui mergeau când spre copil, când spre Magdalina, care ședeă pe un colț de pat, strâmtorată, ca de ducă.

El făcu un semn doicii să iasă în tindă și eși și el.

— Ți-a plătit măicuța pe luna ce vine? întrebă monahul.

— Nu, doar pe asta.

— Și cât îți plătește?

— Douăzeci de lei...

— Bine, iacă-tă pentru două luni, și uite să'i mai dai, după ce-oi pleca eu, douăzeci de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.muzeuldigital.ro/mdr/1901-1932

lei, ca să'i cumpere băiatului ce va crede de cuviinţă.

O bucurie mare o coprinse pe găzdoae. De cum puse mâna pe bani, pe trei hârtii, cu o mişcare zorită intră în casă şi repede şoptì maichii:

— Mi-a dat şaizeci de lei pentru cuvioşia ta...

Damian intră iarăş. Fără să vrea, Magdalina aruncase o privire spre uşe, când se deschidea; şi privirea aceasta era îmbunată, iar pe buzele maicii flutură un surâs. Parcă un duh de împăcăciune se strecurase în casă.

Intr'un clic de sbenguială, — visa frumos pe semne, — pruncul se trezi din somn şi începù să se întindă în scutecele şi 'n faşa, care'l nemulţumi îndată.

Muma se apropie de el, înviorată. In casă era cald. Vatra era roşie de jar.

— Ia să'l desfăşem pe Dănel, că nu e frig, zise cântăreţ Magdalina.

Şi mânile ei umblau cu gingăşie în jurul trupului fraged, urmărite cu nesaţiu de ochii căiugărului, ca nişte minunăţii.

Când pruncul fu desfăşat, gol tot, şi când, simţindu-se slobod în legături, începu să dea din picioare, să'şi arate genunchii ca învăluiţi în foi de floare albă şi gropiţele din coate, să râdă, să chiue, să gângure, muma rămase în extaz, ca înaintea unei privelişti din rai.

Damian, în picioare, privise mai întâi mai mult la Magdalina, decât la fecioru-său. Dar pruncul rumen, dolofan, voios, îl fură de la o vreme. Viaţa plăpândă, sănătoasă, desăvârşită cu toată micimea şi plăpânzenia ei, îl apropie, fără să'şi dea seama, şi'l aplecă tot mai mult

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Digitizarea realizată în 1900 - 2022

de grumaz către ea, ca o taină, ca o minune, ca o vraje.

Şi era al lui copilul acesta! De necrezut! Beţia mai întâi, apoi sălbătăcia, sminteala, care'l prăbuşise asupra unei necunoscute femei, era răsplătită aşa, cu o viaţă nouă, proaspătă ca roua, dulce ca floarea cea mai miresmată! Fără preget îl mustrase cugetul, că săvârşise păcatul cel dela Adam, şi'l chinuia cu atât mai avan, cu cât semănase în el dorul de femee, de Magdalina aceasta, şi înţelegea lămurit că numai moartea avea să'i secе dragostea şi dorinţa. Îl pedepsise Dumnezeu pentru cele săvârşite? Şi însăşi Magdalina, nu era răsplătită de toate chinurile şi spaimele sale?

Gândurile şi întrebările acestea trecură grabnic prin mintea lui Damian. Mirat, fermecat, privia, sorbia priveliştea simplă: un prunc în albie rîzând şi chiuind. Erau atât de apropiaţi, tatăl şi muma, prin copil! De pe chipurile lor pierise de tot umbra tristeţii.

— Ce drag mi-e! rosti argintiu, Magdalina, şi ochii ei se înălţară de pe micuţ într'ai lui Damian.

— Şi mie! grăi bărbatul, pătruns de bucuria clipei aceleia senine şi calde.

— Ai mai fost odată pe-aici şi nici nu l-ai sărutat!... spuse cu blândă mustrare, măicuţa. De când ţi-e aşa de drag?

— Să'l înţep cu barba? Plânge, îl sperii! Drept să vorbesc: acuma, uite, am simţit cât mi-e de scump!... A trebuit să-l văd cu maică-sa alături, pe semne...

Femeia înţelesese că Damian îl iubia de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acum pe copil, că apucase a-l iubi. găsind-o pe ea lângă el, că'l iubia prin ea. Şi iată că dragostea lui Damian pentru dânsa o măguli, o mulţumì.

— Ce slută trebuie să fiu, în hainele astea lumeşti! zise ea, aşezându-şi polcuţa pe trup.

— Urîtă n'ai fost niciodată! o îmbrăţise cu privirea Damian. Tare mi-era dor să te văd. Şi lângă băiatul nostru aşa de bine ce'ţi şade!

Doica îi făcu semn măicuţei că are să'i spună ceva. Magdalina se ridică, văzu că afară se lasă amurgul, oftă şi, ducându-se după doică, se găti şi de plecare.

— Pentru că văd că nu te grăbeşti, cuvioşia ta, zise ea, am să plec eu mai întâi. Impreună să eşim din casă, nu se poate! Şi mă grăbesc. Mă caută maica Elsaveta.

Magdalina plecase, Damian o urmări cu ochii prin fereastră, cum se pierde grăbită, în cenuşiul serii. Doica aprinsese o gazorniţă. Tatăl întoarse iarăş ochii spre copil. Manca îl înfăşase pe micuţ, şi'i da să sugă. Pieptul desfăcut al femeii nu'l turbura pe monah. Ţăranca, rotofee, spătoasă, cu sânul doldora, nici nu se sfia de privirea senină a tânărului călugăr.

Făcând în gând socoteala zilei aceleia, Damian era mulţumit. Magdalina se 'mpăcase cu el; vânduse marfa şi'i mai rămăseseră ceva bani; fusese în stare, în sfârşit, să dea din punga lui în ziua aceea, şaizeci de lei; avea de ce să fie mulţumit! Cu recunoştinţă şi dragoste i se opriră îndelung iarăş ochii la Dănel. Pruncul sugea cu atâta poftă, că taică-sau îşi aduse aminte că şi lui îi e foame. Dar merin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

dele, câte le avusese învelite într'o hârtie, se sfârşiseră.

Sărută copilul, îşi luă ziua bună dela găzdoae. Nu intră în hanul lui Betejilă. Se temea să nu'l cunoască, să nu'l fi văzut care-va intrând în casa lui Peiu.

Se înoptase. Un miros de carne friptă pe cărbuni îl ademeni. Amintiri vechi întovărăşiră mirosul tare, cald, sălbatec, amintiri de refenele, de ospeţe îmbelşugate, văzute dela uşe, ocărîte în gând ca o desfrânare, şi jinduite totuş, cu mâhnire, ca o treaptă şi o plăcere cari nu'i sunt date fite cui să le atingă. Figuri uitate, văzute poate numai odată, de inşi spătoşi, pântecoşi, răsturnaţi cu trufie şi mişcându-se din spătarul scaunului până peste masă, ca să înfulece mestecând apoi cu gura plină, tresăriră înaintea călugărului, ca într'o negură.

Damian se opri la cârciuma îmbietoare, şovăind mai întâi, trăgând cu urechea. N'ar fi vrut să dea peste vreun zaiafet. Nu auzi nici un sgomot şi intră.

Chiar lângă uşe se afla grătarul şi sfârîiau pe el fâşii de carne rumenă, cârnăciori şi trandafiri. Jarul licăria ca o bucurie nestăpânită; mirosul făcea gura să mestece de-a surda.

La monastire nu avea prilej Damian să mănânce carne, mai ales de vită. Câte o pasăre, se întâmpla să le mai pice: veniau ţărani cu plocoane, pentru a fi pomeniţi.

Din cele vr'o zece mese, câte erau în cârcima neaşteptat de cuprinzătoare,— i se păruse mică monahului de afară — numai patru erau prinse. Un băetan sprinten îi sări înainte şi-l întrebă ce porunceşte şi unde se aşează.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-19

Foamea sporise 'n el crâncen de când intrase în crâşmă. Voia o fleică şi patru cărnaţi. Fără să cerceteze în juru'i cu de-amănuntul, cine era în local, îşi alese un colţ dosnic.

Lumina gălbue a lămpilor atârnate de tavan începu să-i desluşiască bine pe cei dela celelalte mese. Ochii lui erau deprinşi cu întunecimea. Numai pe vre-o doi inşi, lăsaţi cu trândăvie în scaune, nu'i zări de după alţii cumsecade. Dar nu se gândia la ei.

Băiatul îi puse dinainte pe masă pâine şi tacăm şi-apoi, la repezeală, un ţoi de rachiu. Damian nu ceruse băutură. Dar toată lumea bea în jurul lui, ţoiul era micuţ, se afla doar la cârciumă şi de mult nu mai gustase rachiu.

Puse ţoiul la gură, îl ridică în sus, şi'l lăsă pe masă gol pe jumătate. Inghiţind, mişcând limba, buzele în jurul gingiilor, simţi că'i place. Hotărît că era bun! Bău şi restul. O căldură plăcută i se răspândi în trup, din stomac. Se scutură, ca şi cum îi făcu loc căldurii plăcute în toate mădularele; bătu din pleoape. Puse iarăş ţoiul la gură, cu gând să mai bea, dar era gol şi îl lăsă pe masă cu răsunet.

— Vine! strigă băiatul.

Şi fără multă trecere de vreme, sprintenul băetan puse pe masa călugărului o jumătate de litră de drojdie.

Damian tresări şovăelnic. Dar nu avu când să spună că n'a poruncit rachiu. La celelalte mese lumea bea, mâni se ridicau şi duceau şi sticle şi pahare de câte o litră spre gură. Şi nimeni nu'i lua seama. Damian puse sticluţa la buze şi bău.

Desbrăcă rassa. Işi scoase potcapiul şi le

Muzeul Digital al Romanului Românesc

puse alături pe un scaun. Uşor, mlădios, înviorat, vesel, căută cu ochii printre tovarăşii de cârciumă, rupând din jumătatea de pâine depe masa lui şi sugând la răstimpuri din clondiraş.

Intunecată fusese viaţa lui, dar astăzi avusese o zi de pomină! Toate se îndreptau. Magdalina îl iubia; avea bani; copil frumos ca al lui nu avea nimeni, şi nimeni nu'l ştia; la monastire era tare şi mare, el era starıţ, şi pe curând avea să fie hirotonisit ierodiacon!

Când veniră cârnaţii, aşa de frumoşi i se părură, că mai porunci patru.

Cârciuma se umpluse de lume, fără să ia seama Damian. O lăută începu să scârţâe, apoi să cânte. Ce lume mulţumită şi bună! Un chiot izbucnì dela o masă. Ce oameni de ispravă!

Rachiul se sfârşise. Băiatul aduse vin, o jumătate de kilogram. «De nu m'aş îmbătà», trecu prin mintea monahului, dar gândul pieri de grabă. Se făcuse bine de tot în cârciumă. Toată lumea se împrietenise, de pe la toate mesele se înălţà câte un glas, ca să se împreune cu aria cântată de lăutar.

De-acum mâncase, foamea şi-o potolise, ba chiar că se ghiftuise omul, dar nici gând n'avea să plece. Ii era nespus de bine.

Un om între două vârste, cu ochii bleoşdiţi, cu o barbă ca lipită pe obraz, rară, rezemat într'un umăr de spătarul scaunului său, ridica în bagdadie o voce sfâşietoare, duioasă, în ascultarea tuturora, alăturea cu cântecul susurat al lăutei şi în bătaia ţambalului.

Din partea iubitului
Voi fi talpă iadului!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaransilvaniei.ro/mdrr1901-1932

glăsuia 'nalt, omul care cânta şi cânta bine, pătruns de celece rostia.

Cu sticla lui de vin în mână, Damian se apropie de masa cântăreţului, înduioşat foarte. Cel care cântă, îşi îndreptă ochii către el, clătinând din cap şi tot cântând, întinse braţele şi'şi isprăvi stihul, îmbrăţişându'l pe călugăr.

Se strânseră 'n braţe şi se pupară mult, pe amândoi obrajii, cei doi necunoscuţi, bărboşi. Damian, cu lacrămi pe obraz, cântă şi el cuvintele care'i rupeau inima:

Din partea iubitului,
Voi fi talpă iadului!»

— Cântă'l tot pe ăsta, măi Ţigane! porunci noul prieten. Până la ziuă numai pe ăsta, mă!

Şi amândoi, întovărăşiţi de vioară şi ţambal, cântară 'n auzul şi 'n plăcerea tuturora, cântecul de dragoste şi mărturisirea păcatului.

Aproape de miezul nopţii, Damian frământa o chindie năpraznică, se prăbuşia în lături, răsturnând mesele, în tovărăşia altor patru inşi. Cântăreţul cu ochii bleojdiţi se răznise tocmai în ungherul în care cinase Damian şi dormia sforăind, cu braţele pe masă, cu capul odihnit pe ele, nezăticnit de larmăt.

Apoi se iscă o ceartă între un muşteriu, care cerea mereu vin, şi cârciumar, care voia să fie mai întâi plătit până la un ban.

Asta îl supără şi pe Damian; cârciumarul n'avea obraz, strică cheful oamenilor, cerea bani, parcă avea de-aface cu hoţii. Veselia se strică.

Pus la ambiţie de cârciumar, cu mare iscu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

sinţă, să plătiască, mușteriul nu avu cât se cuvenia şi Damian, mărinimos, împlinì el.

Lăutarii, care trăseseră cu ochiul, cerură şi ei să fie plătiţi. Dar lor le datorau toţi cei care petrecuseră, şi se adună pe dată cât li se cuvenia. Nu fură mulţumiţi: plecară, ocărîţi, goniţi.

Dar cheful se spărsese.

Damian se trezi, cu amintirea întreagă a cârciumei, mirat, întrebându-se unde se află, pe drumul care ducea la Bârlogul, rezemat de trunchiul unui copac, foarte departe încă de monastire. Se privi nedumerit: pulpanele rassei, cum sta îngenunchiat, atârnau de pământ, murdare; le muiase 'n noroi, călcase pe ele. Dar bine că n'o pierduse! Işi duse mână la cap: potcapiul era la locul lui! Urîte lucruri făcuse! Se ticăloşise oare? Fusese 'n stare să doarmă aşa, de-a 'n picioarele! Poate că mai dormise şi întins? Cine ştie dacă vestea beţiei, stricăciunii lui, n'avea să ajungă până la urechile starițului! Milostiveşte-te Doamne, de robul tău cel păcătos!

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Unii din călugări îşi văruiseră chiliile de Rusalii, alţii rămăseseră să le chivernisiască de sfinţii Petru şi Pavel. Mai din vreme, de sărbătorile Paştilor, nu se putuse, n'apucaseră să cumpere var, şi tot postul trecuse în frig şi 'n jilăveală. E târzie primăvara la munte şi nici râvna monahilor nu'i poate ţine loc.

Damian avea să îngrijiască şi el şi să'i dea altă faţă fostului sălaş al răposatului părinte Onufrie. Se apucase din zorii zilei a'şi cără lucrurile afară din chilie, mai întâi puţinele podoabe depe pereţi, icoana, candela şi negreşit patul: câteva scânduri groase, două capre de lemn, o subţire saltea de pae smăcinate, un ţol tărcat şi o plapumă de lână. Cărase apoi lucruri mărunte, hainele cu care eşa la biserică şi în lume, masa de brad din fruntea casei, o lădiţă, un scaun cu spată, unul fără şi altul în trei picioare, cismăresc. Se îmbrăcase omul pentru scuturat şi văruit, cu ce avusese mai vechi şi mai rupt. Capul nu şi'l acoperise, n'avea două potcapii; încălţase nişte bocanci sparţi şi scâlceiaţi, cu boturile căscate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca de ştiucă flămândă, nevăcsuiţi din alte vremuri.

Dădu afară, înaintea casei, dulapul rămas dela părintele Onufrie. Pânze de paiangen atârnau acum tot mai vădite în razele soarelui, ce începuseră să pătrundă în casă. Uşa de către tindă, uşa de către vatra monastirii, ferestrele, erau deschise. Aerul curgea prin cămări, ca viu. Damian goli şi tinda de ceaunul de topit ceară şi de puţinele lucruri ce coprindea. Se da după treabă, robotià uitând de toate, de Magdalina, de Dănel, al cărui chip îi răsărià mereu înainte, de cum stà în răgazul minţii, cu gândul gata ca fluturele să se aşeze. Nici la părintele Onufrie, al cărui cămin acesta fusese, nu i se abăteà gândul. Ingânà, tânărul călugăr, o cântare bisericească, tihnit în suflet şi ager la treabă.

Or şi ce muncă, cu rânduială săvârşită, odihneşte mintea şi răsplăteşte până şi puterile cheltuite cu ea. Omul se înlănţue întrânsa ca într'o cătuşe, din care nu se desface decât după odihnă. Iar câtă vreme e supus trebii, nu e turburat de gânduri.

Damian puse var într'un lighean hârbuit, turnase apă dela izvor peste el şi, zâmbind se uità cum fierbeà cu clocot în răceala apei şi se despicau fărâmaţi bolovanii cei albi. Erà şi aceasta o minune: un lucru mort care se înfierbântà ca de-o patimă, cu apă rece. Tânărul căutà o asemuire în cele omeneşti, şi n'o găsià. Avea însă de lucru, lăsă gândul de-o parte. Cine-va îi dădu bunăziua, şi adăogă:

— Eşti harnic, părinte Damian! O să isprăveşti de grabă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ştersese tavanul şi pereţii de praf, pregătise văruiala, începù să tragă cu bidineaua pe sus. Prin marea linişte ca de piatră a munţilor răzbăteà murmurul unui izvor prăvalnic. Fără să'şi deà seama, Damian ascultà sau îngăimà la olaltă svonul acela de apă călătoare.

Obosise ţinând capul pe spate, văruind; lăsă ochii în jos şi se opri din spoit. Oare ştersese el colbul în firida pe care parcă acum o băga de seamă ? Nu. Propti bidineaua într'un ungher. Dădu fuga după cârpa de şters praful, şi se întoarse îndată. Privi cu luare aminte în ochiul înfundat; erà ţesut tot cu păienjeniş. Şterse bine, apăsă prin colţuri şi iată că mâna i se înfundă, — o uşiţă tainică se deschisese sub apăsarea mânii.

Damian lăsă mâna în jos, cu petecă cu tot. Se zări ceva acolo, în fundătura din perete... Ce putea să fie ? Erà cu putinţă ? Nu se vedea de tot bine.

Dreapta lăsată 'n jos venì singură, grabnică, şi degetele scotociră înfrigurate tot locşorul tainic. Bani ! da, puteau să fie bani ! Banii părintelui Onufrie, o avere !

Genunchii omului izbiră 'n perete; capul se chinui să se întoarcă aşa ca ochii să vadă înăuntrul ascunzătorii, Dar nu mai erà nevoe: mâna apucase tot ce se găsià ascuns.

Damian băgă de seamă că gâfăe, şi îşi opri răsuflarea cu desăvârşire, îndelung. Işi aruncă ochii numai odată în palma făcută ghiară apucătoare şi, holbat, cu gura strâmbă, cu părul sbârlit, vîrî, îşi repezì banii în sân, cu o mână smintită, mână străină, care'i rupse cămaşa. Vuete multe îl năpădiră. Zăbranice de pâclă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neagră i se lăsară peste ochi, aci până la jumătate, aci peste toată vederea, încât abia zărià, aci i se luminà dinainte. Inima bătea grăbit şi puternic, şi bătaia se ridicà până la tâmple, unde ciocane izbiau nemilostiv.

O bucurie mare, dar nu veselă, îl coprinse, plină de îngrijorare, de teamă; îl încălzi de se simţì asudat, înfiorat, prea strâns în hainele lui cele mai vechi şi rupte.

Şi tresări: uşile, ferestrele erau deschise, şi se puteà să fie văzut! Fără îndoială că el hohotise până acum de bucurie, de fericire, şi că dacă l-ar fi văzut care-va cu gura întinsă până la urechi, încremenită în zâmbet şi 'n spaimă apoi, ar fi înţeles că un noroc fără pereche a căzut asupra lui, ca o stâncă din culme.

Se repezì să închidă uşa, dar bocancii lui, largi de sparţi ce erau, tropăiau grozav. Damian încetinì mersul la jumătate cale, ca un hoţ, călcând cu grije, ca şi cum, dacă i s'ar fi auzit pasul, tot binele lui s'ar fi risipit.

In trecere, închise fereastra mică din tindă, apoi uşa, şi rămase lângă ea. Gânduri peste gânduri îl năpădiră. Să fugă de îndată din monastire? Să se opriască o clipă la maici, ca s'o ia pe Magdalina şi amândoi să se tot ducă 'n lume? Dar copilul? Să'l ia şi pe el? Dar oare câţi bani avea? Şi dacă trece care-va acum pe dinaintea casei, nu se miră că de ce-a închis uşa? Magdalina avea să vreà să vie cu el? Dar oare câţi bani aveà? Câţi bani aveà?

Ameţit, se rezemase de uşe. Năvala gândurilor îl năucia. Să numere banii, fireşte. Poate că erau puţini. Părintele Onufrie nu murise din pricină că'i fusese tot avutul furat?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Unde i-ar putea număra? In casa asta nu erà un colț tainic, puteai să fii văzut de pretutindeni, ca într'o strachină! Să închidă și ușa care despărția tinda de chilie. Dar trebuia să iasă afară, ca să caute drugul de lemn de la ușa de către curte, ca să închidă cumsecade. Norocosul oftă, nenorocit, ostenit dintr'odată.

Damian eșì afară, printre boarfele lui scoase din casă. Altă dată le-ar fi privit eu grija stăpânului pentru singurul lui avut. Aveà aco și ceară, multe kilograme, pentru fabricat lumânări. Din întâmplare, acum ochii i se opriră pe icoana cu Mântuitorul pusă pe masă, alături de candelă. Și'i veni în minte monahului că lucrurile acestea sfinte nu fuseseră în casă, când el găsise banii. Un fior îl străbătu. Erà vreme multă de când sta el în sălașul răposatului Onufrie și nu dase de chichița cu bani. Ba chiar dereticase și văzuse și umblase prin firida aceea; dar Dumnezeu îi pusese solzi pe ochi ca să nu dea peste comoară! Și iată că de cum nu mai fuseseră în casă cele sfinte, icoana, candela comoara se desvăluise, se destăinuise ea singură. Dacă banii erau afurisiți? Dar părintele Onufrie se smintise de când cu venirea tâlharilor; dar cine știe? S'a întâmplat, s'a întâmplat așa, nu cotrobăise el bine prin firidă.

Soarele orbia, scăpărător de lumină. Prin vatra monastirii trecea în drumul său, cu capul plecat, preotul; alți doi călugări, înaintea căminurilor lor, stingeau var.

Fericitul întoarse capul către cimitir. Căută cu ochii, stăruitor, crucea de pe mormântul părintelui Onufrie. Erà acolo stăpânul banilor,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

putred acum, nimicit. Şi sufletul lui va fi sburat de mult în lumea cealaltă. Şi ce putea să aibă cu el? Ba chiar, dintre toţi tinerii călugări, el Damiàn îi fusese mai prieten, şi bătrânul aproape că-l iubise. Poate că se bucura în cer, că i-a găsit banii, că n'au încăput pe mâna altuia...

Un gând de recunoştinţă se înfiripă în mintea lui Damian, ochii'i zâmbiră. Uitase că'i trebuia drugul uşii. Se învârti zăbăuc printre lucruri. Işi aduse aminte, îşi puse mai întâi mâna la piept şi simţi lăgătura de hârtii, a banilor, găsită în ascunzătoare. Se linişti mult.

Intră în casă, încue bine uşa. Adusese cu el şi două din scândurile patului şi le puse în aşà chip în dreptul ferestrei, ca să nu'l poată vedea ce face în tinda lui, nici cel care şi-ar lipi capul de ochiul de geam şi s'ar chiondări avan să vadă înăuntru.

Se aşează jos pe pomosteală, scoase comoara din sân, o grămadă de foi de hârtie legate slab cu o sforicică, şi începù să cerceteze, să răsfoiască.

Inima iar începuse a'i bate pripit şi tare. Pe trei mari hârtii albastre citi răspicat: una mie lei! Va să zică aveà dintr'odată trei mii! Aşà cevà, el nu mai văzuse! Oare de unde le avusese părintele Onufrie? Să fi fost bune? Să fie aceştia chiar bani adevăraţi şi mii, chiar mii? Vezi'l Doamne pe robul tău şi nu'l rătăci, nu'l duce pe căile pierzării!

Mânile fericitului tremurau aşà de rău, că el se oprì din cercetat, nu mai puteà să numere. Aveà trei mii de lei! Erau poate adevăraţi banii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ăştia! Aminteri n'ar fi fost ascunşi! Şi ce păcate grele săvârşise el!

Şi-i veni în minte că poate nu's spre binele lui, că Satana îl ispiteşte, că-l pierde astfel. Închise ochii ca să nu mai vadă, ca să gândiască slobod, fără bani dinainte, dar îi vedea şi cu pleoapele strânse. Miile, albastrele, hârtii decâte o mie, icoane băneşti, le vedeà limpede, întinse, mari!

Şi câţi bani vor fi cu toţii? se întrebă el, biruit de imbold Acum aveà numai sute de numărat. Numără sute până la o mie şi le aşează în juru'i. Nici un ochi omenesc nu'l putea zări în tinda cu amândouă uşile închise, cu un singur ochi de fereastră astupat şi acela cu scândurile patului. Şi mereu se întrebà, unde naibà, Doamne iartă! a găsit părintele Onufrie hârtii mari de acestea, miile şi sutele, unde schimbà răposatul mărunţişul ce'l căpătà pe lumânările dela negustori? Ce deştept fusese bătrânul Onufrie!

In vre-o două rânduri se auzi strigat pe nume: Damiane! părinte Damiane! şi îngheţase cu mâna ghiară dintr'odată, cu coatele întinse peste comoară nesperată, din jurul lui.

Nouă mii de lei în cap! nici un ban mai puţin! Privirea i se întunecase, numărând, necrezându'şi ochilor şi îndoindu-se că a socotit bine. li puse în cele din urmă iarăş la olaltă, grămadă. Voi să'i lege, dar nu mai găsi sfoara. Se nelinişti ca de o pagubă mare, ca de un semn rău, „Şi-a pus dracul coada pe ea" îi trecu prin minte şi gândul că dracul e acolo, îl supăra, şi'l alunga, şi căutà zăpăcit sforicica. O găsi în cele din urmă, erà pe pieptul lui,

Muzeul Digital al Romanului Românesc

se acăţase de un nasture. „Dumnezeu e cu mine, şi mare este puterea lui", borborosi Damian.

Când se ridică de pe lutul rece, ameţit iară, cu faţa răvăşită, cu carnea de pe umerii obrajilor ridicată spre ochi, cu sprâncenele spre frunte, cu privirea turbure şi rătăcită, se rezemă de uşe, istovit.

Stătu aşa, neştiind ce avea să facă. Să fugă? Aveà nouă mii de lei, — ce mai căută în adăpostul sărac al monastirii? Dar erau oare mulţi bani ăştia? Puteà să trăiască o viaţă întreagă din ei? Parcă nu. Să se apuce de un negoţ? De care? Ce ştià el să facă? Lumânări. Să se facă lumânărar? Dar se puteà face şi aci. Erà. Şi — apoi Magdalina poate că n'ar fi vrut să plece din cinul călugăresc. Banii ăştia aveau să le prindă bine, mai ales pentru copilul lor, îngerul de Dănel. Da, la acela se gândise Dumnezeu, la pruncul nenorocit, care aveà şi nu aveà părinţi, care n'avea să poată niciodată spune cine l-a zămislit.

Să rămână la monastire aşa dar, şi Magdalina şi el, fericiţi că ştiu viaţa copilului lor întemeiată bine.

Părintele Damian, ajuns la capătul cugetelor sale, oftă în neştire. Ca o dezamăgire se strecură în fericirea sa, o învălui întreagă. Acelaş ins aveà să rămână, nici chiar o comoară nu'l puteà face alt om decât fusese, nu'i putea hărăzi o soartă ce nu fusese dintru'nceput a sa!

Potolit, luă scândurile dela fereastră, deschise uşile, se apucă să văruiască mai departe în chilie, cu banii în sân, uitând la răstimpuri că'i

Muzeul Digital al Romanului Românesc

avea, tresărind, pipăindu-se şi surâzându-şi sieşi, cu mulţumire, cu tristeţe.

In curând avea să'i vorbiască Magdalinei şi să'i dea o mie de lei întreagă, din zece hârtii de câte o sută. De tot avutul lui n'avea să'i spună, dar avea să'şi ia asupră'şi toată întreţinerea copilului, mai bună de acuma, va vedea cum şi ce fel. Cum avea să se minuneze femeia, şi cât avea să-l iubiască de-acuma!

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Cu desăvârşire stăpân pe nu mai puţin de nouă mii de lei, bogat săracul de până adineaurea, cu banii strânşi la sân în dreptul inimii liniştite, mereu simţindu'i, nebănuit de nimeni că este bogat, Damian avù tăria să se scuture de năvala temerilor, îndoelilor şi chiar a fericirii lui turburătoare, şi să munciască. Bărbat în lege, nu fu simţit nici pe departe de nimeni. Cu mânicele suflecate, frământă lut şi băligar la olaltă şi pomosti în tindă şi în chilia lui pe jos. Implini şi unele năruieli, pe unde pereţii şubrezi se burduşiseră. Munca îl înfierbântă şi'l făceà să uite că e alt om acum. Văruise pe dinafară şi pe dinăuntru casa, cu dragoste pentru cuibul în care, ca 'n vis une-ori noaptea, găsise o comoară.

Primenit părea sălaşul îmbâcsit, afumat, veşnic ţinut închis, şi mirosià a colibă nouă. Icoana şi candela fură aşezate la locul lor. Voios şi primitor se făcuse lăcaşul! S'ar fi potrivit să găzduiască o femee, pe Magdalina, să aibă flori în ghiveciuri la geam şi horbote şi cadre.

Foarte urît i se păru lui Damian patul în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistacrisma.ro/mdrr1901-1932

care se odihnia, şi zâmbi gândindu-se cât de frumos l-ar putea gătî acuma, şi'şi făgdui o saltea de lână şi cearceafuri albe, precum văzuse în casele călugăriţelor dela Trofina. Ca ele se cuvenia să trăiască omul, cinstindu'şi trupul şi toate simţurile sale, — căci Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul şi asemănarea sa.

Foarte ostenit de turburările de peste zi, de înfrânarea lor şi de truda grijitului, anevoioasă destul, norocosul adormì întrebându-se, de ce va fi murit părintele Onufrie, dacă starea nu'i fusese furată. De ce? de spaimă şi de bătrâneţe?

Toaca slujbei de noapte, a mieznopticei, n'o auzi, şi nu'i fu luată în nume de rău nevenirea la biserică, de către starij, ştiindu-l şi acesta cât muncise în gospodărie.

Dimineaţa, când se trezi din somn, n'apucase să deschidă ochii, ţineà încă pleoapele în gene, şi îşi aduse aminte că s'a întâmplat cu el ceva de pomină, că o prefacere năzdrăvană îl zămislise din nou. Se suci tot în pat, îşi repezi braţul sub perna tare, găsì numai decât legătura cu bani, îi privì o clipă, şi grabnic iar îi împinse la loc! Putea să-l zăriască, — apără şi păzeşte Stăpâne! — care-va pe fereastră.

Vrăbii lărmuiau sub straşină, aproape. In casa albă, văruită, lumina se revărsà verde, strecurată prin mari frunzişuri. Ca într'o bae încropită se adâncise Damian, se întindea, leneş. Ii era bine. Viaţa de până eri, de om sărac, n'o mai simţia, se depărtase, se pierduse, poveste ciudată şi nedesluşită. Ar fi trebuit să se scoale, fireşte, să se gătiască de biserică. Tare-ar fi vrut să nu se ducă niciodată! Să se treziască pe alte tărâmuri, să vadă alte chipuri,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvana.ro/index1931-1937

să n'aibă nici în clin nici în mânecă cu nimeni; el însuşi să fie alt om, acelaş Damian, şi totuş altul. Şi'i veni în minte Magdalina, copilul lui, dragostea din casa părăsită, în ziua aceea de furtună... şi i se părù că visează. Aceştia însă erau ai lui, Magdalina şi Dănel, şi hotărît că'i iubia! Pe aceştia îi voia să fie necurmat într'însul, în sufletul şi în mintea lui! Dănel avea să înveţe carte, să fie în rândul oamenilor isteţi şi cu trecere, să fie ascultat, şi voia lui să fie lege. A, n'avea să fie călugăr, frunte plecată, trup chinuit şi minte încătuşată! N'avea să fie trimes la ascultare şi să i se dea tain. Ca aci la Bârlogul! Şi aici, el, Damian, izbutise să fie iubit de stareţ şi trăgea nădejde să'i moşteniască toiagul păstoresc. Dar alţii? Dan al lui avea să calce şi mai sus, în lumea deschisă tuturor măririlor şi slobodă poftelor. Şi ce avea să se bucure maică-sa, Magdalina, care'l iubia nebuneşte!

Damian înţelese că pentru sine de-adreptul aproape că nu avea ce face cu banii. El avea să'şi ducă mai departe viaţa de schimnicie, în umbra stariţului, ocrotitoare. La nevoie, când va, avea să cumpere diaconia, dacă altfel n'o primia dela vlădică. De fabricatul lumânărilor iar n'avea să se lase. Aşa dar, avea să i se deschidă calea către deşertăciune şi muncă. Se gândì să pună ochii pe vr'o grădină bogată 'n flori şi, plătind proprietarului o chirie, să aibă drept a creşte acolo albine, să facă stupărie mare. Nouă mii lei tot i se păreau bani mulţi, dar dacă'i putea spori, era şi mai cuminte, pentru că Dănel avea să fie orăşan, domn, şi în lumea largă este nevoe de mult bănet.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1932

Avea oare să poată da ochii mai des cu Magdalina? se întreba monahul. Ardea de dorul ei şi plăsmuia mereu clipa când el avea să'i dea,—cum? încă nu se gândise,—nu mai puţin de o mie de lei! De când femeia născuse, el nu mai cutezase nici s'o sărute şi aproape că nu mai credea că va mai strânge-o în braţe, în toată voia, ca în coliba Ţigăncii. Cu o mie de lei însă, el pricepea că va rupe toate stăvilarele, că va fi ertat, că va încredinţa-o pe Magdalina de dragostea lui şi'i va smulge grija unei noi sarcini... Dar dacă ea rămânea iarăş însărcinată? Nu! ea trebuia negreşit să afle, dela Stanca, dela alte femei, cum fac ele de nu au copii. Iar dacă era vorba de bani, iată, el avea destui şi'i svârlia pleavă pe toţi! Iar banului ce i se poate împotrivi? Doar moartea, căci asupra boalei izbândeşte adesea, iar boala n'are cum străbate unde nu e lipsă şi desnădejde. Iar doctorii cei scumpi plătiţi atâta lucru trebuie să ştie: leacuri tari, ca să lepede o femee.

Damian se duse chiar în acea seară la starit, ca să'i ţină de urît. Ce voia prea cuviosul să'i citiască? Dragostea pentru chiriarhul său, o socotia el drept una dintre cele mai sfinte îndatoriri. Tâlharii îi stricaseră nacialnicului planurile, prădându-l de aproape toată agoniseala lui. Dar parcă se putea face într'un fel, cu un strop de osârdie şi de răbdare. Iată, el Damian se putea aşterne pe lucru, să facă lumânări multe, cumpărînd ceară din toate satele de prin împrejurimi, înfiripând o prisacă în grădina vrunui sătean. Pusese el ochii pe aşa ceva. Avea să se ducă numaidecât, pen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

trucă vremea trecea zorită, şi să se înţeleagă cu românul. Ce'i strica ţăranului? Nimic, şi el îi plătia ceva... Şi-odată fabrica de lumânări întărită, câştigă bani şi strângea, iar în trei patru ani nădăjduia să adune o sumă frumoasă, cu care fireşte că ar fi fost gata să ajute planurile precuviosului stariţ: căci începuse ploaia să pătrundă multă prin acoperiş în altar, şi câte altele nu erau de săvârşit în sfânta monastire. Dela episcopie, dela minister, ce erau să aştepte?

— Fiule, să'ţi ajute Domnul după cugetul tău! Bune gânduri te pasc. Dar ai să fii mereu pe drumuri şi uşor se dărâmă faima bună, îndelung şi greu dobândită, cu o singură greşală, cu bănuiala numai. Să nu fie prea departe de aici grădina de care vorbeşti. Nu te pot opri şi nu te îndemn. Poate că râvna ta vine de sus. Nu ştiu. Dar vezi de nu prinde patima banului, ca fie ertatul Onufrie, al cărui meşteşug l-ai moştenit şi 'n sălaşul căruia te-ai statornicit. Să nu fi dobândit prin aceea că vieţuieşti între lucrurile lui, între aceiaşi pereţi, patima cea urîtă, fără să iai seama. Drept este însă că ajutorul tău, aşa cum mi-l vesteşti, mi-ar folosi şi ar prinde de minune monastirii. Ai dobândi atunci şi drepturi să'mi urmezi în stăreţie, precum gândesc... Fă cum te povăţuieşte inima ta şi fereşte-te de ispitele Vicleanului.

A doua zi, Damian era în casa Ţigăncii. O trimisese pe Stanca după Magdalina, şi aşteptă. Îi trimisese vorbă să vină negreşit, că are să'i facă o neaşteptată bucurie, că el nu se gândeşte la nimic alt-ceva decât la vestea ce tre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

buie să i-o încredințeze, după care va plecà de îndată, și că, dacă nu vine, va veni el în casa maichii Elisaveta, într'atât nu se pot amânà, or încredința altuia cele ce avea de spus.

Aîâta desluşită stăruință o înduplecă pe Magdalina, o sili mai de grabă, căci ea nu voia să dea el ochii cu maică-sa.

Lui, îi spunea inima că ea va venì. Chiar dacă nu'i ertase femeia suferințele îndurate la facere și firească lor neîmpărtăşire cu căuzaşul, le mai uitase și se împăcase cu el, în preajma copilului drag, în casa lui Peiu. Chibzuind cum ar primi-o mai bine, cum ar ului-o și-ar răpi-o din răcirea ei, Damian nu găsì alta, decât să întindă cele zece hârtii de câte o sută pe masa de brad a odăii, la vedere. Și bucuria îl coprinsese văzând-o aeveà pe Magdalina, cum holbează ochii pe banii cei mulți, plimbând între el și ei priviri întrebătoare și tot mai vesele.

Măicuța, deprinsă a venì și de câte două ori pe săptămână la casa Țigăncii, simți de astă dată că i se tae picioarele, că vremea veșnic înainte mergătoare se întoarnă ca un scrânciob amețitor, că retrăieşte viața de dinainte de leuzie. Damian o aşteptà, ea venià, uşa se închideà cu zăvor în urma ei, și făpturile lor aprinse, pătimaşe, se amestecau, se topiau una 'ntr'alta. O fiebințială o năpădì, intrând în curte. Când trecu pragul, se gândì să dea înapoi, să fugă, înghețase, simți că buzele'i tremură și că sunt uscate ca pielea scorojită de pe evanghelia popii dela Trofina.

Pătrunsese în tindă, — el o văzuse pe drum, în ogradă, o auzise la prima uşe, o ghici în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/ro/1907-1932

tindă, — deschise uşa cămării, se văzură unul pe altul prin jocul de umbră şi de lumină ce se ţesù, cu deschiderea uşii.

Femeia îşi făcù îndată curaj. Inaintând, întunecată, rece şi aspră, întrebă:

— Ce-aveai să'mi spui aşà de grabnic?

Şi ca să arate de ce anume lucru i-ar puteà păsà ei, venind din partea lui, adaose după o scurtă răsgândire:

— Ai trecut pe la Dănel, şi i s'a întâmplat ceva?

Erau iarăş între patru pereţi, singuri, ca odinioară, părându-li-se amândorura că a trecut mult de când nu s'au mai văzut aşa, şi simţind fiecare din ei altfel reîntoarcerea vremurilor. Tăcerea le ţiuia în urechi. Maica nu'l privià în obraz, făţiş, ţineà ochii în jos, sau în lături.

Dacă fusese pela copilul lor? Damian încă nu trecuse pe la el, dar aveà chiar azi să se ducă, pentru că îi erà tot atât de drag ca şi ei. Dar de ce se uità dânsa numai în pământ, poate că mai erà ceva de văzut prin casă?

Magdalina privì în juru'i, privirile i se opriră pe masă şi rămăseră aţintite pe cele zece hârtii de câte o sută. Nu înţelegea, şi trupul tot i se mai încordă, i se îndreptà, răsuflarea i se oprise, pleoapele nemişcate începură mai apoi a se bate. Un surâs îi înflori sfios pe buze. El o luă de mână, ea se lăsă; o apropie de masă:

— Sunt ai tăi! Pentru copilul nostru! pentru Dănel!

Femeia îşi duse mâna la gură, de uimire nerisipită, înlemnită. El îi sărută mâna, apoi, ca o furtună îl coprinse şi, nemai ştiind ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

face, o ridică în braţe, cu şiroae de lacrămi pe obraz, şi îşi îngropă faţa bărboasă în gâtul ei, lângă ureche.

— Închide uşa.... murmură ea, gânditoare, mişcată, uimită şi cucerită.

Şi el o închise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Viața părintelui Damian își croise calea, aveà țeluri limpezi și rânduite. Monastirea n'o părăsia tânărul, căci unde s'ar fi dus cu Magdalina și copilul lor, și cum ar fi putut să'și facă o nouă pârtie prin lume? Starițul, tot mai bătrân, gârbov acum, și tot mai supus celui pe care'l iubia ca pe un fiu, îl lăsà slobod, îi credea toate vorbele, se bucurà de începutul de avuție al lui Damian.

Tânărul monah, la cel mult trei săptămâni, chiar pe vreme ursuză, protivnică drumeților, se găsia la olaltă cu Magdalina, bărbat și soție. Dragostea lui nu se știrbise prin deprindere; iar măicuța prinsese și ea a'și iubi ibovnicul.

La Trofina, toate monahele știau de patima ei, și când Damian venia pe-acolo, în căutare de ceară, după mohair, pânzeturi țesute la monastire,—prietenoase, maicile îl îmbiau care mai de care cu privirea și-l sărutau cu zâmbetul gurii lor înrumenite.

Statornicia dragostei lor iscase zulie. Se știa acuma că viitorul stariț al Bârlogului este și om cu stare. Se băgase de seamă că e mai cu grije de înfățișarea sa, că e mai bine îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

brăcat. Damian avea acum vestminte bune, şi averea îi da îndrăsneală. Se aflase că a închiriat grădina lui Ţăpoi, din Lunci, vestită în tot judeţul Zalău, şi că a întemeiat o prisacă de peste două sute de stupi. Frumos, tânăr, bogat, pe treptele măririi în cinul călugăresc, drăgăstos, ştiind să facă şi să tacă, maicile îl plăceau toate într'o părere şi o pizmuiau pe Magdalina, care începuse să le simtă svârcolirile şi cum se frâng şi se îmbie sub ochii lui Damian.

Femeia, care altădată îl blestemase, acum era geloasă şi de priviri, şi îl rugă să nu'şi mai facă drum la Trofina, şi se supără şi plângea, când afla că el a coborît din munte, a trimis numai odată după ea, şi, negăsind-o a plecat. Trupul şi sufletul ei se pătrunseseră de dragul lui, fără saţiu. Era tânără, şi focul dragostei o copleşise. Nu pentru bani îl iubia. Ii cerea une ori, dar numai ca să l încerce. Ii primia şi îl spionă apoi, ca să vadă dacă nu'i pare rău după ei, şi nu'i cheltuia. Agonisia şi ea pentru Dănel, care îşi cunoştea acum şi mama şi tata, veniţi la albia lui, zâmbind asupră'i şi sărutându-l unul după altul.

Prea cuvioasa maică Filofteia îşi mai plecase de câteva ori urechea la pârile şi la arătările unor maici, dar scârbită poate, neputincioasă socotindu-se, lăsase în plata Domnului, cel care toate le vede şi le plăteşte, faptele maicii Magdalina. Ii era lehamite şi de ocară şi de pedeapsă, mai ales că despre mai multe maici tinere umblau zvonuri că pângăresc neprihănitul locaş. Lumea se umplea de păcate, venia ziua de apoi, care scris fusese la carte că va să vie. Dojana şi mătania ce mai puteau stăvili ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Maica Elisaveta îşi vedeà cu durere fiica intrată pe calea păcatului. O certase amarnic, o amenințase, o afurisise, şi tăcuse. Ce'i putea face ? Se bucurà că nu mai rămâne grea şi că e harnică, ţese, urzeşte, ba îşi mai ia Magdalina şi alte braţe ajutor, agoniseşte stare temeinică. Şi bătrâna înţelegea că bunul Dumnezeu, în marea lui milă şi înţelepciune, nu'i pedepseşte, pe Magdalina şi pe Damian, înduioşat de copilul acela nevinovat. Pentru el creştea Atotputernicul binele părinţilor, şi'i îndrumà să munciască şi să agonisiască. Şi bunica se închinà mulţumindu'i Tatălui ceresc pentru ertarea şi milostivirea sa, şi îl ruga să'i ocrotiască mai departe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vara trecu; toamna îngălbeni rând pe rând frunzişurile; vânturi mânioase sgâlţâiră copacii şi'i despodobiră; ploi putrede căzură ziua şi noaptea pe pământ. Nesfârşitul cerurilor albastre se strânse întunecat în coviltir de nori posomorîţi. Iarna îşi trimise de vreme şuerul şi gerul în găvanul Bârlogului.

Damian îşi cumpărase un cal şi, prin răgazul asprimii lui Brumărel, lui Brumar, se repezia până 'n preajma Trofinei, la casa Ţigăncii. Tot aici era cuibul întâlnirilor cu Magdalina.

Şi de câte ori venia acolo, trecea şi pe la Dănel, ca să'l vadă. Simţia nevoe să'l vadă pe copilul lui, ca şi pe ibovnică. Lumea lui de gânduri era plină de grije şi de iubirea făpturilor acestea. Avea acum pentru cine trăi, minţi, munci, îndura şi se închina.

In postul Crăciunului, ninsoarea acoperise pământul. Ninsese domol, stase, viforîse apoi şi iată că se luminase. Soarele se ridicase deasupra culmilor, rotund, searbăd, fără raze, şi omătul de pretutindeni se înălbăstria, scânteia. Nici un suflu de vânt nu călătoria pe întinderea albă, sub bolta albăstrie, prin văzduhul

Muzeul Digital al Românului Românesc

de cleştar. Toaca de lemn răsuna până departe în tăcerea înghețată, neîngânată de nici o clintire de ram, de nici un zvon de apă.

Damian umbla de colo până colo, fără astâmpăr, pe pârtiile croite în zăpadă, dela casa lui la biserică, de aici la stariț, dela acesta la eclesiarc, la arhondaric, la grajd. Ar fi vrut să capete pricină de plecare. Calul lui nu umbla. Se lovise în colțul unei stânci, la un genunchi, şi acuma sta oblojit şi ronțăia în esle. Nu era chip să'şi poarte stăpânul; rana era încă vie şi dobitocul schiopăta, da în bot la tot pasul.

Lui Damian îi ardea sufletul să se ducă la Trofina, până la Târgul-Mic, să'i vadă pe-ai lui. De patru săptămâni nu'i mai văzuse şi'şi mâncase în pumni de nerăbdare şi de dor. Ce'i folosiau banii, dacă era rob nemernic călugăriei, dacă era întemnițat în munți, departe de iubiții săi! Şi trebuia să se ducă să'i vadă, şi mai departe de-ar fi fost ei, pentru că vremea bună ce venise se putea burzului iară, şi cine ştie când ar fi putut străbate până la cei din vale.

Cam fără voia stariţului, pe care'l vesti în doi peri, fără să aştepte învoirea, plecă într'un suflet.

Se încălzia mergând, rămânea cu ochii duşi la ramurile copacilor uriaşi, albi ca de floare liliecii în luna lui Prier, la văile odihnind sub troene, la măgurele rotunde ca sânii, albe de omăt, la necuprinsul priveliştii strălucitoare sub covorul neprihănit. Dar pasul nu'l slăbia.

«Unde mă duc?» se întrebă el la o vreme. «La săvârşire de păcate, la pruncul cel din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

păcat zămislit, la ibovnica, monahă şi ea Doamne, iartă'mi mie, păcătosul!»

Şi privind alba, neprihănita nesfârşire, precum cobora şi omătul scânteia, se întreba: «Oare pentru cine ţine Dumnezeu lumea, dacă un călugăr ca mine, ca mâine stariţ, — minte, doseşte şi greu păcat săvârşeşte? Pentru cine ţine Dumnezeu lumea?

Şi se întorcea cu gândul la schitul cel rămas ca un bârlog de urs în găvanul munţilor, vedea aevea pe stariţ, covârşit în scaunu-i cu spată. «Oare pentru acesta dăinueşte lumea? Dar şi el suspină, bătrânul stariţ Senar, împovărat de amintirea maicii Fevronia, care fusese «ca o cadră». Pentru Conon, bucătarul mânăstirii, beţiv de câte ori avea prilej? pentru ceilalţi? pentru care anume? Nici unul dintre monahi nu i se părea lui Damian că răscumpără cu smerenia şi cucernicia sa dăinuirea lumii.

Şi pogorînd mereu, singur, fluturându-şi ţulpanele vesmintelor largi şi lungi, înnotând, căci aşa era umbletul său, zăria când şi când departe, o casă ţuguiată, cu cerdacul ei dinante, coperită de nea, cu o umbră de fum eşind din horn. Intra cu gândul în sălaşul omenesc, laic, locuia câtva în coliba săracă şi întrebarea: «pentru cine ţine Dumnezeu lumea?» îi răsăria în minte. Şi îşi răspundea: «poate pentru bietul om din bordeiul acesta, căci munceşte precum l-a blestemat Dumnezeu pe om, când l-a izgonit din rai; pentru răbdarea lui, pentru cuviinţa lui şi-a altora, care nu se închid în monastiri, ca să'şi ascundă, de văzul lumii, clocotul patimilor din carne şi din cuget!»

In neştire, Damian ridică mâna dreaptă, unî

Muzeul Digital al Romanului Românesc

două degete şi binecuvântă: Fiţi binecuvântaţi, voi toţi aceia, care prin osârdia şi îndurarea voastră, cea neştiută şi neîmpodobită, aduceţi mila Domnului asupra noastră, păcătoşilor». Şi ochii lui se umplură de lacrămi calde. «Nevrednic sunt a ridica dreapta mea şi să binecuvintez!»

Lacrămile i se răciseră în umerii obrajilor. Damian îşi scutură capul, oftă adânc. «Doar n'am să mă întorc din drum!» îşi zise el. «Iată că ajung».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

Ajunse pe înoptat şi stătù gură în gură toată noaptea cu Magdalina. Işi povestiră unul altuia cum s'au cunoscut şi ce gândiau atunci, se minunară şi râseră, vorbiră de copilul lor, făcură planuri de viitor pentru micuţ. Parcă niciodată nu avuseseră parte aşa de desăvârşită unul de altul. Abia că dormiră.

Dimineaţa, maica se duse, toaca băteà pe când paşii ei zoriaù către monastire, şi plecă şi el. Dădù o raită pe la Târgul-Mic, îşi văzù îngerul, cum apucase şi el a'i spune lui Dănel, după vorba Magdalinei; plăti pe o lună nevestei lui Mihalache Peiu.

Şi se pornì la drum, obosit, încet către Bârlogul.

Se făcuse ziuă de mult, dar soarele tot nu se arătase. Un nor întins, mare, acoperia toată partea zării de către răsărit.

Cu vuet se strecură o bătae de crivăţ, pe dinaintea drumeţului, un sol nevăzut, care ameninţă şi piere, prevesteşte ursuz şi nu dă lămuriri.

Ingrijorat, Damian se oprì. Intr'adevăr, tare istovit era, stătuse mai toată noaptea de po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

veşti. Privì de jur împrejur tăria : nori se adunau către creştetul cerului din toate marginile parcă, răsăriseră aşa uriaşi cum se vedeau, din străfundurile lumii nepătrunse de ochi omenesc. Dar omul pâşia cu silinţă înainte.

Şuerul crivăţului izbucnì iar şi se făcù întuneric de seară. Aveà să se pomeniască pe vreme rea, dar poate nu de îndată, şi, dacă se grăbià un pic, aveà să ajungă cu bine la Bârlogul. Să se întoarcă, — unde ar fi tras şi cât aveà să aştepte acolo? In chilia lui, în firida în care'i găsise, îşi aveà toţi banii. Să'i fi tot dat Magdalinei ca la două mii de lei, mai pentru ea, mai pentru copil. Şi pentru el cheltuise. Avea în ascunzătoare aproape şease mii de lei. Trebuìa să le aibă grija. Dacă îl vedeà că întârzie, dacă înţelegea că el nu poate pica dela un minut la altul, te pomeneşti că vre-unul din călugări se strecoară în casa lui şi scotoceşte. Ce nu se poate? Necinstea e vornic pretutindeni şi se doseşte şi printre cuvioşii monahi.

Damian se opintì în toiagul de corn, moştenire dela Onufrie, dar pasul lui n'avea spor. La deal se mergeà greu, locul fugià sub picioare. Geruise noaptea, bătuse vânt, pământul îngheţase, şi ca ghiaţa se făcuse omătul de pe drumuri. Crivăţul se pornise de-acum, şi n'avea să conteniască de grabă; buhăia turbat, înverşunat, şi îşi făcea din ger bici năpraznic. Când îi venià în coastă, omul trebuia să se ţină bine, ca să nu'l rostogoliască la vale; când îl bătea în faţă, nu mai era chip de mers.

Dacă nu s'ar fi dus şi pe la Dănel, şi ar fi dat prin dumbrava lui, aceea în care avusese

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

parte a doua oară de Magdalina, ar fi fost la jumătatea drumului acuma; dar şi pe acolo era peste putinţă de mers, pentrucă locul era şi mai povârnit şi mai lunecos. Să se întoarcă? nu se îndură călugărul de calea câtă o făcuse.

Izbit, cu mânie parcă, de valurile vântului, Damian puse capu 'n piept, se gheboşe, lărgi pasul. Urcà mereu. N'avea spor. Cu desnădejde privia pe sub sprâncene înainte, fără să nalţe capul. Copacii se sbăteau în juru'i, despodobiţi de sarcina albă a zăpezii, rămaşi negri, jalnici, «Cât se mai chinuesc şi bieţii copaci!» cugetă călătorul, văzând aplecările arborilor, răsucelile lor în văzduh, de svârcolire cumplită.

Printre mugetele vântului, i se păru la o vreme că aude un urlet. Încordă auzul, dar nu-l mai auzì. I se păruse. Crivăţul avea toate lătrăturile şi urletele fiarelor.

Drumeţul se uită în dreapta sa: ce puţin înaintase! Aci aproape, de vale, era dumbrava aceea, apropiată de Trofina la capătul celălalt. Vântul adusese peste ea zăpadă de pe coastele prăvălatice dimprejur, cu nemiluita. Dacă ar fi vrut Damian să treacă pe aci, ca să vie la monastirea de maici, or la Ţigancă, s'ar fi înăneţit.

Omul ridică iarăş privirea înainte'i, pe drumul său povârnit: că mult mai avea de mers!

Şi iată că, în drumul pieptos, încă departe, zări mai întâi un cap, de câine. Înfiorat aţintì privirea şi văzu desluşit: o haită de dulăi, cu boturile 'n vânt. Stână să fi fost în partea locului, şi atâţia câini, dintr'odată, n'aveau ce căutà!

Lupi erau, hotărît că erau lupi! Fără să se

Muzeul Digital al Romanului Românesc

gândiască, omul stătù din mers, trupul i se dădù înapoi, i se scurtă de două palme. Rămase cu ochii pironiți către hăitic, împietrit, înrădăcinat pe loc. Tot sângele îi veni către cap, fața i se făcù ca splina, ochii i se împerdelară, și iarăș sângele se împrăștie, lăsându-l galben la chip, ca mort. Un muget stăpânit, gemut, se ridică din lăuntru-i către buze. Toată firberea aceasta se petrecu într'un minut, cât un veac lung.

Haita de șapte or zece lupi venia din susul muntelui mereu, grăbită, pe semne că'l văzuse pe drumeț. Fiarele nu mai urlau, veniau întins, dar încă erau departe.

Vijelia se aruncà în talazuri grele peste copacii goi; îi pleca spre pământ; și iar îi smulgea din aplecare bătaia fără zăbavă a vântului.

Damian se desprinse din loc și, într'o pornire desnădăjduită, se aruncă de vale, către dumbravă, ca să iasă din calea lupilor.

După câțiva pași năpraznici, se îngropă,—nu se putea prăvăli, ținut de troenele de omăt din cale. Dar priporul erà așa de iute, că tot se duse până jos, în fundul văii. Se afla aci în capătul de către drum al dumbrăvii iubite. Jos, în fundul văii, zăpada îl acoperi cu desăvârșire, de nici potcapiul nu i se mai văzu.

Dar omul nu rămase acoperit; poate se înăbușă, poate că o spaimă necugetată îl îmboldia să fugă cât mai departe. Se sbătù în groapa cu pereții moi; răsări în brânci de-asupra omătului, scufundându-se în lungiș, târându-se pe genunchi, pe mâni,—care pieriau rând pe rând până în umăr și, cum înota, îi culcau capul pe zăpadă, când într'o parte, când în alta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1961-1932

Cu anevoe înainta. Ajunse totuş la un loc mai săltat, se sculă în picioare, îşi îndesă potcapiul pe cap. Nu simţia neaua intrată peste carâmbii cismelor, pătrunsă pe mâneci, topindu-i-se la subţioară, până peste piept. Şi asudase.

Cu barba plină de omăt, cu părul din chică ud şi încă sbârlit de fiorul groazei, cârlionţat la ceafă, alergă. Răsuflarea lui era de foale puternice, topia neaua din mustăţi şi i-o scurgea în barbă. Se cocoşase de silinţă, de oboseală.

Şi îi trecu totuş prin minte o întrebare! Mai vin lupii? Sunt pe urma mea?»

Intoarse capul către coasta muntelui şi auzi desluşit un urlet sfâşietor, un urlet care trecea, răzbia prin glasul viforului, până la el, până la Trofina poate.

Inima îi svâcni de să se rupă din pieptu'i! Prinse putere, pasul i se întări, puse pieptul înainte şi începu să fugă.

Era în dumbrava de atâtea ori visată de el, turburătoare, mustrătoare une-ori, plină de amintiri dulci. Dar nu mai cunoştea locul, nu mai ştia unde o întâlnise pe Magdalina, unde se afla isvoraşul pe care ea'l trecuse, cerându'i obijnuita binecuvântare, când umbra ei trecând pe faţa apei şi urzise ca o punte între ei.

Dar ce'i păsa acum de toate aceste!

Poate că lupii se opriseră şi urlau de departe, în desnădejdea că nu-l mai zăresc. De ce s'ar prăpădi el fugind, în stare să cadă de-acum, când fiarele erau departe şi el se putea da după trunchiul unui pom, să se odihniască o vreme. Căci nu mai putea nici să cugete, de oboseală,

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Damian întoarse capul, şi rămase cu el întors către coasta muntelui, încremenit: haita fioroasă se aruncà şi ea de vale, tot pe unde se prăbuşise el.

„Hait! s'a isprăvit" gândi el, şi începù să tremure tot, nemai fiind îmboldit nici la fugă, să se ascundă, ca să se odihniască, năuc, clătinându-se, abia călcând pe loc, într'o ameţeală şi o sfârşeală de istov.

Dela sine picioarele îngenunchiate începură să pâşiască. Gândirea încercà să înfiripe o cugetare, să arunce o speranţă insului încolţit. „Poate că lupii s'or înecà în omăt, — caii mor dacă le intră apă în urechi, zicea unul... S'or zăpăci .. Nu! răsbesc! Cu puterea lor..."

Auzul, încordat peste măsură, prinse un scheaun, care i se părù omului foarte apropiat. „Doamne!"

De astă dată paşii se întăriră; Damian fugia; puteà să fugă. Dar drumul tot greu erà şi plin de gropi acoperite de ninsoare.

Dar ce făcuse el toiagul? Il pierduse în nămeţi, îl uitase acolo, şi nici că l-ar fi căutat. «Auzi? E răsuflarea lupilor! Hăiticul se apropie!» Lupii răsbiau, tăiau cu piepturile lor late troenele, şi veniau după el. Damian le auzi răsuflarea grăbită, înţelese că e pierdut, limpede, cu toată mintea, cu toată firea lui de vietate primejduită. Să mai fugă, erà deprisos! Aveà să se pomenească cu una din namilele ucigaşe în spate, muşcându-i ceafa. Apoi altele aveau să-l apuce din coastă, să'i verse măruntaele; şi-aveà să simtă, până să'şi dea sufletul, sfâşieri, ruperi cu colţii în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1932

carne, aveà să se vadă mâncat, să'şi vadă sângele pe buzele fiarelor!

Ce erà de făcut? Povaţă, ocrotire, bunătate, unde's? „Doamne Dumnezeul părinţilor noştri! Sfinte Andrei, starostele şi paznicul fiarelor, tu carele.." Dar ce stau să mă gândesc, să mormăi, să alerg ca un cal împiedicat?» se întrebă el răsvrătit. Să se urce într'un pom! Da! Dar în care? Nu prea ştia cum. De copil nu se mai căţărase! Doamne! Dar într'un copac se poate lesne urcà şi o femee. Ce-ar fi făcut Magdalina în locul lui? Dar de ce să se gândiască şi la ea acum? Lupii, iată'i! Să se urce cât mai erà vreme! In pomul ăsta chiar!

Infingându'şi ochii în haita de pe urmele lui, care venià, săltà prin omăt bălăbănind din capete, Damian se apucă cu amândouă mânile de o ramură groasă, ce'i venià de-asupra capului. Puse piciorul într'o scorbură, se trase şi se opintì. Se înălţă în aer dela pământ; avù putere să aburce şi să se răsuciască, aşà ca să vie cu pântecele călare sus în copac. Se urcase, dar încă erà prea jos.

Arborele se nimerise scurt. Lupii veniau către el, hotărît. Damian cercetă grabnic, îşi alese o ramură mai sus, se urcă pe ea, potcapiul îi căzù din cap.

Se aşeză cu picioarele atârnând în jos, cu mânile ţinându-se de crengi, în dreapta şi în stânga lui.

Haita împresură pomul în neorânduială, cu privirile ţintă la om, scăpărând scântei din ochii lor galbeni, rotunzi. Se legănau pe picioarele de dinainte, întrate în omătul răvăşit. Boturile lor, cu zimţi negri dealungul gurii, se deschi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Revista Tara noastra (1930-1932)

seseră; parcă aşteptau să li se asvârle ceva. Îşi arătară dinţii, puternici, strălucind, şirag neştirbit; unii se linseră pe bot cu limba, — o limbă roşie ca macul. Suflau greu; osteniseră pe semne şi ei; dar erau deprinşi pe semne cu oboseala, căci pe dată nu mai şezură locului. Fierbeau ca de ciudă, se ţeseau mereu pe sub copac, cu capetele în sus, cu boturile şi ochii către om.

Omul, căţărat, îi privia prostit, holbat, îngrijorat. Începuse să simtă frigul, să-l treacă până la măduvă suflarea de ghiaţă a vântului, care clătină pomul înverşunat. Mânile se încleştaseră, spatele îl durea, puţine gânduri mijau în mintea lui aburită. «Sunt răstignit, ca Mântuitorul... Cumplită moarte mă aşteaptă, dacă pier!... Oare pentru cine ţine Dumnezeu lumea?» se întreba în neştire.

Prin blănile cenuşii, ale lupilor, stufoase, treceau sclipiri de argint, licăriri ca de apă curgătoare. Unul începù a urlà, înălţând sus botul, ochii'i scăpărară; altul scheună. Doi, cu acelaş ţel de-odată, săriră cu picioarele pe trunchiul copacului, ca să apuce omul, şi atinseră cu dinţii cismele călugărului.

Omul se sgudui pe locu'i, şi'şi trase pe cât putu picioarele spânzurate, îşi duse genunchii la gură.

Dar acum şedea rău, se temea să nu cadă pe spate. Îşi luă ochii dela fiare, părându-i-se că şi vederea lor îl ameţeşte, îi rătăci prin văzduh către cerul nemilostiv, pe departe, şi zări o turlă a bisericii monastirii Trofina.

Alţi lupi se repeziră, de mai departe, către omul din pom, cu piepturile în vânt, către prada

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/mdrr1901-1932

îndelung urmărită, nădăjduită, hrană bună,— se repeziră într'un avânt şi mai puternic.

O pulpană a hainei părintelui scăpase de sub el, şi atârnà. Una din dihănii o prinse cu dinţii şi o bucată din vesmânt, stâşiată, căzu la pământ.

Damian căută cu desnădejde o creangă mai sus, pe care să se aşeze. I se părea că unul din lupi tot are să'l ajungă acolo unde sta. Se prinse cu mâna mai sus, puse un picior pe o ramură, voind să se mute, când: şi crengile de care se apucase cu mâna, vârtos, şi aceea pe care pusese cu nădejde piciorul, repede una după alta, pârâiră, se rupseră. Omul, învârtindu-se mai întâi pe loc, izbindu'şi cumplit fruntea de trunchi, încă sus în pom, printre crengi ce se rupeau în calea greutăţii lui, căzu buştean în tabăra lupilor.

Izbitura, spaima gândului, siguranţa că totul s'a sfârşit, îi luară cunoştinţa. Leşină.

Haita se risipi o clipă din jurul pomului, speriată, neînţelegătoare de cele ce se petrecuseră. Se învârti în cerc mai strâns apoi, după ce privise în pom, sus, apoi la cel căzut şi nemişcat. Tăbârî în sfârşit asupra mogâldeţei negre şi neclintite, cu boturile înainte, cu fălcile căscate. Muşcară doi, apoi toţi. Şi dosurile lor se bâţâiau, pe când colţii li se adânciau, li se înfigeau în carne omenească.

Părintele Damian, monah dela schitu Bârlogul, nu avu parte să se închine măcar, — muri, fără să se deştepte o clipă din leşin, mâncat de lupi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932